L' Estiuada

Periodic nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu — Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any III | Sant Hilari Sacalm, 22 Juny de 1910 | Núm. 24

Presentados los ejemplares que dispone la ley
Sn Hilario Sacalm 22 Junio 1910

AYUNTAMIENTO CONSTITUCIONAL S. HILARIO SACALM

Salutació

Agobiat per la proximitat de les tasques parlamentaries, proxim a ausentarme a Madrid, no trobo 'l temps material indispensable pera escriure un article; pero ne vuy interrompre la costum dels altres anys y que no aparegui, en el primer número de L' Estiuada, la meva firma.

Es un tribut de simpatía y d' adhesió, una manifestació de solidaritat en l'ideal nacionalista ab els bons amics que fan sentir cada estiu, desde les planes d' aqueix periodic, la veu entussiasta y patriótica de la montanya catalana.

Avuy, en el present defalliment de la fe catalanista, quan els vells principis abstractes recobren el seu imperi sobre 'ls catalans pera dividirlos, quan sembla arreconat o al menys passat a segon terme el problema de les nostres reivindicacions nacionals, es lo que vosaltres, amics de L' Estiuada, desde la vostra tribuna, digueu, avuy com sempre, al nostre poble que hi ha un problema previ, base y condició indispensable pera la salvació de tots els altres, que es el problema de la nostra personalitat. Sense que aquesta tingui son reconeixement en la legalitat, ni el geni de nostre poble trobará les normes jurídiques reguladores, convenients y propies, ni sisquera 'ls que consideren com primer y fonamental el problema pedagogic trobaran la base de civilitat y de cultura en métodes d' educació forsosament inadequats y foras ters.

L' autonomía, el reconeixement de la nostra personalitat com a poble, no es la solució de tots els problemes, pero es la base indispensable pera que puguin trobar solució adequada. Es com la llibertat en l' individuo: no es ni la felicitat, ni la riquesa, ni la dignitat, ni la cultura, pero es condició indispensable sense la qual, felicitat, riquesa, dignitat y cultura no poden concebirse.

Afirmemho aixís, companys. Que si avuy el ritme de la vida, que presideix també 'ls moviments polítics, fa que 'ns trobém en un moment de depressió, demá aquell mateix ritme produirá nova y formidable reacció y hem d' estar disposats a aprofitarla.

J. Ventosa y Calvell.

EL NOSTRE GRAN IDEAL

Altre volta hem arribat els d'Estiuada entussiastes y coratjosos, amarats de fé per un ideal sant y fort. Ho ratifiquen orientacions que han delineat clarament els nombres publicats fins avuy. Ja ho veieu vosaltres amics, que som els mateixos y som lo mateix. Tenim ja una historia més o menys humil y ella es tot un programa en fecondació, un ideal que ve encomanatse y enfortintse, un encoratgement per els bons, els abnegats y els patriotes que alsen la copa plena d'auguris y plena de neguit y de frisança per la seva vila y per la Catalunya tota. Tots ens coneixeu.

L'any passat us diguerem, a reveurer, y ens hem presentat més potents y ab més esperança encare. Som joves y veiem ab satisfacció inmensa com la nostra obra treu florida y s'escampa, perque la joventut es irradiació y es forsa.

Hi anirém portant el nostre gra de sorra a l'edifici de la Catalunya nova plena de vida, d'aquella vida que 'ls polítics no volen ni saben predicar, pro ella sola s'alsa fressosa y explendent, perque es l'esfors propi fet realitat. Els pobles son forts quan trevallan y obran en la seva educació, quan la cultura hi fa niuada y l'empenta social es vigorisa y s'aixampla ab la consciencia de lo innegable. Els pobles en definitiva ells es crean, convertint en cosa efectiva sos *devers* y transformant a la categoria d'actes practicables els *drets* sovint proclamats ab que cridaria y per aixó massa sabuts per lo ficticis.

Cal bastirla la nostra Catalunya, complint tothom ab el seu dever de catalá. Cada hu enfortintse será més duenyo de sí mateix y tots plegats, enrobustirém la Patria y la farém més lliure, formant la conciencia nacional precisa pera l'existencia de la nació. Aixequém capelles a l'educació y edificis a la cultura, que seran nostres ben nostres y creant una una economia per el trevall, reconstituím el nostre Dret...

Vetaquí una evolució y tot una vida constructiva. Comensemla dintre les nostres viles, que's mouen anémiques de vida sana. Hem de reconstituir els nostres municipis, estimant la vila, idolatrantla. El municipi es el primer grahó en l'escala d'ascenció nacional y humana, no es una quimera, es un fet viu ab existencia palpable. Femlo apte ab la nostra educació, y apoyemlo, estimantlo, com carn de la nostra carn.

L'Estiuada es l'expresió d'aquet primer amor, que's un presagi del triomf total de Catalunya. L'Estiuada no significaria res, sinó fos aixó, sinó tingués per senyera a Sant Hilari Sacalm y tot lo que indica despertar en els pobles. La vila nadiua constitueix l'amor més ardent dels nostres cors, que'l sentim bategar y ens dona un coratge inmens. Per aixó som forts y escampém vida, lliures dels vents malestrucs, y hem vist caurer en la nostra casa felicitacions y enhorabones d'amics y desconeguts.

Sentiulo tots, compatricis, el gran amor per la nostra vila y aixequem ben alt el cap pera ovirar un horitzó benefector y plé de jorns venturosos. Estimemla com una satisfacció que'ns doném; obrimli el cor, que aixís aquet s'oreigi y s'acaroni ab l'aire inmutable de lo bo y de lo just.

L'Estiuada es per vosaltres, compatricis y vosaltres la constituiu y la informeu, units estrictament ara com sempre en una identitat d'aspiracions. Absolutament a tots us en fem ofrena, perqué l'acabeu de fer ben vostre. Sigueuhi tots.

F. Culí Verdaguer

Recort d' un recort

Era una ardenta mitjdiada d'estiu. Recolzat en l'ampit del finestral d'una de les solitaries y runoses celdes del vell convent de Sant Salvi, m'arribava'l *zigalec-zeig* estrident y enervador de les cigales, y al ensemps, a grans onades, l'aromós perfum dels tarongers que en altre temps regalaven sa fruita d'or als austers cenobites acollits en aquell sant racer per la Regla del Patriarca d'Assis. Hora de calma en que'ls moradors del abandonat jardí d'amor, humils camperols, reposaven la sesta, jo l'aprofitava per escoltar la veu dels recorts que sorgía arréu desde l'interior del gran temple orfe de ceremonies litúrgiques, fins a les desertes celdes, ruscos sense abelles elaborant la mel de la santetat y la mortificació, gustada a tot pler pels sers de cálida esperitualitat y visions serenes.

Com l'havía assolida la calma desitja-

veses matan mes alegríes. ¿Sabs que jo aborresc a les donzelles esquives? Doncs sí, les aborresc, les odío. Perque no puc capir una ánima de dóna si no es tota bondat.

—

¿Coneixeu vosaltres a n'algún poeta? Jo vos presentaré a un poeta apesarat perque es un minyó enamorat d' una dóna esquerpa, d'una dóna que no riu, de la donzella esquiva.

Aixís gemega més y canta suplicant una mirada d'amor. Son llaút es son pit que sospira:

¡Aymada meva!
¡Aymada meva!
Riu, miram, estimam.
¿No ets tu la meva ánima?
Les teves esquiveses van a matarme.
¡Y ets tu la meva vida!

El poeta, apesarat, trenca del més bell roser de son jardí una rosa gran y hermosa, la més gran y més hermosa, y va tremolós a oferirla a sa aymada.

Ella'l veu arribar y riu; peró es sa rialla una riallassa irónica que aclapara al galant enamorat.

—Prenla—tartamudeja, com si de genolls estigués presentant sa rica ofrena a la Verge. —Prenla, encar que després la llensis al fanc, la trepitgis, la escupis.

Queda silenciós el minyó, estátic, esperant, entre alegre y tremolós, quelcom que pot esser una sentencia o pot esser un arc iris. No respira.

Llavors passa volant una aureneta primaverenca. Ses ales tocan suaument la cabellera rósa de la donzella. En una barbacana's para; y canta desseguida una cançó mística, una cançó de misericordia. Demana misericordia per el que suplica amor.

—Cállat, aureneta sentimental, aureneta compassiva, cállat. Es inútil ta cançó y ton demanar. ¿Sabs qui es aquesta dóna? Es una dóna que té l'ánima freda, molt freda, gelada, com els panues grisos dels occeans glacials. Es son cor quelcom com una pedra de les rieres que ni l'aigua consegueix ablanir... Mes, pera que millor la coneguis, jo t'ho diré: es la donzella esquiva.

—¡Prenla, prenla!—segueix somicant el minyó, allargant, trémol d'emoció, la rosa vibrant de coloreig, vessanta de frescor y de perfums.

La donzella'l mira burleta, amolla una riallassa crudel y fuig donant salts, com una cabreta esquerpa que brinca per els riscs quan el rabadá petitet la crida pera ferli una caricia.

El galant se queda sol, trist y desesperat, que ni plorar pot la seva desgracia Y segueix ab la má extesa, allargant la rosa, oferintla... Passa una ratxada d'ayre y la besa compassiva...

Quan jo vegi a la donzella esquiva que's burla de l'amor, la deturaré en son camí y m'atreviré a preguntarli:

—Escolta, tu, nena del cor de pedra. ¿Perqué no ets amable y riallera? ¿Perqué fuges de qui t'ofereix tota l'estimació de son cor?

¡Mes, ja arribarás aixís a dóna vella!

A. TORNÉ

Sant Hilari 12 Juny de 1910.

Altre vegada, volguda Lluisa, acabo d' arribar a n' aquest Sant Hilari que tant y tant estimo. El carácter dels seus habitants m' es simpatic, com be prou ho sabs. Em som trovat a Hostalric amb el *chaufeur* Bernat, de qui tantes vegades hem parlat durant l' hivern. El som trovat afable com sempre y m' ha dit a cau d' orella que s' en anava per vint dies a fer una visita a la promesa y a la familia. Tu qu' em dius tantes y tantes vegades qu' els homes serios no saben estimar, aquí tens una mostra de lo contrari. En Bernat es serio y estima. No t' ho creyes qu' encare fos per merexer ¿vritat?

Hem encaxat amb el simpatic Peret dels cotxes. Y perque el recordis be, no't diré sino qu' es aquell cotxero tant tranquil que garlava tant am la teva mainadera are fa tres anys quan ferem encare el trajecte amb aquell cotxe de caballs guits. ¡El vegessis! Está empleat a la Empresa d' automovils y sembla qu' a n' el mon no hi hagi ningú mes felis.

M' ha preguntat per tu y per la teva cosina la baronesa, donantme mostres de l' estimació qu' ens porta. Ja ho veus, Lluisa, quan feyem el viatje per l' estranger, millor dit, quan amb els nostres papás (q. a. c. s.) anavem a estiuhejar a n' el Vichi, no sabiem veurer ni trovarem mes qu' animes encantades: a n' aqui per tot arreu trovem homes de cor. La naturalitat d' quest tros de montanya Catalana m' enamora y encare que no degués la vida, com dec, a les aigues de Sant Hilari, pots ben creurer que no 'm tentaría l' estranger.

Procura que la teva Merceneta 's posi bona y ¡per Deu! no dexis passar l' estiu sense pujar. ¡Are ray, qu' am tres hores y mitja fas el viatje desde Barcelona! Ja no es alló d' emplearhi nou hores mortals.

Demá tinc projectada una visita a can Gambada, que com tu saps es la meva escursió predilecta.

Aquesta no mes es per donarte noticia de la nostra bona arribada. D' en Narcís y de la Marieta no t' en parlo, perque de bona arribada 'm som posat a arreglar l' equipatje y fora de les estretes de ma y saludos no hem tingut temps per dirnos res. Tinc l' habitació a la plassa hont paren els autos. El temps es esplendit.

Dexo per altre el donarte mes detalls. T' en diré mes de coses... Fins te parlaré de aquell sabaté vell que té la botiga prop la casa hont venen les ampolles de l' aigua.

Sabs qu' es sempre teva

MARÍA DE SOLTERRA.

Reaparició

Heushaquí, benvolguts llegidors d' ESTIUADA, com després d' un faxuc hivern, durant el qual, als impetuosos y constants vents del principi, hem vist succehir les més excesives plujes, ja 'ns tornem a trovar al estiu Y per tercera vegada, en vigilies de Sant Joan, ens torna esser permés fruir de la lectura de aquet periodic, que ab molt anyorament, n' haviam estat privats per un periode massa durader de silenci y adormiment.

Mes, are, acabat son hivernal eclipse, com sol naixent, surt de nou briós y resplandent, observantse com, a manera de novell passarellet, en ses noves voladas exten cada vegada mes ses ales y perfecciona gradualment son cant. Y el dia de sa reaparició, no pot esser mes oportú, en vigilies de Sant Joan, jorns en que nostres cors palpitan de goig y entussiasme, perque anem a celebrar nostre primera festa major y be que podem dir també el comensament de l' alegre temporada estiuenca.

Decididament y després de molt costarli, el bon temps s'ha presentat. Per cert que convenia, després de tanta pluja de la passada primavera. Vetaquí perque els hilariencs, dies enrera, quelcom inquiets, se mostran avuy mes alegroys perque veuen mes segura la cullita. Cal, are, no mes, que aquest istiu vinguin a n' aquesta vila, un gran nombre de forasters, pera que 'ls desitjos de tots sos vehins quedin plenament satisfets.

Hilariencs, doncs, doneuse un poquet de pressa en tenirho tot a punt, lo mes aviat posible, que 'ls *senyors* van a vindre poc.

Y vosaltres, estiuejants, ara que la calor ja apreta fort, cal que vos moveu un poquet també. Comenseu d'arreglar vostres bagatges, que 'n la població ja está tot ben disposat pera que vostre estada en ella la troveu cómoda y divertida.

En aquestos dies, al passar pe'ls carrers encare s' ou el gran soroll que surt de dintre les cases, promogut pe 'ls operaris que s' afanyan a renovar y decorar vostres habitacions. Dona gust veurer també, com ab gran activitat, els empleats del Municipi y les brigades municipals acaban de deixar ben nets y terraplenats tots els carrers y plasses de la vila.

Fins la mateixa naturalesa, estiuejants, sembla que, pera més utilitat vostre, hagi volgut cooperar, ab ses energíes, a n'aquelles obres d'estética y sanejament.

En efecte: cal no mes sortir a donar

L' Estiuada

Periodic nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any III | Sant Hilari Sacalm, 1.er Juliol de 1910 | Núm. 25

El centenari den Balmes

El dia 28 d'Agost compliran cent anys del naixament d'aquell gran home quina sabiduria omplená tot el sigle XIX den Jaume Balmes.

La llum del seu pensament y de la seva inteligencia ens inonda encare fortament. D'ell no se sab que més admirar: si el seu fervorós catolicisme o la seva erudició en tots els rams del coneixement humá. Les seves obres y al davant d'elles *El Protestantismo comparado con el Catolicismo*, son un monument gegantí formidable. Lletres, arts y ciencies el seu talent de geni ho agabellá tot.

La ciutat de Vic, de la qual es fill en Balmes, prepara grans festes pera solemnisar amb la forma deguda el centenari del seu naixement y Catalunya s' ha apressat a testimoniar la seva adhesió complint un deute sagrat envers aquell vigatá preclar y eminentíssim. De per tot arreu de la terra catalana hi sura un clam en lloor al gran filosop catalá periodista, matemátic y polític. La seva biografia del autor del *Criterio* es un volum inmens que será difícil omplenar y el seu nom se venerará descubrintnos amb respecte y fervor.

L'ESTIUADA s'adhereix an els actes que pel vinent Setembre se celebraran a Vic en honor an en Balmes, unint la seva veu a les moltíssimes que s'han pronunciat en tot Espanya, plena d'entussiasme, per l'homenatge justíssim.

Per l' educació artística

Hem passat la festa major, d' alegría y de pau. Els nostres ulls encare oviren clarors de festa y queda en nosaltres la vibració d' una cantarella, dels jorns de ventura y de burgit estentori. No obstant en cada festa Major sentím una decepció que a voltes es moviment repulsíu. Parlém de la manca de gust artístic que s' observa en totes les cobles-orquestes, en aquet cas aplaudides per un públic que no es ni pot estar educat musicalment.

L' any passat en aquestes planes ja feyem notar la verdadera corrupció artística dels *obligats*, que omplenan el programa dels concerts y serenades de les festes Majors. Aquesta enormitat que s' alça contra 'l bon gust, quan no 's tracta de presentar un talent musical, es precís que desaparegui.

¿Es que té de continuar dihentse an els músics de les cobles «marxants del art», com els anomená un distingit crític? Ells son els primers corromputs ab aquesta música que no diu res y que constitueix un atentat formidable a la bona depuració artística, quan tantes obres clásiques hi han que instrumentades podríen esser obres de profit y de cultura pels pobles, la majoría dels quals solament el día de la festa Major poden entreveure l' explendor y sublimitat de l' Art.

Els concerts y serenades de les festes Majors son una degradació de la música. Ni més ni menys. ¿Com no hem protestat al ohir durant un quart seguit tocar desaforadament el cornetí, ab espinguets inaudits sense gust ni melodía, mentres el músic sofreix com un manobre? No s' ha lograt donar el seu just y precís carácter a les sardanes? Doncs per qué no podem acabar ab aquesta rutina que pels de ciutat sembla una cosa divertida? Qui més bé podría fer en aquest sentit son els crítics musicals barcelonins. An aquet fi humilment pero ab la convicció de que fem una cosa bona ens atrevim a demanalshi, posant al devant d' ells al eminent Pedrell, quins escrits son llegits ab tant de furor pels artistes, que hi diguin la seva paraula en aquet fet d' importancia capdal per la cultura de la nostra terra.

A prop del sentiment de Patria

No fa molt temps llegía jo lo que a propósit del *hidalguisme étnic* deya en Raymond Rucabado; en les seves paraules jo puc veurer-hi un fons de vritat y un fons d'orientació; diré breument el meu pensar sobre la qüestió.

En l'historia del catalanisme, y en la moderna aspiració del *iberisme*, ha ocupat un lloc important per lo inoportú en la forma, que no en el fons, aquet fals sentiment de Patria. Sovint, en les hores de decadenciá del ideal, en els erros del procediment com a solució única, ens havém llençat a lirismes aprop de la Patria que va ésser y havém elegiacament cantades les glories perdudes, sobre 'ls llaurers de la patria en altre temps triomfal; no havém pensat en cóm calía orientar la tasca novament, donant-hi virtualitat práctica, y havém restat feliços en pensar la gloria del passat. Y aixó ha sigut un falç sentiment, un deliri, un vergonyós sentimentalisme, perqué ens havém allunyat de la popularitat y ha sigut una burla y un escarni al sentiment democrátic.

No havém construit fins avuy, havém sols recordat y protestat matant la fecondidat de l'acció per la nulitat de la protesta.

Els desequilibris polítics han portat aquets deliris, y com els deliris se succehiexen enfront del deliri patrioter, més que sentiment de patriotisme ha vingut el despreci exsagerat d' aquells qu' han predicat la revolució y la ruína espanyoles y han fet obra destructiva, sembrant el pessimisme.

El primer deliri ha portat la inacció, ha portat més directament l'estancament en l'ordre de remeiar aquets sentimentalismes; mes tot en vá; si facilment veurém que s'ha anat a eclecticismes, fent equilibris entre vida y acció de l'Estat y vida y acció del Govern. Altre mal gravíssim en la moderna historia constitucional espanyola ha sigut el renegar del Estat y pensar solsament ab la tutelar vetlla del Govern, y apropósit d'aquells deliris y sentimentalismes s'ha pensat en la solució del Govern y s'ha cregut que tot remey d'allí prevenía y aixó ha portat la inacció ciutadana y ha mort tota iniciativa social y ha falsejat les públiques y copiant malament l'exemple de Nacions prósperes y lliures havém volgut la llivertat individual no pensant ab la llivertat colectiva y naturalment, ha portat aixó, en el sí del modern régim espanyol, el centralisme y la nivellació política. Modernament, s'ens ha obligat a pensar ab l'Estat futur y s'ha proclamat la guerra al Estat oligarquic dels nostres dies y per demunt de la uniformitat aquella ha sorgit el desvetllament de personalitats históriques, ab dret a vida orgánica perfecta y autonómica...

Dintre aquesta característica general hi

veiem el plet de Catalunya, la candenta qüestió del catalanisme. Aquí ha influit també'l falç patriotisme, externa y internament. Va venir un día que Catalunya va començar la protesta y en la protesta va viure contenta, y aquet va ser el període de concentració, primer, de que el Dr. Robert va parlar un día y que en Cambó de nou recordava are fa poc; avuy s'ha vist la necessitat d'engrandir l'acció catalana y s'ha parlat de l'*intervenció catalana*, ideal molt gran y aspiració molt justa; mes, lo que hi ha es que, com exposá clarament en Ventosa y Calvell, cal donar al ideal un oportú passional procediment; cosa que no ha passat completament aixís en el modern període, desviant del procediment, no diré tot l'oportunisme, pro sí una bona part de la rahó llógica dels fets.

Fins avuy no s'ha pensat en construir, degut al falç patriotisme; Catalunya ha sofert aquet lirisme y hora es de que s'acabi y que's pensi més en afirmacions que no en elegíes. Per això es precís que se fomenti l'esperit de ciutadanía, que s'enforteixi poc a poc la vida social, base de la grandesa política; que ens habituém a pensar que som els ciutadans els que *fem l'Estat* potent y just; fomentém la llivertat colectiva, pro entenent que per tot això será un gran estímul y fins una gran esperança fer nosaltres un sentiment catalanista, l'amor a la Patria que may pot morir y qu'es, en últim terme, l'impuls de progrés en les Nacions modernes.

Els moderns orientadors del catalanisme—convencional y en part utópic—, sembla que volen treure d'aquet catalanisme tota la seva rica part tradicional y donarli un aspecte purament circunstancial y históric. Jo crec qu'això mereix certa protesta, perque es una inconseqüencia. No hi ha poble sense tradició y quan hi ha amor al poble hi ha de haber l'amor a la tradició, qu'es l'únic fonament justificatiu d'aquet amor; per això el modern ideal catalanista deu esser gran y modern, molt modern, pro may renegat; per això no se pot prescindir en la renovació que s'imposa, del sentiment catalanista; precisament perqué no hi ha avuy catalanisme sincer, per això son pocs els polítics que trevallan desinteresadament y en exclusiu bé del poble.

Per desgracia, el sentiment catalanista se refreda en lloc d'orientarse, y per això aném perdent la cultura catalana, y no'ls parla del nostre Dret, base de la nostra nacionalitat, ni s'estudia la nostra llengua, y se torna esquifit el nostre art y volém anar enlairant el pensament quan oblidém el pensament catalá en la seva manifestació, més ingénita y espontánia.

Bo es que 'ns deixém de preludis d'un falç sentimentalisme, pro d'això a prescindir del aspecte tradicional del sentiment catalanista, hi ha un gran pas que crec que honradament no pot donar qui de cor estimi a Catalunya.

CÁRLES CREHUET

Sant Hilari, 13 de Juny de 1910.

Aquí em tens, Lluiseta, am la ploma als dits. Som passada una nit sense son, degut en part a l'alegría de poguer trepitjar aquesta benehida terra y en part a n'el cambi radical que una trova entre Barcelona y Sant Hilari. Aquest matí hem anat a la «Aigua picant» y are acabém d'arribar de la «Pedra Llarga». Som extesa la vista per la vall d'Arbucies y m'ha semblat un jardí. Som mirat el Montsorriu y han creuat pel meu enteniment mil recorts d'un temps qu'ha passat. Les runes del seu Castell m'han dibuixat am tota la seva nuesa la fi de aquesta Catalunya qu'ha desaparegut del concert dels pobles lliures. Em som recordat del revifament solidari y ho pots ben creurer, som plorat al veurer la sort que'ns espera. ¡Qui sab si per les nostres discusions y disbauxes serem junyits algún día a n'el carro triomfal d'algún colós d'Europa, per esser venguts després com esclaus en mercat públic! Els que tindríen de dirigir el moviment de la terra s'entretenen en dirse fástics. ¡Fills de montanya qu'encare esteu lliures d'odis y rancunies, imposeuvos a n'els corromputs del plá y salveu a la Patria!

Som fixat els ulls en el centenari Montseny y m'ha semblat qu'encare sería l'ánima de la terra si els catalans es recordessin d'ells mateixos.

Perdona si m'aparto del fi de les meves cartes. Tinc cor de catalana y al pensar que fa un any encare ens tractavem tots com germans, no puc menys que clourer els punys y maleír a n'els qu'han fet traició a n'el poble de Catalunya y han enmetzinat el cor dels humils. La contemplació del Montseny m'ha dut a la memoria la gran victoria que per nostres ideals hauríem obtingut si ens haguessim mantingut units y forts.

Per més que som mirat si podría veurer a n'el Sabaté vell d'aprop de l'Aigua Picant, no som tingut ocasió de veurel. Els vehins m'han dit qu'estava a n'el carrer de Vic y fins a primers de Juliol no baixava a n'aquesta botiga. Ja tindré ocasió de parlarten. Ens hem trobat amb en Ximeno y m'ha presentat la nova colecció de postals, que son el darrer detall del bon gust. Perqué te'n fassis cárrec, t'envío tota la colecció, que t'agradará. Som preguntat també per en Rumía y em diuen qu'ha estat molt malalt y que aquets díes de Sant Joan ja's deixará veurer. No vares encarregarme camamilla y herba de Sentaura? Ja'n faré provisió.

Això's va animant y em sebla que dintre pocs díes la Empresa no tindrá prou autos per pujar la gent. Dintre poc tenim la Festa Major y tothom trevalla qui més pot.

La Tereseta de can Gambada m'ha dat una medecina per la teva Merceneta. En un paperet apart te la noto y no puc dirte sinó que la provis, perque'm sembla té d'anarli bé.

Saluda a n'el teu Quimet y ja sabs lo que't vol la teva

MARÍA DE SOLTERRA

Aigua picant

LA PEDREGADA

Els poblets, les viles y les ciutats, com els individuus, avancen segons els seus mereixements y segons la seva fé. La manca de fé en l'avenir, fa oblidar y despreciar els anhels constructius y regeneradors, y tota forma d'innovació oportuna y adecuada a la capacitat de la gent. La manca de fé produeix l'excepticisme y l'indiferencia més xorca, que fa mirar sarcásticament, ab rialla d'idiota, l'iniciativa d'altri per noble y elevada que sigui, congriant odis y tempestats perillosos. Els pobles febles no esperen y per consegüent no volen res; *els seus individuus tenen com enemic al poder públic y a la institució municipal, y miren de reull fins al vehí. Per això aquets pobles estan minats per divisions y odis, y les seves mellores són infecondes; per això en aquets pobles ahont l'enveja y rencunia partidista esborra tot amor al municipi, els serveys públics estan descuidadíssims y l'administració es una falsetat y un embrutiment. Mireulos els pobles que aixís viuen, en lluyta continua pera ensorrar l'un* bando *a l'altre y no hi veureu ni desitj de poguer ni anhels de benestar. ¡Quina llástima! odi, baixes passions, intrigues degenerades... Res que indiqui enlayrament moral. Hi ha vegades salta una espurna de noblesa y de mellorament, pro els* altres *ja's cuiden de ferla improductiva quan no la destrueixen.*

No n'espereu d'aquets pobles, el seu avenç ni menys el compliment de les fórmules rudimentaries d'higiene y ordenació, perque les autoritats no son respectades y les seves mides o son injustes o no s'obeeixen de bon gust, pels que no son dels seus.

Allá ahont no hi ha fé, no hi ha amor. Per això els qui no esperen s'entretenen malmenantse y ensorrantse uns contra'ls altres, sense pensar en edificar ni en construir; si s'entreveu el desig de ferho més bé, no es pas per un impuls digne y honrat moltes vegades.

Faig aquets apunts ab fondíssima

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu. Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV | Sant Hilari Sacalm, 30 Juny de 1911 | Núm 37

ELS PRESUPOSTOS MUNICIPALS

Els pobles en general adoleixen del gros defecte de no mirar les coses municipals ab l' interés y voluntat de cosa propia, vehuen el Municipi ab indiferencia y com organisme exótic, sense sentir pe ell els seus més preuats amors y efectes; la seva vida administrativa la creuen independent del seu avenç particular y general; *lo qu' es del comú*—diuen—*no es de ningú*, y aixó fa que els problemes economics municipals no trovin casi may solució posible. Solen ser vistos ab el prisma malmenador del egoisme o de l' ignorancia; l' esquifidesa d' esperit els fa veurer ab repugnancia la part contributiva material dels impostos, encare que aquets siguin equitatius, justos y de reconeguda necesitat; no son patriotes ni sisquera comerciants; es l' avar que renuncia voluntariament la seva vida per no gastar.

Y aixís els Municipis, especialment el rurals, han de fer una vida migrada y raquítica, les seves necesitats y millores tenen de subjectarse y no poden excedir de lo estatuit en un motllo rutinari y arcaic, s' han d' adaptar a un tipo de presupost únic e inalterable. ¡Aquesta es la trista realitat!

Els presupostos municipals, qüestió capdal en el pobles, acostumen a confeccionarse sense pensament ni finalitat de cap mena, se fan únicament per complimentar un article de la lley municipal que disposa *que antes del 15 de Septiembre los Ayuntamiento tendrán confeccionados y aprobados sus presupuestos*. Subordinant els gastos a uns ingresos deficients y anticuats, que no responen ni de lluny, a les necessitats y exigencies de la més rudimentaria vida moderna, 's fan els presupostos y aquets naixen sense esperit ni vida, son una cosa morta y ridícula, una fórmula legal qu' es compleix perque la lley ho mana. Aixís es com els pobles resten estacionats.

El Municipi, contra lo que l'ignorancia fa creurer, no es una personalitat isolada que la seva major o menor vida no puga influir en el desenrotllo de la riquesa pública sigui de qualsevulga naturalesa. Si la cosa pública municipal, per impotencia económica o per negligencia, no pot fer vía avant, aquella s'en resent perque li manca l'irradiació de la sava del seu orgue principal. Per aixó moltes vegades, el Municipis tenen de conjurar les crissis, ab nous progectes economics.

Es precís, doncs, desterrar aquest atavic quietisme economic. Es precís combatrel y atascarlo com a corc corsecador de l'energía municipal, que al fi y al cap es l'energía dels pobles y del individuos. El sentit práctic impulsat pel sentiment patríotic deu haver d'esser la norma y pauta de tots els pobles. ¿Qué sería l'autonomía municipal si'ls pobles no sabessin aprofitarla en el sentit d' engrandir la seva esfera económica?

Les orientacions de tota entitat administrativa tenen de tenir com a base el posseir una hisenda propia, pera'l foment de tot lo que signifiqui riquesa y expandiment, y'ls presupostos son una part integrant d'aquesta hisenda.

■—■—■

Pedagogia ruralesca

Acció oficial y acció lliure

Deixem de banda l'abandó amb que la majoria de la gent mira les qüestions de la primera ensenyansa y posem els ulls en el petit nombre de persones escullides pera qui la sort de l'infant, el progrés de l'escola y la missió del mestre son coses dignes d'esser estudiades y ateses amb cura.

A la més petita de les nostres viletes catalanes, en el llogaret més amagat al redós de la montanya, no deixen d'haverhi, ací y allá, ánimes preocupades per l'avenç de la cultura popular. Tal volta sia un sacerdot, qui hagi comprés que la vida fondament religiosa ha de basarse en el coneixement de les criatures; potser es una santa viuda adinerada, qui cerqui la millor manera d'invertir uns cabals a la memoria de son espós amat; a vegades es el metge, qui sent dintre seu encare els batecs plens d'ideal de les hores universitaries; algún pic será un lluytador y triomfant del món, vell de edat grossa pera qui 'l viure ja no té ilusions y se'n busca; es posible que sia un militar retirat, o una jove dama plena de desenganys;..... pero estem segurs de que son una dama, o un militar, o un vell, o un metge, o una viuda o un sacerdot .... els qui, en llurs passeigs silenciosos pels camins del poble, ve un dia que 's fixen en la volada de noys qui venen de l'escola o haurien de venirne, y desseguida d'haver-s'hi fixat se pregunten interiorment: ¿no podria fer res jo pera 'ls infants del poble?; ¿perqué no fer alguna cosa?

El pensament passa rápit, com un llampec, y sovint s'esfuma; pero els passeigs silenciosos se repeteixen, se repeteix la visió dels noys qui venen o haurien de venir d'estudi, torna 'l pensament de realisar quelcom pera ells, y una tarde, quan l'hora del capvespre 'ns ompla 'l cor de bondat y la primera estrella 'ns envia un raig d'infinit, el projecte de fer obra pera l'infantesa de la vila 's presenta rialler, ferm y viable, y crestallisa la decissió.

Aquesta, prompte, entra en el período de les reflexions, ja escapada de l'esfera del sentiment. Sí, intentar quelcom, ¿pero qué? De primer entuvi 's pensa en l'escola existent en el poble, l'oficial, y sobre ella cauen els anatemes: qui la troba poc religiosa y qui massa; qui la considera dirigida per mestres dolents; qui la veu dominada pel centralisme; qui l'aborreix perque hi tenen cabuda tots els estaments de la societat, fins els fills bruts y blasfems. Poques vegades, doncs, l'escola pública té les simpatíes y quasi bé sempre 'l qui's determina a pendre una iniciativa favorable a l'ensenyança, se resol per una institució privada. S'edifica una casa pera les monjes, s'ofereix una subvenció als frares pera que vinguin a obrir una escola, se funda un colegi particular laic; pero may se cria un sobresou pera 'l mestre públic qui ho mereixi, ni se li paga un ajudant, ni se li arregla la sala de classes, petita, fosca y humida. Sembla com si l'ensenyança pública, la per tots sostinguda, tinga la desgracia de no esser del grat de ningú, fentse efectiu també, en materies escolars, el divorci existent entre l'home y l'estat, l'opinió y el govern, lo lliure y lo oficial.

Nosaltres, desde un punt de mira d'ample tolerancia, alabem tots els esforços que's fassin en favor de l'escola, sia aquesta de la mena que's vulgui, perque en un país d'analfabets com el nostre, no es cas de posar trabes a ningú perque obri una escola més; les restriccions, si algún dia convé ferne ús, seran quan la situació relativament satisfactoria de l'ensenyança, permetin ja la tria. Nosaltres, insistint, les mirem amb amor y veneració aquestos esperits selectes qui donen llurs diners y presten llur protecció a qualsevol tasca educadora y voldriem que de la vista de tants noys y noyes sense mestre, n'eixissen proteccions qui manquen arreu. Beneídes, doncs, les persones qui en qualsevol forma y en qualsevol direcció donaren o donen apoy a l'infant.

Pero voliem senyalar un perill. ¿Será a tota hora convenient que les millores en favor de l'ensenyança, se desviin de l'escola pública? L'experiencia ofereix casos ben eloqüents. Hi ha poblacions ont al fundarse una escola particular, sols s'ha conseguit que la pública resti empobrida, lo cual es causa de continuats cambis de mestre, resultant que les dues escoles no arriben a sumarne una. Moltes vegades un petit auxili a l'escola oficial bastaria pera convertirla en una institució d'importancia, capaça de realizar en la localitat el paper que li correspon.

Y no 's sentin temences de que l'ensenyança comunal sia un perill pera les idees de color politic o pera 'ls sentiments religiosos; que precisament es l'escola pública, amb rics y pobres, amb bons y dolents, una avant-sala de la vida, ont l'infantesa s'inicía en la lluyta de les propies idees y sentiments amb les idees y sentiments del próxim. ¿Qué hi guanyen els pares apartant a llurs fills de l'escola concorreguda per noys de tota mena de families, si dits fills se faran grans y quan sien homes també 's trobaran en mitj dels erros del món? ¿De que serviria criar amb estufa les plantes que quan sien grosses deuen viure a les zones fredes?

LL. JOU Y OLIÓ

■—■—■

Díes y hores

L'Apostolat

Escric les presents ratlles sots l'impresió falaguera obtinguda en una menuda ciutat, ab motiu del XII Congrés Agrícol de la F. A. C. B. Veusaquí uns díes amables, díes de joventut, d'activitat y de promesa. La tasca ha sigut tres díes de sembra, tres díes de llençament de la sempre nova y fècundant llevor de l'idea llençada per uns apóstols, senzills de paraules y fervents de cor.

Jo no sé quina mena de goig y d'ufanor sentía passant per els carrers de la menuda ciutat de Girona, qui, segurament, ab tot, no va sapiguer compenetrárseli de lo que era 'l Congrés... Ella restava mudada, pro vull dir que sols se va mudar exteriorment. Era en aquets últims díes cálits plens de sol, en els díes sagrats que 's llença ginesta pels carrers, en els díes que Nostr'Amo passa triomfal pels carrers y que en la nostra sanc catalana desperta ab el seu pas tendreses y ensomnis d'un cast amor, era, en fi, en aquets dolços díes d'estiu, en que ab un esbogerrat xerroteig, creuhen el aires, quina blavor romp, de tant en tant, la silueta antiga d'enlairats finestrals, las alegres aurenetas. L'escenari era, com veyeu, deliciós; pro li faltava un no se qué, una compenetració, sens dupte del sentiment de la ciutat, ab l'aspiració del camp.

Per ella, que consti, haurá sigut la mellor part del éxit del Congrés. Haurá sigut l'éxit indiscutible d'aquet XXII apostolat de la paraula pagesa, de l'honrada aspiració de las classes impulsoras del moviment industrial y del ritme del comers.

Y Girona era, sens dupte, la ciutat més indicada per celebrarhi actes com aquets, en quina ciutat gloriosa, a qui estiman tots quants ulls la vehuen, s'hi sent—hi ha sentit aquest aucell de pas, qu'are brana la volada—un mancament d'esperit, una obra seria de joventut, una obra de sentiment colectiu del trevall y del pensament, del pensament catalá a que tan bellament respon la celebració d'aquets congressos agrícols...? No us plau, a vosaltres, aquet apostolat humil de la gent pagesa, de la gent sensada, de la gent pura de tota travor política y de tota mesquindat interessada?

¿No veyeu en aquest apostolat l'agermanament entre el «fet» y «l'idea» que tan exactament correspon a la germanor de vida pagesa y vida urbana?...

KORAMANT

■—■—■

NOTICIES DEN SERRALLONGA [1]

IV

L'arxiu parroquial de Querós es dels més pobrets del Bisbat de Vic. Un simpátic Rector, de qui tindrém ocasió de parlar moltes vegades, al ferse cárrec d'aquesta parroquia a mitjans del segle XVII, escribía ab motiu de començar un manual y ab lletra ben vistosa lo següent: «Memo»rial de notes del que ses trovat en esta »scrivania o notaria desta Rectoria de Que»rós.» Y adverteix que «nos fasse admiració »del poch mètodo, per quant poques scrip»tures quey hia y encara les poques matei»xes estan a trossos y mossos totes gastades »de gats y rates y muyades, que jo puch »dir que en temps de mon vehi predecessor »quant jo hoia ó prenia gramatica de est, »les sues majordones ne feyan casa de filo»sa del fulls vells per esser paper gros y fi, »y los treyan dels manuals. Tot es estat »mal regimen y gran dany a tota la republi»ca: y ja en temps del rector mossen Pare »Pau Cases, que jo he conegut, dites scrip»tures anavan de mala manera, que segons »he oit dir tota una senalla de capolims de »rates llensaren defora »

Aixís y tot, l'arxiu de Querós conserva el manuals suficients per fer claricia de l'ascendencia y descendencia de la pubilla Serrallonga desde'l segle XV fins a sa estinció a les derreries del segle XIX. Mes bastará pel nostre objecte començar pels capítols matrimonials de sa mare que copiam a continuació y encara perque son curtets, y a fi d'evitar confusions, ja que aquesta fou també cridada hereva o pubilla y's deya aximateix Margarida.

«En nom de Deu sia Amen.—Matrimoni se a tractat y per gratia del Sperit Sant

———

(1) Vegis els números 5, 7 y 11 de L'ESTIUADA.

concordat, so es entre Segimon Tallades pages fill llegítim y natural del senyor en Joan Tallades pages de la parroquia de Santa Maria de Vilanova de Sau y de la dona na Joana muller sua quondam de ma part, y de la part altra ab na Margarida donzella filla llegitima y natural del honorable Salvi Serrallonga pages de la parroquia de Sant Marti de Carós y de la dona na Salvia muller de aquells tots vivint en dit bisbat de Vich: so es que ells en dos sian marit y muller segons ordinacio de Sancta Mare Iglesia ab los pactes condicions y retensions seguents:—Pº que lo dit Segimon Tallades de bon grat y de bona voluntat accepta la dita Margarida en sposa y muller esdavanidora y aso ab consentiment de son para y de son germa y de tots los altres amichs seus y parens etc.

»Item la dita Margarida de bon grat y de de bona voluntat accepta lo dit Segimon Tallades en espos y marit seu esdavanidor y aso ab consentiment del dit son para y mara y de tot sos amichs y parens etc.

»Item lo dit senyor en Salvi Serrallonga son para per contemplasio de dit matrimoni y amor paternal dona en dot, y en nom de dot a la dita Margarida filla sua y al dit Segimon marit seu esdavanidor y allurs infans de aquest present matrimoni procreats hareta a la dita filla sua de tots sos bens mobles y inmobles aguts y per aver ahont sevulla que sien y aso apres son opta y no abans perque sempra se atura ell senyor y maior etc.

»Item vol lo dit senyer en Salvi Serrallonga que los fills y fillas presens y esdavanidors sian tots collocats segons lo poder de la casa etc.

»Item lo dit Segimon Tallades porta en dot y en nom de dot al dit Salvi Serrallonga sogra seu esdavanidor y a la dita Margarida esposa sua y muller esdavanidora xexanta lliuras moneda Barcelonesa, y las trenta de aquellas donara y para sempra y quant las vulla y restans trenta pasat que sian a la festa de Nadal prop vinent sempra que las vulla y las restans trenta pasat que sian a la festa de Nadal prop vinent sempre que las vullan.

»Item son pactas condisions entra las ditas pars que lo dit Segimon Tallades anira y traballara ab tots utils y profits de la casa y per quant la dita Margarida y esposa y muller esdavanidora no es de edat de contraure matrimoni que fins atant que sia de edat de contraure matrimoni la dita Margarida que cada any lo dit Segimon Tallades puga sembrar una cortera sembradura en dita casa ab tots els utils y profits seus y aso ab gasto de la casa, y ab aquesta cortera no sia obligat en pagar pars, ni res etc.

»Item que lo dit Segimon Tallades puga sembrar en la dita casa una cortera fins en duas que sia per iguals pars quant se vinga al partir ab lo dit son sogra etc.

»Item que lo dit Segimon Tallades puga tenir en dita casa una bestia de bast etc.

»Item que lo dit Segimon puga tenir en dita casa tres tosinos a sos utils y profits, y quant traura aquells tres que de aquella hora al davant ni puga posar altres tres etc

»Item que lo dit Segimon Tallades puga pendra un dia la satmana si sera manaster etc.

»Item fermaran esposallas en fas de S.ta Mare Iglesia quant sian de edat apena de sinquanta ducats la meytat al jutje compatent y aso ab poder de allargar una persona per cada part, per la par del dit Segimon Tallades lo discret senyor en Pera Font alias Morgades de la parrochia de Santa María de Vilanova predita y per la part del dit Salvi Serrallonga lo discret Sabastia Carbonell pages de la parroquia de St. Pera de Osor de dit bisbat etc.

»Item que lo dit Salvi Serrallonga se atura per poder testar a sas lliberas voluntats quaranta lliuras moneda Barcelonesa sempra y quant ben vist li sia etc.

»Item que en cas que lo dit matrimoni no vingues en affecte, ni que la un ni laltro mori sen seus fills ni fillas de aquest predit matrimoni procreats que lo dit senyer en Salvi Serrallonga sia obligat a restituir tots sos bens aguts y per aver en qualsevol part que sian etc.

»Item la dita Margarida accepta la dita adot y haratamen ds son para ab molt besament de mans y moltas gratias que lin fa prometent no usuar de ingratitut envers sos paras sino que sara molt agraida.»

Aquesta Margarida havía nascut a Querós el día primer d'Octubre de 1577, de manera que al celebrar sos capítols matrimonials en la Rectoría de Vilanova de Sau el día 26 de janer de 1586 tenía poc més de vuyt anys. D'aquest matrimoni nasqueren Margarida, Magdalena, Gerònima, Antonia, Estazia, Miquel y Esteve. La partida de baptisme corresponent a la Margarida se troba continuada en una llibreta de baptismes de l'època y diu lo següent: «Vuy a vint y vuit del mes de abril del any 1601 fonch batejada Margarida, filla de Segimon Tallades alias Serrallonga y de Margarida muller sua de la parrochia de Carós: fonch padri Jaume Serrallonga scolá de Carós y la padrina Magarida Vilara de la parrochia de Carós, tots del bisbat de Vich: y de asso fas fe jo Joan Jordá, rector de dita parrochia que le batejada.»

RAMON CORBELLA, PBRE

■—■—■

La Diputació de Girona a favor de la mancomunitat

La corporació provincial gironina, en sessió del día 21, acordá per unanimitat adherirse a lo acordat per la Diputació de Barcelona referent a l'afirmació de la personalitat catalana y a la mancomunitat de le *provincies* catalanes. Aytal acort té singular importancia pera Catalunya y particularment per la nostra *provincia*, qu'es la qu'ens té d'interessar mes, ja, qu'en ella habitém. De la mancomunitat catalana, es indubtable qu'en rebrém grans beneficis en lo que pertany a la creació d'un estat latent de cultura catalana, de la qual tant necesita la nostra estimada Patria. "L'Institut d'Estudio Catalans", organisme d'una feconda potencia, pot ab la mancomunitat obtenir una fertil resonancia arreu de Catalunya.

Les obres públiques es natural que també rebrán un impuls ben fort y en definitiva tota la terra catalana podrá, adhuc sigui mol atenuadament, sentir l'eficacia enorme de l'unitat viva y palpable d'*una* Catalunya. Sentirém la primera guspira de la gran unitat espiritual catalana enfront l'actual esquarterament artificial y absurde de les provincis.

Ab un grandíssim goig de nosaltres aplaudím l'acort aunánim de la Diputació gironina.

¡Visca l'autonomia integral de Catalunya!

■—■—■

S. Hilari 26 Juny 1911.

Fa vuit díes que'm trovo fruint les delicies d'aquet Paradís. Fa vuit díes que vatx donarte l'¡adeu y arreveurer! y encare no 't som comunicat res de'l meu viatje ni 't som contades les meves sensacions. Els cabells que comensen a blanquejar sobre 'l meu front com tofa de neu primerenca, no han pas glassat encare les energíes de la meva ánima y el meu cor es sent encare jove, jove com els plantons de roure d'aquestes atraus montanyenques. Si podía parlar a n'aquesta Barcelona malalta que tu y jo conexem prou, a n'aquesta Barcelona que fa una vida trista y migrada, li diría: vina a S. Hilari, que S. Hilari es vida. ¡Quantes existencies s'esmunyen cap a l'Eternitat que'ls sanitosos ayres de S. Hilari les revifarien! ¿No 'm deyes tu matexa qu'estava tota cambiada al tornar jo a Barcelona? Prou qu'ho saben els Srs. Tous, Virgili, Alegre, Homet, Cadevall y altres a qui som tingut ja el gust d'estrenyels-hi les mans.

Som visitada la Redacció de L'ESTIUADA y per allí hi corren unes impresions magnífiques sobre la present temporada. ¡Deu vulgui qu'axó sigui un estimul pels fills de S. Hilari! ¡Deu vulgui qu'axó els hi dongui dalit per redressarse com un sol home y tots, sense distinció, contribuexin al embelliment de la seva vila. Avuy els pobles viuen de la lluita y sense lluita no s'assolexen els llorers. Fills de S. Hilari, dexeu les vostres mesquineses, surtiu de la vostra apatía y tots plegats trevalleu de ferm y qui mes puga per axecar una resclosa qu'aturi la riuada d'or que s'escorra cap al estranger. La Natura ha sigut pródiga am vosaltres. Acabeu doncs la seva obra y veureu com el vostre poble 's conquistará un nom que será pregonat am veneració arreu del mon. Moltes gotes d'aigua fan una mar, molts grans d'arena fan una montanya y moltes voluntats unides faran un impossible.

Voldría dirte encare mil coses, volguda Lluisa, voldría parlarte de la festa d'aquesta vila, de la seva Societat coral y senyera; empró, el temps em falta y tindré de dexarho per vuy. Contentat sapiguent qu'estic bona y que no passa moment que no 't recordi.

Saluda a les amigues y ja saps qu'es sempre teva

MARÍA DE SULTERRA

■—■—■

L'amada d'altre temps (1)

Tu fores la meva amada
en dolços dies passats
La teva faç d'encisada
y els teus ulls enlluernats
m'envoltaven a tothora,
y et portava dintre 'l cor,
encisada, enlluernadora,
com dintre d'un cofre d'or.
Tes mirades foren glavis
y erats un célic esplai.
No sé'l perfum dels teus llavis
per no haberlo begut mai,
no sé'l sabor dels teus llavis
per no haverlos besat mai.
Pro una flaira inconeguda
m'arrivava penetrant
de l'essencia mai beguda
d'aquella rojor sagnant
com de roses diluides
dins la calma de l'espai...
¡Oh, les rojors benehídes
que no havía besat mai!...
. . . . . .
. . . . . .
Entre'ls fulls d'un llibre d'hores
ont mágiques oracions
vaig teixint consoladores
pels amors que ja no son,
entre'ls fulls d'or que perfumen
flors ardents d'art mitj-eval,
que jo passo quan s'esfumen
les delicies capvesprals,
tinc una flor ¡oh, mesquina!
tota morta de sofrir,
presonera dins la fina
suavitat del pergamí,
peró que guarda entre imatjes
y paganes oracions
el fregadiç d'uns robatjes
y el murmuri d'uns petóns
. . . . . .
. . . . . .
Y are que n'ets tan llunyana
y un altre amor ha vingut
a omplir de llum sobirana
el meu pobre cor retut,
are'm plau ubriagarme
dins la dolçor del recort
y alegrement penetrarme
d'aquell plaer que ja es mort.
Y penso que potsé encare
tu'm recordes vagament
y tot el teu cor s'amara
d'un anyorivol torment...
¡Oh, qu'es dolç fuigir, deixarte
ubriagat del goig del Mal
y alegrement oblidarte
com una cosa espectral
y estimá un altre vegada
ab un beatissim esglai
y oblidá una boca amada
sense haverla besat mai...

JOSEP MASSÓ Y VENTÓS

(1) L'exquisit poeta Josep Massó y Ventós ens ha fet ofrena d'una bella composició pera L'ESTIUADA Nosaltres li remerciém de tot cor la distinció y sentim no poguerla oferir integrament als nostres llegidors per lo molt extensa qu'es. Al publicarne sols uns fragments, demanem mil disculpes al nostre distingit colaborador.

■—■—■

Aigua picant.

Contra la guerra

No obstant els discursos, manifestacions y converses diaries den Canalejas, se continúen enviant tropes al Marroc. El poble crida contra la guerra y arreu s' aixeca un clam demanant que cessi l'esperit aventurer; empró terres enllá son transportats els soldats espanyols, diuen, pera salvar el nostre honor, l'honor d'un poble que de dintre 's mor.

Don Quixot regeix la pau. Ningú sap a que obeix l'acció que's prepara, tothom desconeix quins plans ens porten a batallar, no mes se sap qu' es una qüestió d' honor. *Y ab aixó no n' hi ha prou; si s' ha d' anar a la guerra ha de ser sabent tothom perque s' hi va. Les guerres, totes injustes, únicament poden esser viables quant el poble les sent y les compren. Al Marroc ningú vol anarhi y per aixó hem d' alsar ben enérgica la nostra protesta devant els plans belics y els tocs de clarí del don Quixot, simbol de l' Espanya caduca.*

La lluyta be prou que la tenim adintre casa No 'ns manca feina per fer, ni armes pera practicarla. Somniar en guerres, es anorrear y matar en flor tota iniciativa de trevall y d' estudi. Qui sigui guerrer que' s posi al devant y no prediqui.

La lluyta moderna es de pau y d' avenç evolutiu. Protestem noblement devant l' actitut dels patrioteros, *eterns parasits de les caixes de l' Estat.*

JOSEPET

■—■—■

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡ NOVA CREACIÓ !!

Classe «Superior» a 1 pesseta la lliura de 400 grams : : : : : : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

NOVES CLASSES ESPECIALS

elaborades sols ab Cacau, Sucre, Canyella o Vainilla : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10.—Barcelona

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV | Sant Hilari Sacalm, 7 Juliol de 1911 | Núm 38

L' idioma Català

Una de les característiques que ab més evidencia demostra l'existencia de la nacionalitat, es la llengua. Aquesta es l'ánima mateixa del poble, feta visible. Cada nació, diu en Prat de la Riba, pensa com parla y parla com pensa, qui atenta a la llengua d'un poble, afegeix l'insigne publicista, atenta a la seva ánima y la fereix en les fonts mateixes de sa vida. Per això, els pobles han volgut conservar y conreuar adhuc violentment el seu idioma propi, perque han vist que no era una simple materialitat sino quelcom que s' arrelava fortament en la seva ánima. Y els pobles s' han oposat a ultransa, al uniformisme qu' els hi volía llevar aquesta característica sagrada, considerantlo per sentiment natural, com una vergonya.

En l' actualíssim moviment nacionalista, que arreu del mon s' opera ab una forsa inconstrastable, el problema de la llengua te la seva deguda y trascendental importancia, car les nacionalitats dominades al reclamar la seva lliberació autonómica, reclamant fervorosament l' us oficial de l' idioma propi en les escoles y oficines públiques. Y es per dignitat que han d' exigir aquest reconeixement legal.

—

Si Catalunya no tingués un Dret genuí, demostratiu de que te un caracter y unes costums propies, una historia, un art y una literatura, tindría aquest element, l'idioma, que'ns evidenciaría la seva existencia com a nació clarament definida.

Y ningú pot posar en dubte, de que Catalunya tingui un Dret civil, una historia gloriosa, un art floreixent y una literatura que arreu del mon s' admira. Empró menys se pot dubtar del fet de que existeixi una llengua propia, parlada arreu de la terra catalana, que no es *un dialecto* del castellá, pel sol fet de que va existir avans qu'ell. Es idioma, identicament com el francés y l' italiá. Y te timbres de gloria d'inmens valor y actualment es estudiada al extranger per sabis eminents, mentres se permet el seu us en Universitats com la de Zuric y en la Sorbone de Paris. En catalá havien parlat y escrit, reis, sabis, poetes y llegisladors. En catalá triomfa un teatre, una literatura y creix una ciencia y disciplina nostres ab «L'Institut d'Estudis Catalans». Ab ella escrigueren eminents filosops com Ramón Llull y es publicá 'l primer códic consuetudinari marítim a l'edat mitja.

Hem d'estimar a la nostra llengua, no sols per la seva historia gloriosíssima, sino perque es rica, hermosa y escaienta, perque es la nostra. Hem de poguer dir com l'ilustre filólec de Palma, l'ardent propagador de la nostra llengua En Mosen Alcover: «en tenim un de titol que no creym que negú el mos posi en corantena; l'amor a la nostra llengua l'estréma, l'excelsa, la gloriosa, la nostra benvolguda llengua catalana».

—

Els catalanistes al reclamar l'us oficial del nostre idioma, en les escoles, jutjats y oficines públiques, reclamem una cosa justíssima y natural. Es un dret que per dignitat y per conveniencia hem de posseir. No es una pena que hi hagin tants catalans que no sápiguen escriurer en catalá? Que'n els Instituts s'ensenyi castellá, llatí y francés y no hi hagi un sol curs de catalá? Això sense mentar el retrás que'n l'ensenyansa primaria produeix el fet de que s'ensenyi en una llengua que'ls nois no entenen.

Hem de reforsar el nostre clam, fins que s'ens reconegui la justicia de la nostre demanda, car l'actual estat d'uniformisme es un afront, qu'els catalans no podém mantenir ab el quietisme. Y mentrestant, escribim les nostres cartes y anuncis en catalá fem surar arreu la nostra parla en tots els actes que la llei ho permeti com a bons fills de Catalunya y aimadors de les seves coses.

■-■-■-■

Els boscos de St. Hilari

Assentada sobre les atribacions orientals del Montseny y a l'altitut d'uns 800 metres, la comarca de Sant Hilari Sacalm, geográficament considerada, correspón a la regió de les *altes valls*. Per lo mateix, ve fitográficament caracterisada per la frondositat dels seus boscos y per la vida exhuberant de sos prats. Pero'ls boscos de Sant Hilari presenten un aspecte especial, una *facies* riallera, degut mes que a la frondositat dels mateixos, a la diversitat d'arbres y arbusts que'ls integren, cosa poc freqüent en les altes valls.

A n'això's deu l'extensa y armónica tonalitat de sa gamma acromática, ont se noten desde'l vert blavenc dels tremols, que per les serralades senyaleu ab el típic bellugueig de llurs fulles el mes suau ventijol, fins al vert negrós dels verns, que ab llur arrelament contenen les terres, evitant els efectes destructors de les aigües per les vores dels torrents.

Per les fondalades, especialment, descolla l'om montanyenc de fusta dura, y vora les aigües les nogueres extenen pels costats llur corpulent brancatje, mentres que xops y freixes s'enfilen cel amunt, com fugint de l'ombra qu'els mata y buscant el sol qu'els vivifica. Y per donar major varietat a les vernedes, la tila y sauqué espergeixen per l'aire el suau perfum de llurs flors blanques.

Pujant cap a les serres, van apareixent el faig, d'alegre y dens fullatje, y'l roure, gentil y esbelt, que per son gran desenrotllo y la magnificencia de son port, ab rahó s'ha anomenat el *rei dels arbres*. Pero mes generós aquí qu'en altres semblants encontrades, consent aprop seu l'alzina, que's desenrotlla be y fructifica, particularment en paratjes assoleiats. També s'hi troba'l pi surrut o pi melí de la Segarra y serres vallesanes, y algun alba de blanques fulles qu'anyora les riberes de la regió mitja y Pla de Bages. Y com mogut per la curiositat, impropia del seu sexe, fins el pi vé o pinyoner s'empuja pel mitjorn costes amunt, pera traure son cap rodó dalt de la plana.

Mes la massa de la vegetació arboria d'aquest país está especialment representada pel castanyer, que's presenta tan corpulent, rabassut y fecond en paratjes clars y assoleiats, com grácil y estéril en llocs ombrívols. A n'ell se deu, segurament, la principal riquesa forestal de la comarca, puig que a les conegudes aplicacions de sa fusta en forma de cercles y delgues al botatji, deu anyadirshi avui la d'*estret de materies curtiens*, tan usat en les modernes adobaries de *curtits rápits*.

Pero molt ens temem que'ls majors rendiments resultants de la multiplicitat d'aplicacions d'aquest arbre, sigui incentíu enganyador pels seus propietaris y qu'aquests preciosos boscs perdin prompte sa hermosa frondositat delmats per la cobdicia. Mes si per disort d'aquest país, aital perill esdevingués un día, no solsament desapareixería l'atractiu de mes encís pels visitants, que no tots venen atrets per la necessitat y nombradía de ses aigües, sino que la desaparició del seu arbrat trascendería a la freqüencia de les plujes y per lo tant al clima, donant per resultat que eixos camps avui fértils y gemats esdevindríen herms, árits y estérils, com correspon a sa naturalesa granítica y ha succeit en altres indrets de Catalunya.

Servi, doncs, aquesta simpática vila com preciat tresor els boscs de sos voltants y pensi que a n'ells van estretament lligats son benestar y son pervindre.

La planta baixa del bosc está especialment formada per l'avellaner, que en alguns llocs mereix els honors d'arbre, per la bruga de flor verdosa y la brossa de flor morada, puntxents ars negres y ginebres, estepa negra de nivies flors y el ginestell que ab la munió de ses flors grogues ens recorda la daurada ginestera de les terres baixes. Abunden el boix y els rosers y tampoc hi manca el ger, productor de les sabroses *frambuesas*. Y com a reminiscencia de la regió litoral, alguns tomanís y farigoles deixen sentir la fragancia de llurs aromes.

En les vores de torrents y reguerols pot dirse que eixes plantes formen l' urdimbre, mentres que les eures y vidortes fan de trama, puig que transformant llurs arrels y fulles en grapes y circells, respectivament, s'enfilen branques amunt, convertint el boscatje en impenetrable manigua. Y a l'ombra d'arbres y arbusts viuen gemades les falgueres y verdeja'l maduixer ab elegants ramells de l'aromática fruita. Allí 's troven també la violeta, modesta y recatada, la brunel-la d'apinyada flor y una gran diversitat d'orquídees.

Pero lo que mes caracterisa la flora herbaria de la petita conca del Montsolís es el gran predomini y diversitat del género *Hicracium*, planta semblant a un vulgar llacsó, que ho omplena tot, y qual distinció específica constitueix un veritable trencacaps pels mes afamats botánics. Ells cridaren l'atenció de nostres malaguanyats companys Masferrer y Vayreda y motivaren pel Juliol de 1897 una excursió, a la que forem invitats, per part de l' illustre doctor Trencols y dels eminents especialistes francesos y companys nostres d' Academia, Arvet-Touvet y Gaston Gautier, que fa molts anys que 's dediquen a la dilucidació de tan intrincat problema. Varies de les especies noves aquí descobertes, foren per ells atentament dedicades a Catalunya y a botánics catalans y alguna concretament a Sant Hilari.

L'estudi dels prats d'aquesta plana mereixería article apart, pero obligat a despedirnos prompte pera continuar nostres exploracions per altres llocs del Pirineu, tindrém que deixarho per un altre any, si Deu ens dona vida y salut pera tornar a gaudir de l'encís d'eixes montanyes. Solament consignaré que crida fortament l'atenció del fitógraf el gran predomini que's nota en ells de l'única gramínea aromática que's coneix, o sia la *grama d'olor* o *Anthoxanthum odoratum* del botánics.

DR. J. CADEVALL.

Sant Hilari 30 de Juny de 1911.

■-■-■

Díes y hores

III.

De les hores d'amor y d'engunia

Un jove y distingit poeta aviat parlaría. El meu bon amic en Joaquim Muntaner m'ha fet la mercé d'una revelació. En Joaquim Muntaner es un académic ocasional; per això pensa convertirse en un «trovador» de la poesía universitaria. Ja sé que molts entre aquelles parets hi troven eterna prosa, pro tenen les parets y els amables enclaustrats allí, una no sé quina sentor de poesía. Qu'es l'amable poesía que en Joaquim Montaner pensa parlar y de la que *Koramant* vos en fará, segurament, un sincer reportatge.

El títul del nou llibre, poc més ó menys, será «Llibre d'amor, de l'aula y dels exámens». Tingueu a bé considerar lo molt interessant del tema. Es deliciosa la narració d'aquelles agredolces hores, barreja de amor a un ideal y d'engunia pels tribunals «inexorables», en que tots els sentiments s'empenyen fer sortir, obligats per l'excitació nerviosa. Enfront d'ella vindrá, sembla, la serenitat del jove poeta, el meu bon amic. En quan a la forma me permeto asegurarli la pulcritut de versificació que te acreditada l'autor de «Sonetos y canciones», y en quan a l'esperit vull insistir breument, per acabar —La vida académica d'Espanya está en decrepitut, la vida universitaria es morta, l'acció universitaria es migrada, mercés a la senyora política que ho malmena tot, perque no es política, perque es individualisme. Hem resulta mitj quixotesc recordar l'avanpassat tradicional de l'Universitat espanyola, resulta, per molts, una nota pintoresca pro cursi, sens pensar que les obres de joventut son tan més sabroses y permanents quan més tradicionals.

Pro repareu la força que té a Espanya la santa ironía. Fa temps que venim acostumats a fer grans obres, en virtut de grans ironíes, y en la política, en l'art, en el periodisme y en totes les manifestacions culturals, arruguem el front per que pens després d'haver rigut distretament.

Deixeume, doncs, a mí, obrer universitari, esser per endavant optimista y dir, senzillament, qu'el llibre futur d'en Muntaner fará més ab la seva ironía que'ls llarcs y ditirámbics comentaris a la vida escolar espanyola.

KORAMANT

■-■-■

Impressions

Mon desitj es reflexar, encar que paladiment, les meves impressions recullides fins avui.

Se parla fora d'aquí, d'aquesta vila, com d'un pais a mil llegües del mon; els uns per ignorancia, el altres per mala fé. Sentireu a dir que la característica de San Hilari es l'humitat y això hi ha que desferho ab energía aportant datos diaris del estat higromètric. Jo he vist altres países que no h plou tant y l'aigua y fanc duren mes temps pels carrers, doncs aqui el terrer es compón principalment de sorra y a les dues hores d'acabar de ploure's pot anar per tot arreu. L'humitat atmosférica ni es tanta ni tan sensible com a Barcelona, puig allí prové del aire del mar y en aquí es deguda exclussivament a la transpiració de les moltes plantes que fan de ses suaus montanyes una veritable catifa de verdor; els inombrabrables recs qu'envolten, serpenteixen nostres camps, aumentantloshi sa nadiua fecondetat.

Dihuen també de nostra vila com si estés a la Laponia, en que es precís emigrar al hivern, y els que mes ho dihuen son dels que venen al istiu, que deduheixen per la frescor del mes d'Agost, el fret que es possible fassi al febrer. Jo he observat que'l sol d'aquí calenta tan com a Barcelona, ab l'única diferencia que aquí la terra per esser coberta d'espessa vegetació no arriba a calentarse y després no reflexa calor a l'atmósfera, y això fa que al ombra, al pondres el sol ó avans de sortir, la temperatura siga sempre fresca, adhuc al pic del istiu.

Un estudi detingut d'aquets fenomens, com ja farém, donará a coneixer ab exactitut el nostre clima; mes avui apuntém tan sols impressions que poden mol bé no tenir tota l'exactitut científica al explicar les causes.

Els qui parlen de les costums d'hivern d'aquesta vila, sense coneixerles, ho fan ab el prejudici de que hi fa molt fret; hi vehuen desde. setembre quatre pams de neu, els camps verges de plantes y d'aucells, els habitant sense puguerse ballugar de la llar ab menjars y begudes calentes, confonent el cim del Montseny ab aquesta hermosa conca de les Guilleríes; neguen que pugui existir un nucle d'intelectualitat y sols vehuen homes que traballen al boscos ab les costums més primitives. Jo ab tota sinceritat he de dir que Sant Hilari res ha de desitjar de ses costums y sa educació social als pobles més educats de Catalunya y la prova está en lo següent, que es la *gráfica* de la cultura dels pobles: mai sentireu á dir ni als carrers ni en converses una *mala paraula* y veureu que tot hom sab distingir a les persones que tracta.

*
* *

Encar no he tingut temps per coneixer les moltes belleses d'aquet terme, quan les conegui procuraré exposar ma humil impressió, per fer justicia donant a nostra vila lo que tal volta la mala té voldría restarli.

Sortint a passeig per ses voltants veureu una expléndida vegetació, tots els recons de ses montanyes conrehuades ab el característic cultíu de la trunfa; boscos plens d'alzines, pins, castanyers y avellaners dels quals s'extreu l'industria típica dels rodells y fusta donant vida al país; gran varietat de flors silvestres de multitut de formes y colors. Arriveu a un recó de montanya y en lloc de trobar roques nues passareu per sobre d'un petit pon de fusta, veureu a la Naturalesa formant un conjunt de lo més pintoresc, el remorós brollar de l'aigua vos· encaminará a una sencilla font de crestallina y gebrada aigua, que cerca afanyosa a sa propera germana formant el rec que poc avans haveu passat per sobre y que dona la sanc als camps produint grandiós arbolat.

Si a la primavera y istiu, durant la tranquila vetlla, aneu a donar un passeig per pendre la fresca y beurer el vas de la son, y a passos contats contempleu les caprixoses ratlles del horitzó y les fantástiques figures que al vostre entorn fan el arbres, no podreu menys de sentirvos impressionat devant la quietut imposant, majestuosa y bellament serena de la Naturalesa, que ompla l'espai d'armonies ignotes inundant l'esprit de goig y de benestar.

FERRAN CID

■-■-■

Sant Hilari 29 Juny 1911.

Teníem projectada, volguda Lluisa, ab uns quants companys d'estiueig, una excursió á Sant Miquel de les Formigues. Dematí matinaret, hem deixada la calentor dels llansols y hem atravessat els plans d'en Serres, les Clotes y els frondosos boscos de la torre de Sant Miquel. ¡Quina impressió m'ha fet la torre de la senyora Vda. de Villavechia, mirada ab la débil claror de les estrelles! Com una visió han passat pels meus ulls les antigues cases payrals qu'un día eren l'alegría y l'orgull de les encontrades catalanes y avuy ploren solitaries anyorant la ma d'un hereu que les retorni a la vida. Els pobles van quedant orfens de les families seculars, qu'eren el seu sosteniment! Ha pogut mes la deria de ciutadejar que l'amor a lo propi. El traginer qu'ens acompanyava ens ha ensenyat una creu anomenada de la Fossa de la Minyona, y ens en ha esplicat una historia trista. Hem atravessat el collet de Puig de Cadira, y ja la llum del día comensava a deixar entreveurer les gegantines montanyes de Santa Bárbara y Porta Barrada. Pujant, pujant hem descobertes les montanyes del Mon y Rocacorba. La blanca capella dels Angels ens ha semblat una mantellina estesa y els cims de la Salut y el Far han aparescut com ciclópiques muralles d'una inmensa fortalesa... Quin panorama, Lluisa! El Monserrat ens ha aparescut cap al cantó de ponent, mostrantnos totes les seves encantadores belleses, y el Puigmal s'ha llevat la seva barretina de boires, per deixarnos veurer tota la seva blanquinosa testa. Dominavem el turó de les Agudes, y la ciutat de Girona ens ha posat al descobert tots els seus carrers y plasses. Roses ens ha ensenyat les seves blavenques aigues y les montanyes de Sant Pere de Roda ens semblaven grapadets de sorra. Ah si els extranjers tinguessin la montanya de Sant Miquel! Rahó tinc per dirte que Sant Hilari m'entussiasme y no comprenc com els nostres compatricis fan tant nom de Suissa. Quina altre part de mon te'l cel de la nostra terra y l'hermosura de les seves montanyes? Ja pots dir a la Carolina que per res li envejo el seu Biarritz y a la Madroneta, que pot quedarse ab el seu Bourg Madame. Jo'm quedo am Sant Hilari y m'orgullesc de les seves hermosures. No será la darrera vegada que jo escaláre la Montanya de Sulterra. Qui no ha vist Sulterra, no ha vist la terra. El senyor Narcís m'havía ponderat aquesta excursió, y creu que s'havía quedat curt. Demá pensem pujar al Pla de les Arenes, y la setmana entrant volem seguir Vallclara y Serrallonga. Aquest any tinc tres companys tarragonins que'es desviuen com jo per correr, y tots plegats seguirem tots els recons d'aquesta Guillería, que no crec tingui pariono. Llástima que causes agenes a la teva voluntat no't permetin tornar a Sant Hilari! El mal que't consum em crec s'esvairía al posar tu els peus en aquesta vila, y tornaries a ser la xamosa Lluisa que tenía captivades a tantes amiguetes.

En la meva darrera havía promés dirte quelcom de la Festa d'aquesta vila, de la seva Societal coral y Senyera; ¡oh si en Castell fos viu, no s'hauría perdut aquell Ball del Ciri qu'era l'encís dels miradors! Pobre Jan! Quan ell surtía ab el seu gambeto y les botines nuvials fent parella ab l'avia Tixaire, portant pintada a la cara aquella serietat relligiosa que'l caracterisava ab la morratxa curulla de lliris y roses y voltada de cintes vermelles y blaves, no hi havía qui no l'admirés. Els seus moviments seriosos marcaven el compás de la música, y jo'm crec que quan ell ballava sentía orgull de ferho. El recordes a n'en Jan? Era aquell home de la cadira que va pujar malalta a la mamá de la Mercé la primera vegada que varem pujar a Sant Hilari. Jo encara recordo els quatre homes que la portaven, y els noms d'en Isidre Botella, de l'Hereu Coixineres y d'en María Bleda no han pas fugit de la meva memoria. Eren quatre homes escardalencs, nervuts y vermells de cara com la barretina que portaven al front, en Castell els manava, y em crec son tots morts, potser mai mes som tingut ocassió de veurels. La pujada a Sant Hilari ab cadira, va ferme una impressió estranya, y encara que no te comparansa va recordarme els temps históricos de l'orgullosa Roma.

La Festa Major de Sant Hilari sense el típic Ball del Ciri, no te ja aquella nota popular que la feia simpática. Y per mes que'l jovent d'avui hagi volgut coronarla ab la ximpleta y postissa torna-boda, mai mes tindrá els atractius del temps d'en Jan. Això de la torna-boda sempre m'ha semblat un deix dels *pasa-calles* que's feien quan la guerra de Cuba. Trenta o quaranta joves afilarats passant pels carrers marcant el compás d'una música carrinclona, quin atractiu te de tenir? Aquest any, fins el temps va mostrarshi contrari, y jo, per la meva part, celebro el no haver pogut fruir d'un número del programa que'm resulta sempre repugnant. Els autos vingueren atestats durant aquells díes y el número de gent que vingué dels pobles vehins fou extraordinari. Tinguerem parades, cines y sardanes, com de costum.

La nota que mes va agradarme fou la festa del chor «La Guillería», pro com m'allargo massa, t'en parlaré en altre carta.

MARÍA DE SULTERRA.

■-■-■

Aigua picant.

Al amic «Quartiller»

Es exacte lo que molt garbosament dieu en el Baix Empordá. *Estimo fortament a la meva vila y a tothora me sento revoltat davant la sumissio injusta de Catalunya, y es clar que això'm comunica un grandissim entusiasme. Crec qu'els joves hem de serho pera fer remoure obstacles y pera lluitar en la controversia noble de les idees; qu'hem de procurar mes que ningú portar alenades de vida en els pobles ahont tan hi abunda l'apatia, y qu'hem d'oferir el nostre entusiasme a tota obra patriótica, si de cas no sabem iniciarla. Per això, amic, com vos deia un dia, sento una pregona repugnancia vers els joves indiferents.*

Costa molt fer alguna obra en els pobles, es precis posseir una gran dosis de voluntat. Com que'ls que han de portarla a cap son pocs, perque una vila no compte ab gaires elements, el travall es fa pesat y solsament l'entusiasme y la convicció de que fem una bona cosa pot engendrar la seva continuitat cada jorn mes ferma.

Si l'obra treu florida y próspera, com ha fet L'ESTIUADA, *allavors es signe de que s'ha ben omplit un vuit, y l'obra ja esdevé plena y forta y la gent patriota segueix aplaudintla; empró, com en tot, poden surar lleus espurnes d'envejeta. Y cal conservar ab tota l'intensitat el pla preconsebut, que es un criteri y una norma a fi de que l' obra es puga bastir ab la cooperació precisa de tothom y a fi de que'l periódic sigui la manifestació viva y palpable de la vila, sigui un llas d'amor per ella y un laboratori en el qual s'hi estudihi la seva personalitat.*

Vos, estimat Quartiller, *m' heu pintat els meus anhels patriotics, y jo lleugerissimament he apuntat el travall del que gosa, anhelant. Per lo demés en* Josepet, *que mai s'ha pimat* optim, *agraheix sincerament el saludo que dirigiu a* L'ESTIUADA.

JOSEPET.

■-■-■

Admirablement sencills

La nostra població, que pot presentar als ulls dels forasters tants atributs y tantes gales ab que la naturalesa l'ha enjoiada, no pot descuidar en cap ocassió una forma d'educació social simpática y que atrau sempre, adhuc sigui ella generalment considerada com la primera y mes elemental, y per lo tant moltes vegades preterida. Ens referim a la netedat pública.

Molt s'ha guanyat en aquest sentit; els carrers y les plasses son mes nets, y fins ab gran goig hem observat un refinament en l'higiene per part de la nostra gent vilatana, sencilla y quieta, que moltíssims pobles no han alcansat. La nostra mateixa modestia, de poble petit y de poble que totjust admira reposadament un mes enllá, ha de fernos creurer que qualsevol descuit en lo tocant a la netedat pública es un crassissim mancament qu'ens hauría de fer enrogir.

El pintar les cases y escombrar els carrers son detalls molt interessants als ulls del foraster. Una població humildíssima pot esser molt hermosa y contenir tota una veritable y feconda gamma d'elements impulsors pel difinitiu avens. La netedat es forma esencialíssima d'educació social y la netedat pot resplandir a tot arreu. Un poble avans que tot deu esser polit.

Hem d'esforsarnos pera ser afables y agradosos y per això no podém esser descuidats en l'higiene. Si la nostra vila fos bruta, no podríem pas endiumenjarnos mai, car un carrer ample y modern que no sigui net es com una levita plena de taques. Tingueu la població ben neta y aixís serem *admirablement sencills.*

ILARIENC.

■-■-■

Del poble (S. Hilari) a la Font picant

(VIATGE EN COTXE)

Passatgers.—Hi es obligat, la dona grossa. Alguna vegada se li ha fet pagar doble asiento. Ho era molt de grossa.

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡ NOVA CREACIÓ !!

Classe «Superior» a 1 pesseta la lliura de 400 grams : : : : : : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

NOVES CLASSES ESPECIALS

elaborades sols ab Cacau, Sucre, Canyella o Vainilla : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10.—Barcelona

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV | Sant Hilari Sacalm, 14 Juliol de 1911 | Núm 39

L' ensenya de Catalunya

Per la prempsa diaria, els nostres llegidors s'haurán enterat del incident ocurregut ja fa alguns díes a Guantánamo (Illa de Cuba). Un representant inepte del gobern espanyol tingué la osadía de volguer fer arriar l'ensenya barrada que onejava en els balcons de la societat «Grop Nacionalista Radical Catalonia» d'aquella població. El bon sentit diu a les clares que això constitueix un abús y comprenguentho aixís les autoritats cubanes feren respectar el dret del bons catalans que resideixen allí.

Per això y pera encoratjar als nostres germans que viuen a Cuba els diputats Srs. Folguera y Durán, Sansalvador y Suñol han proposat a la Diputació de Barcelona que acordés haver vist ab satisfacció com les associacions catalanes constituídes lluny de Catalunya honoren l'ensenye catalana y en aquest cas especial la energía amb que l'ha volguda mantenir issade el «Bloch Nacionalista Radical Catalonia» de Guantánamo vegentse sostingude en son dret pel gobern Cubá al qual els catalans deuen lleal y merescut agrahiment.

Es segur que la Diputació de Barcelona votará unánime aquesta patriótica proposició. Nosaltres el fer constar el fet, saludém cordialment als catalans que vivint lluny de la Patria amb tan amor la recorden.

■-■-■

Dies y hores

IV

Sociología d' enguany

Evidentment l'actual sociología tendeix vers l'individualisme.

Els fets turbulents ocorreguts a Troges, de França, un d'aquets díes, mereix comentari a part. A França s'han anat conplint aquellas lleis en virtut de les que tota política se mideix per el seu criteri económic. Ressó d'això va esser el conflicte obrer promogut en l'esmentat Troges, ab motiu d'organisarse un *meeting* contra la llei dels estalvis obrers. Aquesta ha sigut la qüestió económica de més relleu en l'última fase política francesa; al fi y al cap han discutit les classes proletaries una trascendentalíssima reforma del seu viure económic.

Mes tinguis present, aquesta formidable y eterna queixa de las multituts obreres d'are que buscan en la força y a voltes en la brutalitat, alló qu'hauría d'esser obra de la rahò serena y de la acció conscient. Es damont, en aquet sentit l'evolució qu'ha fet la sociología práctica d'enguany. Contra la llibertat colectiva el llibertinatje individual, contra l'acció'l tumult, en tant que queda per els principis alló de un home, una força conscient, are's diu—un home, dos punys. Veusaquí l'imperi social de la força bruta. Aquesta es la decadent orientació práctica de las multituts obreres dels países llatins preferentment. França, Italia y la nostra Espanya van turnant ab aquet llinatje de conflictes; un dia els carrilaires allá, més tart els obrers dels camps fértils de la rienta Italia, últimament els paletes á Madrit, sols la venturosa escepció de la sendensiosa Bélgica, deté la fatídica condempna d'esser mal crónic de la raça llatina.

Pro no, no pot esser atavisme de la raça alló que sols naix de la falta d'economía de les idees y del malgastament del sentiment. Y no es això insistir en aquet desconeixement d'aquelles lleis económiques per les clases directores que fan que tota reforma copiada resulti ineficaç; es que hi ha quelcóm més, qu'això sí qu'es mal de la raça y es la feresa colectiva, l'afició en buscar en el moment, lo que deuría prepararse, en barrejar política y sociología, en buscar en els régimens de mals que ho son de tots, en el despreci de la llei... y en tantes altres manifestacions de l'eterna actitut protestataria del socialisme obrer—a tall de Carles Marx, que diría en Maeztu.—

La política espanyola va girant, d'un temps ensá, al entorn d'aquesta crisis social; y això fará que el seu estancament sigui, hagi sigut fins are, perdurable. Aixís s'esplica que tota obra gubernamental fracassi, perque no te l'adessió del país ja que les clases riques tenen especial mira en no influir, y's trova el gubernamentalisme baix la presió de la eterna amenaça del que resulta esser—ab perdó dels redemptors,—el verdader detsitus obrer d'Espanya. La política no es de pau; es de mer equilibri ab la amenaça que falsos apóstols tenen grat en brandir.

Tornem ho a dir; la sociología d'are está en l'individualisme ¡un home dos punys!... y mercés siguin donades á Deu si'ls punys no fan correr el *browuing.!!!*

Se va fent impossible espirar de la llei y de la ciutadanía tota reforma; criteris, dogmes, la moralitat mateixa, se volen imposar ab la força; y's preté qu'ella arregli'l mal estat económic y que transformi de cop y volta la nostre política malalta.

El vostre discret criteri vos dirá qu' aquet no es, no pot esser el bon camí. Es per una influencia intelectual y serena de les classes directores y per l'esforç colectiu de les obreres com deu anarsen cap al desitj, cada hú ha de convertirse en un apóstol del amor y de la pau, ritmicament y ab obtimisme; es educant a les multituts obreres en el amor a les lleis y a la ciutadanía com s'assolirá la pau. Mentres, com are, l' individualisme imperi aquesta no será possible; tota política será migrada, tota orientació decadent. Y per això tinc fe absoluta en un resort avui molt oblidat á Espanya—ab bona excepció de Catalunya—y es fomentar l'acció social agrícola entre aquells qui lluny de les lluites ciutadanes, o trivials o despótiques podrien juntar a la seva organisació social la sana influencia de la tradició; lleis de biología social demanan, com a contrapés, aquet equilibri, á fi de que normalment s'anés desentrotllant tota aquesta política social qu'el temps y les necessitats claman.

Per lo demés el fet de Troges m'apar un crit d'alerta. Dia pot venir y no llunyá en que les multituts obreres d'Espanya, diguin son posament devant la llei de supresió de consúms y en aquet cas sería trista cosa qu'ens haguessim d'entendre ab disturbis sempre ingrats.

Protestemne per endevant per si la ocasió ha de venir.

KORAMANT.

■-■-■

NOTICIES DEN SERRALLONGA

V

A 20 de janer de 1617 morí Segimon Tallades, y el día 11 de març de 1618 foren concordats capítols matrimonials entre Joan Sala y Ferrer, de Viladrau, y Margarida Serrallonga y Tallades, de Querós, en la Rectoría de Vilanova de Sau. Aquest contracte, pres pel notari de Vic Anton Illa, se troba continuat en el manual de dit escrivá existent en la Curia Fumada.

D'aquest document, molt estens y d'un istil terriblement pesat per ses moltes repeticions, ne copiarem tant sols els paragrafs que podríam anomenar substancials, deixant lo demés com innecesari en aquest estudi. Diu aixís:

«Die Dominica undecima mensis martii anno a natiuitate domini millessimo sexcentessimo decimo octauo Intus domos Rectoriæ Eclesiæ Beatæ Mariæ de Vilanoua de Sau Diœcesis vicens.

»Tractat es y per Gratia del Esperit Sant concordat que matrimoni sie fet per entre Joan Sala pages fill Legitim y natural del honorable Joan Sala quondam pages hereu Senyor util y propietari del mas Sala de la parroquia de Sant Marti de Viladrau Bisbat de Vich y de Joana de aquell muller tots deffunts de una part E na Margarida Donzella filla llegítima y natural del Honorable Sagimon Tallades alias Serrallonga quondam pages qui per Causa de nupties ere entrat en lo mas Serrallonga dela parroquia de Sant Marti de Caros de dit Bisbat de Vich y de Margarida de aquell muller hereua y propietaria del dit mas Serrallonga de dita parroquia de Caros viuent de part altre de y sobre lo qual matrimoni per y entre las dites y baix escrites parts son estats fets Inhits pactats formats y Jurats los Capitols de Concordia pacte y auinença seguents.

»Primerament lo honorable Salui Serrallonga hereu usufructuari dela dita Margarida Serrallonga viuda filla sua hereua y propietaria dela casa y masos Serrallonga y de la Carosa de dita parroquia de San Marti de Caros Bisbat de Vich aui y mare respectiue dela dita Margarida donzella neta y filla llur respectiue. Per esguar y contemplació del present matrimoni lo qual la dita Margarida Serrallonga doncella de y ab expressos concentimen y voluntat dels dits aui y mare seus y del Ilustre y noble Senyor Don Antoni Vila y de Seuassona en Vich populat Senyor y Baro del castell y Terme de Ceaussona y del Terme força y fortalesa de Sau etc y de altres parents y deutes seus ab lo fauor y Gratia del Señor deu fer y contractar ab lo dit Joan Sala Deu volent esdevenidor marit seu E per la molta amor y voluntat portan vers la dita Margarida Donzella neta y filla respectiue fent empero estas cosas ab auctoritat y decret del dit Senyor Don Anton Vila de Ceuassona Senyor y Baro predit de grat y certa Scientia apres empero obte llur y del altre dells sobreuiuint y no abans y are per las horas y ab los pactes vincles y retentions y Reseruations deuall escrites y no sens aquellas heretan ho donan y per titol de heretament ho donatio pura perfetá Simple e Irreuocable ques diu entre vius atorgan y concentan ala dita Margarida Serrallonga Donzella neta y filla llur respectiue com aben merexent y als seus y aqui ella volrra perpetuament totas integrament les casas heretats y masos Serralonga y dela Carosa y altres masos en aquells units y agleuats terras honors y pocessions de aquelles de dita parroquia de Caros Bisbat de Vich y altres qualseuols masos y casas separats de aquells lluny o aprop ahontseuulla sien y a ells pertanyen de dita vaxella vinaria y Bladaria y de tots Bestiars Gros e menut e Generalment de tots y sengles bens y drets llurs mobles e Immobles aguts y per hauer drets vens y actions en cualseuol Genero ho especia consistesquen y hahontseuulla sien y a ells y quiscu de ells pertanguen o pertanyer pugan o degan ara o en lo esdeuenidor per qualseuols rahons drets titols y causas, etc., etc.

. . . . . .

»Item lo honorable Antoni Sala pages Senyor util y propietari del mas Sala dela parroquia de Sant Marti de Viladrau Bisbat de Vich per esguart y contemplacio del present matrimoni lo qual lo dit Joan Sala Germa seu de y ab expressos consell concentiment y voluntat seus y de alguns parents y amichs seus deu fer y contractar ab la gratia del Senyor ab la dita Margarida Serrallonga Donzella deu volent esdeuenidora muller sua. E altrament per la molta amor fraternal aporta vers lo dit Joan Sala germa seu E per totes es a saber parts heretat y llegitimes sues paterna y materna y fraterna y suplament de aquellas y per altres qualseuols drets ben y actions que li pertanguen o pertanyer li pugan o degan ara o en lo esdeuenidor en les heretats y bens de dits Pare Mare y germa seus per qualseuols rahons drets titols o causes e per qualseuols rahons ha ell en son fauor per los dits quondam sos Pare y mare fets. Dona y per titol de donatio pura y perfecta simple e Irreuocable ques diu entre vius y depresent atorga y concent al dit Joan Sala Germa seu com ha ben merexent y aqui ell volrra Cent y vint lliures moneda Barcelonesa les quals li promet donar y pagar sempre les volrra en tenint effecte lo present matrimoni y fetas esposalles entre dits esdeuenidors conjuges Joan Sala y Margarida en fas de Santa mare Iglesia. La dita empero donatio fa y fer enten lo dit Antoni Sala al dit Joan Sala son germa ab los pactes vincles y conditions, etc., etc.»

Efectuat el matrimoni que deixam concordat en els precedents capítols, en Joan Sala entrá al mas Serrallonga de Querós en qualitat de pubill, y d'allí li vé el sobrenom de *Serrallonga* ab el qual sempre més fou conegut, y l'anomenarem també nosaltres d'açí en avant.

Per un *Llibre de notes* relatives a dita familia, y existent en l'arxiu parroquial de Querós, sabem que son patrimoni constava aleshores dels masos de Serrallonga, la Querosa y la Brosa; que la casa no tenía cap deute; que tenía molt bestiar de llana, cabrum y boví, trujes y nodriços, bestia de bast y albarda; molta roba de llana y de lli, tot propi, y quel mas Serrallonga era, en fi, una casa ben fornida de vianda, mobles y eines del ofici de pagés. Y sort debía tenirne, perque. segons refereix el mateix llibre, estava també dita casa fornida de gent incapaça de guanyarse la vida treballant; puix, ademés de la pubilla novament maridada, constava aquesta familia del avi Salvi y d'un seu germá, conco, anomenat Jaume; de la mare, oncle y tía de la pubilla, anomenats Margarida, Segimon y María, aquesta muda; de Magdalena, Gerónima, Antonia y Estacia, germanes de la pubilla, totes quatre ximples y benaventurades, y de dos germans de la mateixa anomenats Miquel y Esteve, de quatre y dos anys d' etat respectivament.

Fills den Serrallonga. Serrallonga tingué cinc fills llegítims anomenats Elisabeth, Antoni, Marianna, Baltasar e Isidro. De na Elisabeth no'n sabem més noticies

que les consignades en dit *Llibre de notes*, ço es: que nasqué en 1619, que fou molt bona minyona y fins en moltes ocasions el consol de sa atribulada mare, y qu'envers 1640 contragué matrimoni ab Pere Valentí, d'Anglés.

Les partides de baptisme d'Antoni y Mariana se troban continuades en els llibres parroquials de Querós y dihuen lo següent:

«Als 2 de febrer de 1621 fonch batejat »Antoni fill llegitim y natural de Joan Sala »alias Serrallonga pages dassí de Carós y »de Margarida muller sua. Foren padrins »Antoni Sala de Viladrau y Violant Brachs »de Caros tots del bisbat de Vich».

RAMON CORBELLA, PBRE.

(Continuara).

■-■-■

Perseverancia

L' idioma catalá, anónim, es l' article que senya 'l tercer número de L' ESTIUADA. Voldriem que tothom qui reb y estima nostre periodic llegís, rellegís y medités aquelles belles, fondes y vibrants paraules, bon començ de la quarta época del portavéu de la vida y del avenç de Sant Hilari Sacalm, que 'ls *cursis* ne dirien *comarca del porvenir*.

Ans de particularisar cap a les nostres coses, cal generalisar per l' arrel de les mes grans; y l' arrel de les grans coses, supremes aspiracions de Catalunya, mare nostra, ben nostrada, es la llengua. Sia 'l catecisme breu de aqueixa gran amor qu' hem de conreuar cuidadosament, l' article que venim d' esmentar. En quant al catecisme major ja l' anirán trovant en llur recerca 'ls que 's sentiu ab bell de dins de l' esperit aquella flameta que 'l Dante veu avençar per la suprema vía.

Jo hauria volgut que *L' idioma catalá*, hagués signat el primer número de la quarta época, passant al devant de *Programa que 's realisa*, que podría molt ben ser d'una mateixa ploma. Vol dir aixó que l'article de 'n Frederic Culí sia de menys importancia? No; per que *Programa que 's realise* diu lo que debía dirse, y entenguis en el sentit que remarquem aixó. ¿Pot escriurers frase més ajuntada que aquesta ab que comença 'l quart paragraf? *El nostre periodic es una convergencia, una síntessi, un pensament d' augusta y serena fecondidat. Allá hont hi ha bandos el periódic es una arma gaire bé plena de negacions; allá hont la lluita de banderia no existeix, es un summum d' activitat, un edifici que s' alça incommovible un asperó patriótic que tempeix totes les coses d' un color vivificant per l' esperit.*

L' il-lustrat y jove metje de la vila, don J. Estil-las, en son article *Sant Hilari estació d' istiu*, realisa la tasca en bona part; seguintlo 'l Sr. Ariet en *Les Guilleries*. Trevalls d' aqueixa índole son els que deuhen ornar principalment el periódic per que fructifiqui en sa tasca. També segueixen curs laborable les discretas notas de la María del Solterra, de sabor local.

Cal inclinarse reverentment en front de *Els boscos de Sant Hilari*, estudi, ó preludi d'un de més complert que no deixará d'ordenar el Doctor Cadevall, el sabi botanic.

Encare que L'ESTIUADA no fes res més, ja hauría lograda una gran cosa, la més important: l'historia local y l'estudi de sos boscos, l'element més trascendental de la seva vida. Qui ha laborat en aixó? plomes ilustres: Carreras y Candi, Cadevall, Corbella... y 'ls que seguirán encare.

Altre cosa val la pena d'esmentar: el que la redacció tinga una finestreta que donga á l' Escola. L'educació ajuda molt als pobles, y per ço precisa que no's deixi sol al mestre. Per parlar de aqueixes coses hi ha una ploma adestrada que ho fará bé. Ha començat ab *pedagogia ruralesca*. Que coses esperem!

Aquesta santa y feliç continuitat diu molt en favor de L'ESTIUADA, que creix asponerosa y entenimentada. Avant, avant!

A. BUSQUETS Y PUNSET.

■-■-■

D' Agricultura

Sobres el cultiu de ls vineyes

—

A En Adjutori Montalt, En Narcis Ridaura y demés vinyaters de Sant Hilari.

Bons amichs: ben enterat crec estar de l'afició ab que trabelleu els vinyars, del entusiasme que sentíu al veurer un vinyar d'aquells, qu'un cavall no'ls salta; de lo embadalits que quedeu al escoltar que cada centenar de ceps poden donar una cullita fins á *sis cents* kg. de raims ab el cultiu usual, y que puja á 2000 kg. ab el cultiu per *rastra*.

Sigui per l'amistat ab que m'honoreu, sigui per les inclinacions que mon ser sent per l'avenç agrícol m'he forjat tenir el deurer d' ajudarvos no obstruintho, en que mon poder sía petit—en la tasca d'escullits cultivadors dels vinyars; aixó fa qu'em permeti dedicarloshi una nota dels trevalls que deuen fer aquells propietaris que volen conseguir el més groç grau de producció. Aqui va:

Calendari del vinyataire

Espurgar'(1). . . del primer al 10 de maig.
Ensolfrar. . . . incontinent.
Esporgar (per 2.ª vegada) y treurer cavalls (2) del 25 al 30 de maig.
Ensolfatar ab 1 per 100 del 1.er al 10 juny.
Ensofrar (2.ª vegada) del 10 al 15 juny.
Ensolfatar (2.ª vegada) del 10 al 25 juliol al (1 ½ %).
Eusofrar (3.ª vegada) del 1.er al 10 agost.

Aquestes dates son aproximades per quan el senyor temps te poder per avençar y retraçar alguns dies. També pot dirse que's deu ensofrar al veurer un sol tany que midi prop d'un pam, al comensar á florir y al començar á inflar els raims ó cambiar de color. Ensolfatar avans de comensar á florir y avans de començar á pintar.

Per ensofrar se fan servir ensofradores á má, per la 1.ª vegada y maquines ensofradores per la 2.ª y 3.ª vegades.

També hi há combinació de sulfat y sofre per enllestir d'una sola vegade.

L'acció del sofre obra directament sobre'l raim y la del sulfat sobre'ls pámpols.

El solfat deu acompanyarse de calç viva (½ %) al fer la disolussió.

Que á Sant Hilari no pagarán les molesties aquets travalls? No puc respondrer, bons amics, encare qu'estic jo ben convençut de que si, sempre que fassin rases de cinq pams separades de las soques y que tirin de fons prop de quatre pams. L'objecte d'aquestes rases no's altre que mantindre frescor y humitat en les arrels durant el fort del istiu. S'obren aquestes rases a la tardor y es tornan a colgar una volta passats els frets. No cal dir que las rases serveixen molt be per quan vulguesin abonar las vinyes.

Solivella, istíu de 1911

ANTONI MONTAÑOLA

(1) Entenèm per esporgar el fer caurer el rebrotim de que se acostuman omplenar els troncs dels ceps. Hi ha qui fa caurer tots els tanys deixan sols els de las brocades y fins a aquestes quan son bassones també'n fan caurer un. A la 2.ª vegada d'esporgar hi ha qui fa caurer quants tanys hi hagi sens raim. No cal portarho tan á la baioneta aixó de fer caurer tot el rebrotim.

(2) S'anomenan *cavalls* a'ls segons brots que naixen un a cada naixement de pampol y's treu en tots els de sosa'ls raims y als de sobre s'els escapsa després del tercer nus.

■-■-■

Sant Hilari, 9 Juliol 1911.

Parla l'Alcalde de Sant Hilari, estimada Lluisa: parla aquell simpátic jove qu' es desviu pel be moral y material d'aquesta vila, parla aquell home, actiu com el qui més, y ple de bondat. Cada día veiem en els periódics per capsalera de telefonema. «Lo que dice Maura, lo que dice Moret, lo que dice Canalejas», y això es el plat que la política serveix a n' els habitants de la Iberia y que si no 'ls hi omplena el ventrell, els fa romiar a lo menos els estrambótics fets de D. Quijote. Tot hom s'ocupa y capfica amb lo que diu o pugui dir el ministre responsable d'un rei constitucional, y ningú s'ocupa de lo que pugui dir un senzill Alcalde. Jo que sempre som sentit veneració pel Municipi; jo que sempre som estimada aquesta institució popular com se mereix dono més importancia a les paraules d'un Alcalde que a les d'un ministre, y voldría que tothom fes lo mateix. Jo voldría que el Municipi fos una entitat patriótica, una entitat composta d'homes honrats, experts, administradors, coneixedors de les obligacións que s' imposen al aceptar el cárrec y que sapiguessin que devant de Deu y del poble, son responsables de lo que fassin o deixin de fer. Jo voldría que la constitució d'el Municipi en les viles petites y en les ciutats grans, es fes, no per votació, sinó per aclamació. ¿Que li donen a n' el poble les banderíes polítiques? La fusta y el ferro no 's solden, y les banderíes polítiques res hi porten a la casa Comunal, com no sía l' abortament de tots els progectes bells y nobles. ¡Ah mesquineses y dissencions petites que n' hi feu de mal a la vostra terra! Vosaltres sou la guspira qu' encen la foguera del odi y en lo mellor de la seva florida mateu la caritat y germanor que deuría regnar entre els homes! ¿Quins plans y quins progectes podrán surtir d' uns cervells caldejats per les flames de la rancunia?

Parla l'Alcalde de Sant Hilari estimada Lluisa: parla aquell simpátic jove qu' es desviu pel be moral y material d'aquesta vila, parla aquell home actiu com el qui més, y ple de bondat. Acabo de celebrar amb ell una intervieu, y em som acabat de convencer de la seva bona fe, de la seva honradesa y de la seva estimació a n'aquesta vila.

Acompanyada d'el jove Secretari som penetrat a n'el despaitx de l'Alcaldía y després d'els saludos de rúbrica som esplicat l'objecte de la meva visita. Amb l'atenció que li es característica escoltava el Sr. Culí totes les meves paraules, y m'ha mostrat la satisfacció que sentía al poguerme donar compte d'els assumptes comunals de Sant Hilari. Vosté que tanta afició sent per Sant Hilari, vosté que desde les planes de «L'ESTIUADA» amb les seves notes íntimes tant alt posa el nom d'aquesta vila, no estranyará que jo com Alcalde m' en senti orgullós, y li mostri la satisfacció amb que els vehins tots veuhen els trevalls de vosté. Les cartes qu' endressa a la seva amiga son llegides amb verdadera fruició, y tant debó qu' aquest poble tingués mitja dotzena de persones que com vosté trevallessin per fer coneixer a Sant Hilari y les seves aigues. El Dr. Pinilla, célebre catedrátic de Medicina de Salamanca, deia a un amic meu. «Ustedes no saben lo que poseen, Vdes. en su agua Mineral tienen una joya. ¡Lástima que no sea más conocida»! Llástima que no siguin més conegudes les aigues de Sant Hilari, el seu clima y les seves belleses. Jo de cor estimo el Municipi, jo voldría poguer disposar de medis per fer de Sant Hilari una verdadera estació d'istiu, y estic amb la convicció que superariem a les estacións estrangeres si cuidessim una mica lo qu'ens ha regalat la Naturalesa. Sant Hilari té dues condicións que no les tenen millors els més recomenats punts d'estiueig del estranger, que son les aigues y el clima. Les aigues ja ens porten un nombrós contingent de forasters, empró; nosaltres sense abandonar lo que ja tenim, sino treballant-ho més y més, deuriem ocuparnos del segón estrem que podría tenir doble importancia qu'el primer.

El Municipi deurá comptar amb medis suficients per atendrer a totes les cargues de la vila; deurá comptar amb un regular superávit per empendrer millores urgents y necessaries, li som objectat jo: sembla que Sant Hilari no es de les poblacións més pobres y podría y deuría fer molt per millorar les seves condicións. Un rodament de cap expressiu ha sigut la resposta del actiu Alcalde. Vull que vegi el pressupost del Municipi, m' ha dit amb veu mitg vergonyosa, vull que s'enteri de la migrada cantitat que puc destinar á millores, y vull que vegi si no tenen de ferse miracles per fer les obres qu' hem portat a terme. Fassi números y diguim si amb zeros pot ferse quelcom que valgui la pena.—Efectivament, Lluisa; la cantitat de que disposa el Municipi de Sant Hilari per fer millores, es redueix a zero y amb zeros no 's fan cantitats, y sense cantitats no 's fan obres. Sense pessetes no 's fan passeits, sense pessetes no s'arreglan carrers, sense pessetes no 's fan millores, y la campanya que tenen de fer els hilariencs si volen assolir quelcom es una campanya que deu comensar prompte, prompte. Hont s' es vist qu' una població de l'importancia d'aquesta, no tingui una xarxa telefónica que l'uneixi amb el demés mon civilisat.

La conferencia amb l'Alcalde ha sigut llarga, llarga, y acabaría de contártela, si dit senyor no m'hagués promés donar a llum pública un fidel estat del pressupost de aquesta vila. Ell podrá donar amb tota minuciositat datos qu' a mí no 'm sería possible donarlos. Si á Deu plau, tu y tots els vehins ens en enterareu, y a les hores podrás compendrer la vocació y bona voluntat qu'es necessita per ser Alcalde, y per estimar un poble.

MARIA DE SULTERRA

■-■-■

Aigua picant.

Elogi

«Referent a la escola de noies el Sr. Ibarz refermá el criteri que s'havía emportat de les visites auteriors, de que la tasca educativa seguida per la Srta. Matabosch es excelent e inmillorable, elogiant les seves dots y el seu zel en pró de la educació y deplorant vivament, com feu constar en el llibre de visites, que la poca concurrencia de noies fés que no pogués donar tota l'amplitut als programes lo que forsosa-

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡ NOVA CREACIÓ !!

Classe «Superior» a 1 pesseta la lliura de 400 grams : : : : : : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comestibles

NOVES CLASSES ESPECIALS

elaborades sols ab Cacau, Sucre, Canyella o Vainilla : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10.—Barcelona

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu. Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV | Sant Hilari Sacalm, 21 Juliol de 1911 | Núm 40

Pel Dret Catalá

La nova vergasada del centralisme uniformador ha provocat per part de doctes entitats una explosió de catalanitat altament dignificadora. El govern central totjust fa tres setmanes, ha establert la complerta centralisació de les oposicions a notaríes, a Madrid y això que constituiex un darrer y vergonyant atentat contra 'l Dret Catalá, ha fet sorgir de bell nou un caldejament patriótic a favor d'aquesta manifestació vital.

El Dret constituiex la manifestació més expléndida del carácter nacional y la demostració més tangible del tremp del seu esperit. Per lo mateix que naix de la conciencia del poble y s' empelta ab les costums, regulant les relacions més íntimes y sagrades constituiex el motor de vida, el principi y font de tota acció. Cada poble te 'l seu Dret, que brolla expontaniament de la totalitat del organisme social, únic que s' adapta a la seva idiosincrasia y temperament; quan esdevé una ficció o 'l pert totalment se pot dir que ha deixat d' existir la seva unitat y com a conseqüencia la seva ánima; el poble ha mort.

Per això els pobles serven la seva peculiar llegislació com a reliquia santa; inconscientment, gairabé sempre, la tenen arrapada en la seva ánima y es el darrer atribut que perden com a més gran y profondament constitutiu de l' esencia nacionalista.

El govern central, gelós de la seva missió, ve consumint la seva obra uniformadora y antinatural, desde temps. Hipócritament, traidorament, com el que realisa una mala acció, avui un, demá un altre, ha inferit una serie d' ultratges al Dret de la terra nostra. Empró el Dret Catalá existeix y existeix ab vida propia. La gent catalana te una veritable y distintiva concepció jurídica, de la qual en sons primers principis, el de la llivertat individual y la sabia y práctica organisació familiar.

Volguer matar el nostre Dret y redimirnos al uniformisme, es deria imposible. Per més cura que posin les colles centralistes, en la seva obra malaltissa y rovellada, nosaltres els hem de veure com s' amaguen darrera l' aspitllera del oprobi. Y cada atac, portará un reviscolament en la nostra ánima catalana, com ara ha succehit. Totes les entitats jurídiques y culturals s' han revelat davant el nou atentat comés. Y vegis com l' Academia de Jurisprudencia ha fet quelcom més que protestar — en una protesta qu' es afirmació explendorosa — . La susdita Academia ha acordat además: organisar una tanda de conferencies pera 'l curs que vé en les que s' estudiin les institucions principals del Dret Catalá, no sols tractantles baix el punt de vista del seu estat actual, sino ab les reformes que imposa l' actual estat social de Catalunya. Pel dit efecte s' ha redactat ja un qüestionari: Visitar a la Comissió codificadora — se refereix a la nomenada per en Durán y Bas, l'any 1888 — que te en progecte l' apendix de Dret Catalá pera saber l' estat de sa redacció, pregantli que activi la publicació del mateix satisfent aixís la gran responsabilitat que ha contret ab Catalunya; y per últim acordá dirigirse a la junta de govern del colegi de Notaris pregantli l' estricte compliment del requisit legal que mana no donar posessió a cap notari que no conegui perfectament la llengua catalana.

Es ab el major gust que transcrivím aquets acorts trascendentals, els quals voldríem veurer coronats ab l' éxit més gran.

Pera que 'ls nostres governants puguin portar a cap les seves teoríes d' uniformisme, mediocres y estantisses, no 'ls hi caldría més que seguir el método preconisat per don Clodoaldo: *sembrar a Catalunya de sal*. Y encara potser no n' hi hauría prou ab això.

■-■-■

Dies y hores

El llenguatje de les roses

Les roses parlen.

Jo ho he observat en unes hores amables de tertulia quotidiana, a la fresca benigne del pati dels X.***, ahont cada dia les roses hi abonden; inonden ab el seu perfúm tota la calma de la nit xafegosa d'istiu y això y el soroll de l'aigua d'un surtidor vehí y la realesa d'uns magraners florits, a qui fa mes sombríus la lluna, tenen pels joves amics tertuliáns un encant y una poesía que, sovint les notes d'un gramofón en funcions, distreu.

Les mirades jovenils instintivament se posen en les roses, qu'enbalantes y vermellas unas, y pálides altres, com patint d' amor, adornen, al bell mitj en una tauleta de centre. Deixo apart l'evocació sublim que per un company romántic li donen recordant el nóm de la dona estimada; això es quelcóm malalt, pro fins en els que gosen de sana vida, ja cares rublertas y corolades d'alguna ciutadana de segón ordre, ja l'atrevida mirada d'alguna forastera intrigant tenen les roses fervents admiradors. Es que les roses son les flors de la juventut, de la sanitosa vida, no sols dites per poetes y cantades per trovadors, present de princeps y ofrena mística de les novicies, sino perque sempre enclohuen l'idea d'una exhuberancia en flor qu'escau a la manera com els cataláns sentím l'amor y la vida.

Son les cantores del sentiment del amor: pro me plau mirar les roses quan canten un amor colectíu, sobretot quan el poble es Catalunya. ¿Quí no recorda els díes del Maig aquell de la festa del amor solidari, en que eren les roses flor predilectament ofrenada a diputats y defençors de Catalunya? ¿quí no recorda la fonda simpatía que per les roses han sentit els artistes?

Les roses eternament parlaran mellor que les altres flors, sempre donarán idea d'aquell emblema de la vida, d'unitat y varietat, sempre cantarán el poema de la vida fragant per la virtut y d'atraient gentilesa de color y de forma, serán sempre, en fi, les que posades sobre un pit dirán que a sota hi ha un cor que batega, de quins batecs de sang amanta sembla efloració mateixa la rosa roja de foc, o pálida d'amor, y eternament serán les roses les flors qu'eternament esbullarán les frágils mans dels patxes y servidors per obrir pas als Reis, eternas adornallas de les festes d'amor y plany sospirat de erótics poetes.

. . . . . .

A la tertulia dels X*** ¡no son rés d'això les roses! ¡Hi son una profanació; qu'es blasfemia al entorn d'un pom de roses y al bell costat de joves cares de dona, matar la vetlla xafegosa del estiu parlant els vells de cupóns y tant per cents y negocis; y callant els joves, refussant paraules d'amor que la nit dicta y que la serietat dels vells no permet y qu'el pom fragant de roses, e ls sortidors adormits y la realesa dels magranés sombríus eternament evoquen...

...Mentres el *sereno*, home vell, acompassadament remóu les sorres del carrer tortuós y quiet, cantant l'hore dels ensomnis, les dotze hores de la nit, hora en que, lentament com estrementse d'amor cau com un sospir alguna fulla del pom, s'alça la tertulia y en que *Koramant* sol en la seva cambra vos ha fet present d'aquet recort de les roses...

KORAMANT.

■-■-■

La forsa de l'educació

A un sabi llegislador de l'antiga Grecia encarregaren un discurs que enaltís l'importancia de l'educació del poble y demaná un any de temps pera estudiarlo. Tothom s'estranyá que necesités tal plas, ell que sempre improvisava els més importans assumptos arrostran en sa fogosa paraula a tot el poble. Mes estranyats quedaren veurel al fi del any qu'es presentava a la plassa pública amb dos gossos y dues llebres no comprenent la relació que podría tenir ab l'objecte de sa conferencia. Sense dir paraula deixá anar una llebra y un dels gosos. Aquet l'alcansa, la matá y se la menjá. Solta l'altra llebra y'l gos y es posen a jugar com dos íntims amics. Allavors digué: mireu els efectes de l'educació; jo he passat un any ensenyant a tots dos a respectarse y de naturals enemics, he fet dos inseparables companys; he arrencat els seus mals instins per fer casi un altre naturalesa.

Aquell poble per l'educació es feu fort y dominá'l mon per l'inteligencia, fins qu'a sa vellesa trová un poble jove que materialment el conquerí; pero ja mai anulá el seu trevall que encara avui omple els museus y serveix d'inspiració als més grans artistes.

Aquest exemple históric ens esplica la causa dels nostres malestars socials al ensemps qu'el remei. Modernament el Japó educat s'ha fet fort y ha vensut al grandiós imperi Rus amb tots els seus millons, grandioses esquadres y nombrosos exércits; pero amb la més crassa ignorancia y negra superstició, y es que avui la ploma es més potenta que l'arcaica espasa.

Un poble verament educat es fort, lliure, practica l'higiene particular y pública amb tota sa extensió, no contempla els barbres espectacles del garrot ni del revolver, sab respectar y es respectat.

L'educació moltes vegades no s'emplea en el seu veritable concepte. Cal educarse, cal enfortirse, empró per això no's te de confondre lo que es y significa l'educació. Aquesta tendeix al desenrotllo de la part física, de la intelectual y amb preferencia a la part moral.

FERRÁN CID.

■-■-■

Sant Hilari, 18 Juliol 1911.

La visita a l' Alcalde, estimada Lluisa, que 't comunicava en la meva darrera carta, tenía també per objecte, si no hagués sigut que de cop em tancá la porta la precaria situació de les arques municipals, encoratjar a dit senyor a portar a terme algunes millóres que crech serien ben vistes de tota la Colonia estiuenca. D' el costat d' el Cementiri podría arrencar un passetx, que costejant la Font de la Baga, anés a parar y a unirse am la carretera de la *Font Picanta* en el lloch conegut per Prat de Saleta y devant per devant de la carretera que puja al castell d' els Marquesos de Monsolís. L' atractiu que tindría aquest passetx, sería el que sense les molesties de la pols, podría contemplarse tot el tráfech de la Font Picanta y constituiría una distració per les persones que venen a estiuejar sense pendrer l' aigue. El moviment de cotxes y tartranes que van a l' aigue durant la tarde, es extraordinari y aquell moviment contemplat desd' allí sería gran y magnífich. El seu cost, sería insignificant, per quan casi les úniques propietaries d' aquells terrenys, la Sra. Marquesa de Monsolís y D.ª Teresa Saleta de quina explendidesa en tenen prou donades proves els vehins de S. Hilari, em crech cedirien graciosament els terrenys per la seva construcció. Una altre vía de comunicació, podría unir les fonts del Cireré y d' en Pico pico. Podría acabarse la cuberta de la riera que passa pel mitx del poble y construir-hi un petit Park amb els seus banchs de ferro hont poguessen passar la tarde els que no tenen ganes de caminar, y perque res faltés per completar l' agradívola estada a S. Hilari, el Municipi podría tenir també un especie de Guía per acompanyar a n' els estiuejants a contemplar les belleses de can Gambada, cal Avi, Roca d' en Pla, etc., etc. Podría el Municipi encoratjar els vehins á emblanquinar les fatxades de les cases, creant al afecte alguns premis. No 't sembla, Lluisa si la vila de Sant Hilari sufriría una total transformació am totes aquestes millores? Y això que 't dich que volía comunicar a l' Alcalde, voldría comunicar-ho també a tots els fills de S. Hilari. Que 'n treureu de tenir unes aigues inmillorables y un clima deliciós sinó teniu paseits y un lloch ahont puguin passar distretament el temps els vostres estiuejants? Es hora d' unir voluntats y comensar la tasca. Hilarienchs, no falteu en el vostre lloch. No son hores de disensións sinó de treball. Avant y fora.

S' han comensades les obres del temple a n' el Infant Jesús de Praga y entre les senyoretes sembla es parla de fer una soscripció per el bastiment de dit temple, ja pots contar quan desitjo qu' axó tingui un felis éczit.

MARÍA DE SULTERRA.

■-■-■

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu. Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any IV | Sant Hilari Sacalm, 11 Agost de 1911 | Núm 43

Moment memorable

L'anunci de que aviat es publicará la monografía histórica de la nostra vila, ha produit una vera expectació entre'ls devots y aimadors de les nostres coses.

Ningú com en Carreras Candi, podía escriure la monografía de Sant Hilari Sacalm, car a les seves admirables dots d'historiador, s'hi uneix un coneixement profond de la nostra comarca a lo qual te dedicats estudis desde fa temps.

La monografía histórica de la nostra vila ens fará un grandíssim honor. Será un pas de gegant que haurém portat a cap fent un grandíssim esfors que solsament el nostre entusiasme patriótic y la convicció de que fem una excelent obra pot compensar.

De totes les millores que s'han fet a Sant Hilari cap d'elles te la trascendental importancia d'aquesta, que aviat els nostres ulls veurán realisada. La publicació de la nostra monografía histórica vilatana, per aixó ha de marcar una fita inesborrable. Nosaltres li doném l'importancia augusta d'un moment memorable, sin gularment representatiu.

■-■-■

Sobre les millores dels pobles

Poc arrelada's troba l'idea de que no hi ha millora sens esforç personal, de que no cal pensar en fer res sens gratar la butxaca; y al revés massa extesa está l'idea de que tota millora ha de venir de dalt, de que no pot haverhi millora sens equisencia y autorisació del govern.

Els pobles ben governamentats y amatents fins per les coses mes menudes, les viles quins capdevanters y vilatants tots, es cuiden tan d'aprofitar el temps com de no menysprehuar les engrunes mes petites que son part de son caudal; els pobles aquells que saben valorar tan sos productes fins arrivar a fer ingressos per objectes que 'n altres pobles els motiven gastos, aquells pobles que persegueixen el vici en tots sentits per lo molt que'ls cou saber que'n lloc de ciutadans tenen veins incapacitats y mal humorats; aquells pobles que tenen totes les quantitats ben empleades y distribuides en el mateix moment d'entrar en caixa; aquells que'l repartiment dels seus pagos sembla fet per mans d'homes que deixaren sa humanitat al moment de ferlos; aquets pobles tot y essent mirall de la major part dels pobles d'avui no son els vers pobles avensats, no serveixen per enmirallarse aquells que respiren avenç, que desitjen progrés.

Diría jo que no farán mai millores de cap mena y per tan que son malaltes greus sino mortes:

1.er Les viles que tot ho esperen de Madrit.

2.on Les que massa confien de sos representants.

3.er Aquelles que saben escullir per Batlles persones que no han rebut cap classe d'instrucció.

4.rt Aquelles que's desvetllen per rebaixar una pesseta del presupost.

5.nt Aquelles que'n sos repartiments no ho fan tan be com saben.

Direm que deixoiden, que prompte serán gurits y farán quantes millores vulguin aquells pobles que: *El seu mes gros afany es crear nous impostos pera aumentar les cantitats a ben gastar;* aquells que's desvetllen per sostenir tots els actuals gastos bons y aumentar en quantitat lo més alçada que's pugui els gastos nous per ben atendre les noves necessitats.

Per acabar: son mes grans els pobles que tenint y sostenint son presupost de gastos mes alt, tenen mes poques—o cap—reclamació del veinat.

Si algú tingués per poc encertades aquestes afirmacions, que's molesti estudián y comparant de la manera com van la construcció de *Ca la Vila* y *Plassa Nova*, que tot se fa ab diners de Sant Hilari; adhuc l'instalació del telefon, que no valguent mes qu'unes pessetes, se volgué que Madrit ens ajudés a pagarles. Prou que la notarán la diferencia.

ANTONI MONTAÑOLA.

■-■-■

Sant Hilari 5 d'Agost 1911

Esto es magnífico, esto es espléndido, esto es inmenso, esto no tiene comparación! Aquí tens resumida en dues ratlles, estimada Lluisa l'impresió qu' a n'el Dr. Ruiz, comú amic nostre, acaba de ferlhi la seva pujada a Sant Hilari. La Sra. de Tremols qu'anava asentada al costat seu durant el tragecte, m'ha fet una relació del seu entussiasme. Al ficarse l'auto a n'el tunel de verdor de la carretera d'Arbucies, l'exaltació d'aquell home anava crexent de mida y ha esclatat en deliri quan el vehícol de «L' Hispano Hilarienca» correnf com un llamp ha guanyat el collet de la Pedra llarga. Per la seva imaginació d'home de ciencia hi devien passar un a un tots els individuus de la seva clientela, desde la senyoreta que com palmera criada al escalf d'una estufa no ha respirat may la fragancia del ginestell y mareselva, a fins al home de negocis, am tots els seus desarreglos, ocasionats per la gegantina lluita per la vida. Ell devía veurer remey per una inmensitat de malaltíes y devía ficsar la seva atenció en lo molt que podrien fer la naturalesa y la ciencia posades d'acort. Al veurer la verdor d'una vegetació eczuberant, quins ulls malaltissos no somiarán les delicies d'una vida nova y forta? Homes del tremp del Dr. Ruiz convenen a la humanitat.

Jo partidaria de la vida de montanya, y enamorada de tot lo bell qu'ens ofereix la Naturalesa, que de la meva salut, després de Deu, a les aigues de S. Hilari y a la flaire de les ginebres y lliroya faria gravar ab lletres de motllo si'm fos possible, el nom d' aquesta vila a totes les Clíniques d'Espanya y voldría que tots els metjes de fama sapiguessin de cor els miracles de les seves insustituibles aigues.

Plaume, estimada Lluisa, poguerte comunicar que Sant Hilari vessa d'estiuejants, y aixó em fa preveurer un desvetllament en els seus habitants, que dexant de banda les mesquineses polítiques y les rivalitats de carrer, sabrán imposarse el criteri de contribuir tots a les millores, y no veurán ab enveja si les proposen els carlíns ni els republicans, si's fan a n'el carrer A o B, etc., etc. Solzament axís es poden donar proves d'estimació a la vida nadiva y es pot fer quelcom de profit. Quan s'en desvesarán els homes de criticar els actes de les persones que desempenyan cárrechs públics, les més de les vegades sense conexement de causa. El fer d'Alcalde y de Ministre desde una taula de café o desde un banc de barberia costa molt poc.

No puc compendrer com les senyoretes d'are s'entretenen matant el temps a n'els bancs de can Poudevida y no organisan com feiem alguna hora aquelles escursions a S. Miquel, Font del Ars, Font Smallera, etc., etc. No puch compendrer com no les atreu la vista panorámica d'un Sant Miquel de les Formigues, ni les captiva el remoretx del ventitjol de les serralades plenes de verdor de fullatje y de perfums. Els cants d'el rossinyol qu'es perden en l'inmensitat de l'espai no diu res per elles, y el blau d'un cel purissim no'ls hi desperta l' estimació a la bellesa. Senyoretes que passeu les hores a les cadires de la Fonda esperant qu'eus corprengui l'aburriment, recordeus de les frondositats d'aquestes montanyes, y organisseu aquelles escursions que tants bons ratos feien passar a les senyoretes de quinze anys enrera. L'avi Tixaire encare les recorda ab joia, y en Xapelli sovint, sovint en parla.

MARÍA DE SULTERRA.

■-■-■

NOTICIES DEN SERRALLONGA

(*Continuació*)

Y tornant a les declaracions den Serrallonga, nos toca dir, que, després del robo de can Seguer de Jafre y de dos o tres mes, comesos en companyía de Pere Joan Puig de la Vall y altres, ja en el mateix any 1623 apareix com quefe de la partida. En aquells anys les dúes quadrilles de bandolers més notables qu' existían per aquestes terres eran la de la *Montanya*, gobernada per en Serrallonga, y la del *Vallés* manada pels germans Miquel y Francisco Margarit, mes, quan per realisar algún robo d'importancia se juntavan les dúes quadrilles, el quefe indiscutible de tota la força era en Serrallonga. Refeix arreu, arreu, una multitut de robos, quals descripcions no copiarem per no fer interminable aquesta tasca, y perque totes semblan tallades sobre un mateix patró. Sol començar consignant la fetxa del succés, anomena desseguida tots els bandolers que, armats de pedrenyals curts y llarchs, hi prenian part; quan se tractava de robar cases de camp acostumavan sorpendre la gent de la casa a la cayguda del día, els feyan entrar a la cuyna quedantshi un parell de bandolers per vigilarla, els demés sen pujavan dalt, espanyavan caixes y arques, prenían diners, alhajes y robes, y marxavan dividintse després per parts iguals lo robat en algún bosch a prudencial distancia. No acostumavan a matá a ningú a no esser en cas de resistencia, o per satisfer alguna venjança particular. Els lladres, que temían esser coneguts en les cases que anavan a robar, solían emmascararse o quedarse fora de la casa; en Serrallonga sempre 's presenta ab la cara descoberta, y may nega son nom. Entre les cases per ell robades denuncía la rectoría dels Cogolls, can Boada de Salitjá, can Moreu de les Ansies, cant Torrent de les Planes y can Riba de Vianya; sos camps d'operacions més comuns per robar passatgers y fer presoners per composarlos solían esser la *Mata del Avern* entre Barcelona y Gerona, la *Creu den Franciach*, la *Costa roja* entre Gerona y Figueres, la *Riera de Sparra*, la *Barata* entre Manresa y Barcelona y el *Coll de Moncada*.

Son ben curiosos y significatius els honors que'ls bandolers feren a la comtesa d'Erill una vegada que s'ensopegá a passar ab sa carroça pel camí ral sota'l Collet de Moncada, mentres aquells estavan robant als passatgers en aquest punt. En Serrallonga ho conta d'aquesta manera: «Tambe es veritat, que le vigilia de la Mare de Deu d'Agost del any 1625, anant jo aquadrillat ab los Margarits, lo Guineu, lo Gavaig roig, Madriguera, lo Biscachí y Bartomeu Alsina (a) lo Guerxo, y trovantnos al Coll de Moncada, resolguerem baixar al camí ral y posarnos a un pas pera robar als passatgers; y en efecte tots armats nos posarem allí envers mitgdía, y robarem als passatgers lo diner, roba y'l demés que be'ns aparegué. Mentres estavam allí arrivá un cotxe en lo qual hi anava la comtesa de Erill y l'Abat d'Erill, a quins escometerem y parlarem ab dita comtesa a la finestreta del cotxe; y pera ferlos cortesia quatre o cinch dels nostres los acompanyarem un bon tros de camí, quedantse los demes a dit punt, y no se si donaren quelcom a Margarit. Despres d'haverlos deixat continuarem en dit lloch robant als passatgers, perque dita comtesa y l'Abat nos prometeren que no 'ns descubrirían; y estant allí mateix aquella tarde arrivá un home ab un carro, y així que'ns vegé saltá del carro y'l Guineu li dispará un pedrenyal deixantlo mort. Nosaltres reptarem a dit Guineu perque havia mort aquell home, y ell respongué que ho tenía ben merescut, perque essent sotsbatlle de Ripollet l'havía pres y portat a galeres, que era en Miquel Puig de Ripollet. Aleshores deixarem aquell punt y'ns en tornarem al mateix Coll de Moncada, ahont nos repartirem lo robat.»

Després d' aquest incident confessa en Serrallonga uns quants robos més, y, obligat per les terribles circumstancies en que's trobava sotsmés, passa a denunciar una llarga llista d'amichs y valedors pertanyents a totes les classes de la societat. Sacerdots y propietaris, senyors y pagesos, gent del camp y de ciutat, tots proporcionavan al bandoler armes y municions, franch y lleal hostatge, li obrían les portes de ses cases tant de nit com de día, li feyan regalos y li servían d'espíes. Y, després de tot açó, fa una llarga contalla, farcida d'epissodis bastant interessants, ab la qual acaba de demostrar que hi havía per aquest país gent enamorada d'ell fins al fanatisme. Diu que, trobantse una vegada malalt, començá a curarlo N. Celles, cirurgiá de Vich, y com a Guirigay, lladre de la colla, li semblás qu'en Celles no'l curava bé, digué a Serrallonga qu'ell coneixía a Bonaventura Sans, també cirurgiá de Vich, y quel faría venir, com aixís ho realisá: Sans anava a visitarlo de quan en quan y Serrallonga el pagava molt bé. Un día Sans se li presentá acompanyat d'un senyor de Barcelona anomenat Vicens Valls, qui desitjava veure y coneixer a Serrallonga, y per aixó l'acompanyava ahont aquest estava, qu'era a un bosch prop de Vilanova de Sau, y Sans el curá allí mateix a presencia de dit Valls. (Segons Cortada les paraules que segueixen son textuals den Serrallonga). «Aleshores dit Valls començá a enrahonar ab mi, dihentme que ell era *Nyerro*, que s'alegrava de conéixerm, que faría per mí tot lo que podría, y que comptás ab sa protecció; de manera que quedárem molt amichs, y entre altres coses me digué Vicens Valls que jo necessitava purgarme, y que no'm curaría pas fins que m'hagués purgat, y que per lo tant busqués una casa ahont pogués estar recullit pera pendre la purga, que ell y Sans me la portarían. Jo, per més que may havía vist a dit Valls hi posí confiança per l'afecte que manifestá tenirme, y pensant que una casa deshabitada anomenada los

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any V ‖ Sant Hilari Sacalm, 28 Juny de 1912 ‖ Núm. 49

¿Avant o enrera?

Es realment pera molts un problema l' averiguar si aném cap avant o cap enrera en nostre camí vers la reivindicació de la Personalitat Catalana.

Els uns diuen que jamai s' havía parlat tant benévolament a Madrid de les aspiracions catalanes; qu' estém en camí de comensar el replanteig del nou edifici, ab en Maura per medi del Projecte d' Administració Local o ab en Canalejas pel de la presentida Llei de Mancomunitats. Aquestes asseguren que ara l'aspiració autonomista impera ja en l' ambient de Catalunya, invadint fins als partits avans centralistes (monárquics y republicans); y trompetejen la seva convicció de que dita mateixa aspiració comensa ja a invadir distintes parts d' Espanya ab lo que s' arribará a constituir prompte el gran Partit Regionalista Espanyol en condicion de conseguir el Poder e implantar desd' ell cómodament les nostres salvadores doctrines. Aixís veuen les coses els optimistes, els qui confíen dintre l' actual Regisme arribar a la victoria, comptant ab la benevolencia del Rei Alfons XIII, repartidor per ara de mercés personals a tort y a dret entre prohoms catalans.

En cambi, altres veuen les coses de manera ben distinta. Diuen que sembla hagi aumentat el nombre de catalanistes, pero aixó en realitat no es cert, per quan molts d' ells ho son no més de nom a judicar pel idioma que solen usar en l' intimitat de ses relacions familiars y amicals; negan ademés l' eficacia d'aqueixa divulgació d' amor a tot lo nostre alegant que de molts anys a n'aquesta part no s' havían vist tant desemparats com ara pel públic la Literatura y el Teatre catalans, omplintse vergonyosament a Barcelona dues plasses de bous y un sens fi d' espectacles exótics mentres el nostre Art se troba gairebé abandonat de la gent de casa; afirman qu' en lo d' usarse la nostra llengua pera l' anunci públic y en els negocis, més aviat s' hi nota reculada que progrés; fan constar que ni una sola concesió positiva ha arrencat la política contemporisadora dels gobens centrals pera Catalunya, y retreuen, en cambi, fuetades tan punyentes com l' odiosa Llei de Jurisdiccions, dictada exclusivament contra 'l patriotisme catalá (encare que se'n hagin fet després altres aplicacions) y mantinguda en peu contra tota la Representació en corts de nostra terra, y com la barroera martingala referent a la centralisació dels exercicis d' oposicions a notaríes que tot l' esfors dels nostres correctíssims Diputats no ha pogut fer derogar encare, (suspesa ha quedat sobre Catalunya com espasa amenassadora).

La veritat es que tenim a davant nostre una medalla ab cara y creu y que la impresió del espectador pot venir de la part qu' es miri.

Jo opino que no s' ha avansat lo que pretenen els optimistes, ni s'ha retrassat lo que'ls pessimistes suposan.

Catalunya segueix el seu camí entre mitj dels acerts y dels errors d' uns y altres. Potser les febleses de sos fills hagin retrassat sa marxa, peró no l' han desviada pas. Catalunya segueix sa via ascensional y triomfará.

Si 'ls optimistes tenen raó en lo d' afirmar qu' es conseguirá la Llei de Mancomunitats d' acort ab lo convingut per les nostres Diputacions y d' aquesta llei se 'n fa una lleal y honrada aplicació a Catalunya comensarém per aquet graó l' escala ascensional, reintegrántseli una ombra de Personalitat ab la Diputació General projectada.

Peró si aixó no's consegueix, si, com es de creurer, se burla una vegada més la nostra bona fé, fingint que vol darse un pas y tirarse realment enrera, si no arriba a ferse efectiva la Lei de Mancomunitats tal com ve prescrita en la fórmula convinguda pels catalans de totes les tendencies polítiques o be 's preté crear un cos sense ánima, una entitat xorca sense hisenda propia, un espantall dels que sols serveixen pera enganyar aucells a les eres, la reacció de catalanitat estrident será poderosa en nostre terra y 'ls requeriments de l' opinió s' endressarán vigorosos al Poder Central, sobre la totalitat inmediata de nostres justes reivindicacions.

Catalunya, doncs, no hi pot perdrer en aquet plet de vida o mort pera ella.

Ab els obtimistes guanyará pacíficament; pero si resultessin justificades les temenses dels pessimistes..... també guanyaría d' una manera o altre.

Nostra fe en ella es inquebrantable. Y ho es perque en sa defensa hi posém totes les nostres energíes.

¡Tot per Catalunya y pera Catalunya!.

M. Folguera y Durán.

Sabadell, 15 Juny 1912.

A L'ESCOLA

Exposició de travalls

Deuríem tenir una preocupació constant ab l'escola. D'ella n'han de sortir els homes de demá y tota la formació social; d'ella n'ha d'esdevenir l'enrobustiment de la societat. L'escola es el núcli, el germen, l' embrió, de tot avens y de tota estructura orgánica social. Educació y instrucció, veus aquí els pilars frondosos y feconds.

En un poble lo primer que li cal es posseir una bona escola, una excelent escola. De la formació y capacitació dels nois arrancan, les sabies orientacions, el patriotisme, les millores materials urbanes. Deuríem tenir com una obsessió l'idea de posseir una expléndida escola y deuríem admirar fortament, intensament, al mestre, com a primer factor social.

Nosaltres després d'haver visitat l'exposició de travalls feta en les escoles públiques de la nostra vila, devém mostrarnos fortament satisfets. Les exposicions de lo que han fet els alumnes, durant el curs passat donen l' idea, d'un avens y floreixement notables en l'escola pública de Sant Hilari. El temps ha estat aprofitadíssim y l'estat d'educació y instrucció dels nois denoten una labor ben meritoria.

En la llibreta hi portem una serie d' apunts que prenguerem al visitar les exposicions. Ells son una mostra fidel del travall realisat y per el qual mereixen una efusiva felicitació els mestres don Ferrán Cid y donya Agna Matabosch.

El dibuix, element que avui es considera de gran importancia en l'escola, ha sigut bellament conservat. El dibuix crea habits d'observació y desperta la curiositat dels nois y per lo tant es un element poderós pera fixar les ideas y els coneixements. Al entrar a l'escola de nois, l'impresió falaguera d'uns quaderns de dibuix exposats ens aturá pera repassarlos; eren una demostració de l'afany escolar, del neguit jovenívol. Encara assentats en les taules dos xicots, dibuixaven adelarats com dues persones grans, esperant l'hora d'anar a dinar.

El primer quadern de dibuix ens he sobté per la seva pulcritut, lo ben fets dels dibuixos y sobretot el gust que denoten, a la coberta hi veiem el nom de Ramón Campmajó. Y l'altre den Josep Rosell? també es ben fet; hi veiem uns dibuixos al llapis que marcan originalitat y un temperament enérgic; en Massaneda molt travallador y l'Enric Plá tant cuidadós y net. Y després el den Lluis Planas que demostra una bona voluntat elogiable. En Josep Foguet te pocs dibuixos pro molt nets y ben fets; en Ramón Corbera també en te pocs, empró proben la seva afició y pulcritut. La coberta del que ve diu; Josep Durán: molt be, molt be, molta observació y un carácter pacient. Endevant Pepet Parareda y prossegueix ben cuidadós.

Apunto; Joan Boada, pulcre, molts dibuixos; Joaquim Boada, quina diferencia dels primers dibuixos als últims! El quadern den Manel Porta es una revelació, en cap més hi hem vist uns colors tant vius y uns dibuixos tan policromats. Ve el quadern den Lluis Massaneda que demostra afició y un esfors ben recompensat. Els dibuixos den Joan Bach son molt originals y ben fets y en Ramón Durán es ben travallador y cuidadós, de lo qual el felicitem. Ab el quadern que mostra ja 's veu que *tira* per pintor l'Iglesias.

A sobre les taules hi han moltes llibretes. El Sr. Cid ens diu que son exercicis de comptes, resennyes, etc. N'agafem una, es la den Porta: els dibuixos que la ornen son també de colors vius, n'obrim un altre, en una plana ens explica, molt be «la feria» y ens hen conte detalls preciosos, girém plana: donya Angelita Rosell; la llibreta es del noi Rosell.

Y aquells mapes en colors y embarnisats? —Miri son una mostra del travall dels nois. —Sí, Sí, bona mostra. N'hi han den Campmajó, quatre, den Rosell, Durán, Plá, Corbera, Foguet, Porta, Planas, Barnils, Joan y Joaquím Boada, Durán, Parareda y Iglesias.

Quan anem per marxar el Sr. Cid ens diu, en Masaneda te 493 problemes de l' Aritmética Dalmau, es el qu'en te més. Be, be, pro escolti Ferrán, li diem a cau d'orella, una mica més de catalá eh?... Per lo demés creguim qu'el felicito coralment.

Y entrárem a l'

Escola Pública de noies

quan la senyoreta Anita ensenyava tota atrafegada l'exposició a dues altras persones. Magnífic aspecte, els obgectes ben disposats, pró l'extrem de la sala era un poc humida y ens va condoldre.

La senyoreta Matabosch se mereix tots els elogis y nosaltres els hi repetirem y li diguerem que tothom l'alababa.—Si es vritat—feu ella—tothom m'elogia y está content de la meva escola, pro veu les alumnes no aumenten.—Es exacte aixó: cal qu'ens esmenem tots y corresponem als seus esforsos empro de l'ensenyansa, agrahintli com se deu. L'escola de noies, es verdaderament un fogar d'educació y instrucció y no hem de permetre qu'ella resti isolada.

La senyoreta Matabosch amablement ens mostra el finit de curs; está joiosa del travall fet que nosaltres elogiem repetidament. Entren persones pera veure l'exposició y mentres ella les reb m'he fixo en un test de flors recobert de satí brodat que hi ha al bell mitj de la sala. La senyoreta Matabosch al tornar me diu qu'es de la Carme Camprodón. Y aquesta fruitera de rafia? —també, es de la Camprodón.—Es una fruitera artística y de molt bon gust, ab reixats molt fins y ben deixats. Se mereix una felicitació la Carmeta Camprodón, una bona felicitació. Y aquest mocador—es de la Soletat Ridaura. Es un mocador d'encaix anglés y de brodat Richelieu, molt bufó. També hi te un porte retrats en forma de vano molt ben fet. Molt be Soletat. Uns dibuixos de paper fi vermell y de rafia de la Roseta Muné ens impresionen agradablement; també hi veiem unes boniques rellotgeres de paper y ens diuen que son de la Nativitat Iglesias; Lola Collbatallé, Agneta Camprodón. La Concepció Torres també hi te unes belles labors. De qui es aquesta munió de puntes de ganxet? — es de la Dolors Rosell. Se veu qu'es travalladora— diem. Y aquets refajos de croixet?—De la Agneta Casals y la Carme Collbatallé.

Be, be; aném seguint...

Encare veiem exposades una serie de postals; les de l'Agneta Ripoll ens plauen de debó y les dues de la Concepció Serres. Son remarcables les de l'Agneta Casals, Matamala, Angela Masanella, Carme Font, Torres, Montserrat Gubau hi te tres postals...

Es difícil ordenar les notes. Veiem aquí altres labors de la Rita Ripoll; unes llibretes de problemes y exercicis de llenguatge, casualment llegim el nom de la María Fauria. Y ens fixém ab una colecció de mapes embarnisats molt ben acabats, quatre de grans son de la Roseta Serras; apuntem ademés a la Torres Muné... Per cert que un dels mapes que han dibuixat les noies es de la comarca del Montseny,

La senyoreta Matabosch encare ens vol dir que a la seva escola s'ensenya Doctrina Cristiana, Historia Sagrada, Gramática, Comptes. Y donem una mirada al jardí que els nois han aplanat per lo qual es mereixen un vot de gracies y ens despedim per anar

a escriurer aquestes notes, ben satisfets del petit reportatge ab tan de gust realisat. Un aplauso coral pera tots mestres y alumnes.—F.

■—■—■

Flor del camp

Sou encisera, oh nina, com Verge de retaula,
Espiritual y ardenta com mística paraula;
Tenen els vostres ulls mirar d'encantament;
Parexeu heroina, viscuda en el present,
Mágica evocació d'alguna antiga faula;
O bé una enamorada del etenadís de Gaula.
En vá cerca semblanças lo meu enteniment,
Sou vos superior a tot comparament,
Mes, no obstant, si lloances son paraules del cor,
Quan de vos vull parlar, sento dols tremolor
En mos llavis febrosos, com si fos un infant,
Y allavors comprenent la meva insuficiencia,
De fonde admiració vos presto reverencia,
Com si fos una llantia y vos fossiu un sant.

JOAN MON PASCUAL.

Sta. Coloma de Farnés, Juny de 1912.

■—■—■

Sant Hilari, 26 Juny 1912.

Encare no fa deu díes que vaig donarte l'adeu y arreveurer en el teu perfumat jardí de la Bona Nova. Encare sento en les meves galtes l'ardencia del darrer dels teus petons y la finor de la darrera de les teves abrassades y com si ja fés un any qu'estem separades, em parles d'anyoransa. Les ánimes blanques son sensibles, sensibles com tu, volguda Lluisa, y s'anyoren, s'anyoren fins en mitg dels perfums de lliris y roses. Bé tens la cambra teixida de velluts y sedes, bé dauren els fils d'or les cortines de la teva arcoba, bé s'enfilen cap als teus finestrals els roserars y la maresselva, bé tens un mirador desd'ont ovires les soleiades arés de la nova Barcelona; empró tu t' anyores dins la gabia d'or de la ciutat populosa, y t'anyores, t'anyores, perqué no pots fruir els aires fresquívols d'aqueixa montanya, que com a n'a mí curaren les malalties de la teva infantesa. Passarán anys, y com jo recordarás els cap-blanchs y lliroia de l'atalaia; passarán anys y com jo recordarás els idilis de la Font de can Roca y les melodíes del Rossinyol y de les Montanyes de Canigó sentides als voltants de la Font de l'Ars. Una sembla que's transporti a un món nou, a un món esperitualisat, a un món, aont sembla que no hi tinguin cap deix les amargors de la vida. ¡Quín contrast entre aqueixa Barcelona ficticia y sedenta de riqueses y aqueixa pau octaviana de montanya que desconeix els instants y els díes!

La simpática y benemérita empresa de cotxes automóvils «L'Hispano-Hilarienca» que com sabs fa el servei de conducció de passatgers entre Hostalric y Sant Hilari, acaba de fer un cambi radical dels cotxes, construint unes luxoses carroceríes que no fan anyorar per rés les poltrones dels vagons llits y aont una s'hi sent am totes les comodidats de les butaques del Liceo. Els incómodes seients de costat, han sigut cambiats per seients de cara que fan que'l viatge sigui deliciós de debó. Are sí que'l viatger pot esplaiarse contemplant aqueixes montanyes cobricelades de fulles verdes. Mereix un aplauso l'iniciador d'aquest amillora y un altre el constructor d'Arbucias señor Ayats, qu'am tanta justesa y elegancia ha portat a terme la delicada obra que li confiaren.

De la Festa Major te'n parlaré poc en aquesta lletra, perqué m'allargaría massa; no més te donaré noticia de l'*Ofici d'Angels* cantat pels nens y nenes de les escoles y qu'ha resultat per mí el número més bell y hermós de la festa. ¡Que'n té de tendreses l'Iglesia pera mourer l'esperit dels seus creients y donalshi ales per aixecarse fins a les regions alteroses de la vida eterna! Lo qu' el cor sent en aqueixes funcions no es per esplicarsho; les llágrimes venen als ulls, y una no pot menys que confessarse conmosa devant la mágica vibració d'unes notes qu'entranyen tota la sublimitat del misteri y tota la grandesa d'un culte. Aixís s'infiltra la religió en les ánimes, aixís se fan cristians y católics, aixís s'exalta l'Iglesia vincle de pau y amor entre'ls homes. Les encertades disposicions del Papa de la Eucaristía, fructificarán en el cor dels fidels, divinisant les seves aspiracions despullantles de tot orgull. Es vinclarán els fronts, y les boques s'obrirán per cantar entorn de l'altar del Sacrifici «Credo in unum Deum».

Jo no sé que va passarme. Tot el misticisme de l'Olocauste del Calvari semblava com si s'hagués concentrat en el meu esperit y en l'esperit dels que'm voltaven. Dos vellets s'aixugaren els ulls més de cent voltes, una velleta sanglotava, y jo no poguí menys qu'ofegar en la meva gola una expresió de la meva ánima conmoguda.

Sabs lo que't vol

MARIA DE SULTERRA

■—■—■

D'Agricultura

Sobres el cultiu de les vinyes (1)

II

Ensolfrar y ensolfator son no mes que dues de les moltes feines qu'el vinyataire deu conéixer, saber fer y ferles ab inteligencia.

Avui diré quelcom sobres la poda de les vinyes.

La poda més general que's practica dintre y fora de nostra terra catalana es la de deixar per brocada dos ullets y braguer (ullet adormit) en vinyars de potencia y plantades a bancals y d'un ullet y braguer en les vinyes espesses y de poca força. He dit que aquesta es la práctica d'us y costúm y tant d'us es, que no se'n practica d'altre, la nostra rutina arriba a tant que s'ha vist més d'una volta deixats en planta malalta ab dos ullets de costúm y en cada una de ses quatre brocades com també's troban sovint plantes d'un nus o dos a tot comptar en plantes que per sa grossa vida ens hi requereixían per lo menys tres y braguer.

Si tots els ceps y tots els plantats, totes les terres y tots els climes, fossin iguals sería aixis aqueixa feina ben feta. Tal com ho tenim, no: Sarment (planta) ja que te poca força y es massa cárrega deixarloshi tres ullets com també massa es el deixarnoshi dos; hi ha planta tan feble y malaltissa qu'en te masses fins ab ullet adormit y convé en aquestes treurerloshi un, dos y fins tres braços; segons: ¡quantes plantes moren per manca d'aqueix cuidado en el podar!

Al contrari quan se tracta de ceps de gran potencia y de més de quatre anys d'empel y també quan se tracta d'un pais perjudicat per frets tardans convé deixar els ceps a tres, quatre y fins cinc nusos; en el primer cas perque de no deixar la poda llarga les plantes sols produeixen tanys y fulles y en el segon no podrán sofrir la operació del *repodar* tant necessaria quan el fret fa de les seves. ¡Quants ceps deixan de fruitar per no cuidarlos degudament!

La poda curta tambe's fa precisa al trasplantar ceps ja empeltats; en aqueix cas se treuen tots els braços dels ceps deixantne un o a lo mes dos y aquets ab un sol ullet, l'adormit. Fins avui no s'atrevía a ferse la operació de trasplantar ceps ja empaltats y ara se considera'l mes bon remei pera cubrir baixes; les moltes proves fetes aseguran l'éxit. Poden trasplantarse plantes que tinguin de dos a deu anys d'empel donant més bon resultat las de dos a quatre anys. El temps més indicat per aquesta feina es el desembre.

L'adagi «Poda tarda y sembra aviat y cullirás vi y blat» es tan veritat avui com dos cents anys endarrera. Aquest consell es per el fret y com avui tenim la poda llarga y repoda per salvarnos de les gelades pot podarse quan sia més oportú o sia durant l'advent de Nadal. Quan la poda's fassi seguidament de trencar els raims per aprofitar tanys y pampols pera enterrar com adob, també deu ferse us de la poda llarga.

Son pocs els anys que pot el pagés excusarse de la repoda ab mes ó menys grossa escala.

ANTONI MONTAÑOLA.

■—■—■

Aigua picant

L'Ariet, metje de Viladrau

Don Antoni Ariet es un dels millors y més estimats colaboradors que te L'Estiuada. *Cada crónica seva desde Viladrau, es una nota excelsa plena de seny y de talent.* Les Guilleries *y* Les gales del Montseny *son dos expléndits articles que, sortits de la seva ploma, han ornat les planes d'aquet periodic y en cada un d'ells hi transpúa potent y captivador, tot un carácter, un temperament equilibrat, un cor bo y nobilíssim.*

L'Ariet canta al Montseny y a les Guilleries perque les he sent dintre seu com la mirada de la dona que s'estima, canta l'exuberant vegetació y el mormolar de l'aigua y la xiscladissa de l'aucellada perqué en la seva explendorosa sentimentalitat li produeixen l'inefable caricia d'un jorn de festa. Per aixó els seus articles son filigranes sencilles y augustes y plenes de sonoritat que fortifican l'esperit. Y fixeushi be, l'Ariet escriu com un inspirat, com un poeta, fa sonar les paraules com una melodía, empró dintre la música dels seus himnes hi veieu aquesta nota serena y entenimentada d'un gran esperit práctic. No es son cascabelleig que fa bon grat a l'orella, ni la sonoritat d'una passada buida; es la prosa galant que com una torrentada us penetra y us acarona y us diu paraules al cor y al cap.

L'Ariet es metje de Viladrau, tresca pels camins tortuosos en l'excercici de la seva professió y s'embafa de tota l'espiritualitat de les montanyes, les valls y de la pau del cel asserenat. Unit ab la seva rellevant ciencia deu portarli an el malalt un gran repós y un gran consol! Dirieu qu'es un home representatiu y tot un metje, perqué es bo, es talentós y es una poderosa voluntat.

Aixís no es res d'estrany qu'estimi a Viladrau. Ell el veurá petit y humil al seu poble, empró ell hi veu un element, tota una potencia y tot adorantlo, el veu y l'observa.

L'Ariet te una llibreta de notes; cada dia n'hi ha anat apuntant, apuntant. Ja fa anys que l'Ariet observa, estudia y escriu a la llibreta. Ara aquesta ja te moltes planes. Els seus compatricis ni ho saben que la tingui y la llibreta es per ells. L'Ariet ha travallat silenciosament, posant materials als capítols sobres Botánica, Metereologia, Costums, Historia y Malalties de Viladrau.

L'obra ja es voluminosa y podrém assaborirla aviat. Viladrau, tindrá escrita la seva Topografia Médica; els viladrenencs deurán honorar sempre més al seu metje don Antón Ariet qu'els hi llegará la més gran millora.

L'Estiuada *que posa tot el seu ideal en les coses de la vila*, en aquestes coses de la vila *vol endressarli un homenatje calurós sentintse orgullosa de tenirlo com a un dels seus redactors.*

JOSEPET.

■—■—■

Prohibició de la mendicitat

El Ministre de la Gobernació fa poc va dictar una Reial ordre circular als governadors quina part dispositiva diu lo següent:

1.º Que prohibeixi V. S. en sa provincia la mendicitat pública y anuncii aquest precepte per medi de grans cartells en les entrades de la capital.

2.º Que els pobres ambulants que demanin caritat pels pobles, carreteres y camins siguin detinguts adhuc per la guardia civil y reclosos en els centres benéfics corresponents.

3.º Als pobres forasters que estiguin a disposició de les autoritats, la guardia civil els portará a la seva *provincia*, o als pobles que ells indiquin tenirhi familia o probalitats de trobar colocació.

4.º Que prohibeixi V. S. en la capital y ordeni igualment als Arcaldes respectius que impideixin l'entrada de tota persona que vulgui demanar caritat; devent evitar en lo possible la sortida dels pobres naturals de la població sense motiu justificat.

5.º Que sigui amonestada ó corretgida tota persona que tracti d'oposarse a la recullida de pobres per l'autoritat.

6.º Que sigui detingut y multat de 25 a 100 ptes. el que obligui o induexi a mendicar a un noi menor de 16 anys.

7.º Que's considerin caducades totes les autorisacións donades als pobres pera demanar la caritat pública.

9.º Que s' inviti a les personalitats filantrópiques a contribuir ab donatius mensuals qu' aumentin els migrats fondos obtinguts per les Juntes de Protecció a l' Infancia y represió de la mendicitat, essent aquestes les encarregades d' administrar y repartir les cantitats que's recaudin.

11.º Que s' ordeni als Arcaldes que organisin juntes de veins en les poblacions, les quals serán les encarregades de la clasificació, colocació y assistencia dels pobres, d' acort ab les juntes de protecció.

12.º Qu' es dictin bandos recomanant al public s' abstingui de donar almoina pels carrers ni als que van a demanarla a casa seva, poguent castigar als qui infringeixin aquesta disposició ab multes.

* * *

Torna altra vegada á tractarse oficialment del problema de la mendicitat y si nosaltres sapiguessim aprofitar aquestes y altres regles que sortirien de la práctica podriem dir que tindriem resolt un dels mes dificils problemes socials

Es hora ja que ens preocupem seriament de la mendicitat y que la solució no sigui a mitjes perque a les hores sería empitjorá encara més el mal.

(1) Vegis el nombre 39.

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡Nova creació!!

Classe «Superior» a 1 peseta la lliura de 400 grams : : : : : : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comsstibles

Fca. DE CHOCOLATE DE A. AMATLLER — Sta. Martin de Provensals — Amatller — MARCA REGISTRADA

Noves classes especials

elaborades sols ab Cacau; Sucre, Canyella o Vainilla : : : : : : : : :

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu.

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any V | Sant Hilari Sacalm, 20 Juny de 1912 | Núm. 48

Als amics de "L' Estiuada"

Sense temps pera escriure un article, ab el cos y l'esperit fadigats per la feixuga, aplanadora feina quotidiana, vos endresso aquestes ratlles pera que elles permetin que aparegui en el primer número de aquest any del vostre periódic, el meu nom, que desde l'aparició primera de L'ESTIUADA hi ha anat unit de manera indisoluble.

Que elles siguin en honor de la santa continuitat, de l'esforsada y poderosa perseverancia.

Jo, de vegades, soc portat á pensar que'l nostre moviment ha fet vía ab massa rapidesa, que això a tots ens ha fet concebir esperanses massa falagueres que's transformen en impaciencies y fins en pessimismes y decepcions quan no les veiem tant prestament realisades. No'ns fem cárrec de que'ls grans moviments de reconstitució nacional son obra lenta de lluita ab les resistencies exteriors y ab les febleses propies, que exigeixen pera triomfar una llarga obra constructiva d'organisació, una fonda y continuada acció seleccionadora y educativa del temperament y del carácter. Prenem les victories parcials com triomfs definitius, les epissódiques desfetes com desastres irremeiables; y aixís passem d'un optimisme infundat a un exagerat pessimisme.

Per això, avui, en la desorientació y atomisme que ha seguit, com reacció natural, al moviment aglutinant, a l'excessiva confiansa de la Solidaritat Catalana, convé repetir una vegada més l'afirmació feconda de que'l nostre problema no's pot resoldre si no es ab la continuitat en l'esfors, ab la perseverancia en la nostra fe catalanista.

Vosaltres en sou un exemple vivent d'aquesta constancia. Cada any, com els rossinyols, torna L'ESTIUADA a fer ressonar per aqueixes montanyes la veu de la nostra terra. Després dels defalliments, de les tortuositats de la ruta, de les gelades del hivern, de les tempestes, veniu vosaltres ab el vostre imperturbable, jovenívol entussiasme a proclamar que la vostra acció segueix, que la vostra fe no's refreda.

Amics de L'ESTIUADA: al endressarvos avui aquesta salutació, faig vots pera que la periodicitat y constancia de la vostra acció sigui norma general d'obrar del nostre poble.

Barcelona, 14 Juny de 1912.

J. VENTOSA Y CALVELL

Un any més

Crepúscle de Festa Major es anyalment la sortida de L' ESTIUADA, que te ja un carácter especial de popular estimació en la nostra volguda Vila.

Enguany potser que tinga de ser més ferma y constant la séva acció, qu'estimariem permanent; tota vegada que durant el temps de la calma y de la quietut hi ha tendencia a fomentarse una desmembració de forces que podría comprometre greument la marxa progressiva que deu a totes passades animar la població de Sant Hilari.

Egoismes, petiteses, vanitats, son ungles afilades d' aqueix monstre que ve a niuar a redós nostre pera tacar ab sa baba repugnant la puresa del ideals que 'ns asperonan, y ab ses urpes desfer la corona que l'amor nostre teixí per glorificar el breçol de les nostres esperances y dels nostres somnis falaguers. Cal, doncs a totes passades sacrificar els egoismes, les petiteses y les vanitats, pera que 'l monstre de la desunió resti com a bestia inofensiva, y aixís donar un altre pas en ferm sobre 'l terrer de les reivindicacions, dels drets, dels privilegis que, com a poble culte, progressiu y ric, corresponen a Sant Hilari, aont hi está posada l' atenció de la gent de fora, puig consideran a nostra població com una cosa d' escepcional valor que 's fa acreedora de totes les consideracións y de totes les simpaties.

A salvarla, doncs, d' un sofóc; a ferli desapareixer tots els grops de malaventura que la enlletgeixin, y a ferla més simpática y més amable, deuen anar dirigides totes les nostres forces. Si no ho fessim aixís, donariem probes d' ésser ma's fills, mals patriotes; y lluny, ben lluny de nosaltres aquest segell que 'ns deshonraría.

Podém enorgullirnos d' haber marcat un viarany pera trescar cap a la consecució total de les nostres aspiracions. Aqueixa tasca no es d' un sol individuu, sino qu' es d' una colectivitat per nosaltres formada. Gent de ciencia y d' acció hem acoblada al redós de la nostra ensenya, constituint una força formidable, gegantina, que no pot descentrar una embosta de pigneus engelosits y empenyats en sostenir un simulacre de creuada utópica que a res pot conduir, sino a entrebancar el pas dels que volen avençar a totes passades per una vía noble y altament orientadora.

Avui al començar les tasques d' aquesta estiuada, amparantnos en drets y debers ineludibles, venim a desvetllar als nostres convilatans, dihentlos que 'l sol de juny ja daura les espigues prenyades, y, per tant ferlos avinent que es hora de prosseguir la tasca. No hi valen indecisions, ni dubtes, ja que 'l camp es ben espedit y 'ls grupus ben oviradors. No deixar la feina per demá, sino seguirla ab més dalit y entusiasme. Una mirada enrera pera veurer que la labor feta ja fa bona molsa, y altra mirada en avant pera convéncens de que hi ha mol més a fer, encare.

Tot un hivernás hem tingut pera enterarnos de lo que fou y es la nostra vila. ¡Bon inventari que 'n feu un ilustre patrici, D. Francesc Carreras y Candi! Sabent, certament, lo que fou y lo qu'es, ¿es difícil endevinar lo que será? Nosaltres ho hem de dir lo que volém que sigui: Gran, esplendorosa, rica y plena. Dificilment ho conseguirém fomentant odis de capelleta. Tanquém els ulls a les petiteses, y obrintlos a la raó, y breguém per quelcom que batega en nosaltres. L' avenir gloriós y brillant de Sant Hilari, vila nostra idolatrada.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET

Trevallém

Anyalment, quan les flors omplenen nostres jardíns y els fruits maduren en els arbres, vosaltres, amics, feu sortir L'ESTIUADA y l'oferíu, com una toia de flors, a la Patria.

Gaire bè comencéu la vida d' hare y ja havéu somogut fondament la vostra xamosa vila; havéu fet en ella una gran obra de catalanitat, de cultura y civilisació; be ho saben prou al vostre poble; per Catalunya segurament s'ignorará per molts, per aquet defecte que tenim de no posar atenció als petits fets que, insignificants a primera vista, son el fonament d' un millorament social.

Penséu per un moment que tots els pobles y ciutats de Catalunya haguessin seguit l' exemple vostre, y digueune si aquest avenç material que un tal millorament urbá significaría, no sería el millor elogi que's podría fer de l' actuació del catalanisme.

Per sort vostre y desgracia nostra, vosaltres havéu tingut seny y la major part de Catalunya ha viscut completament oblidada de les seves questions mes vitals.

Les petites lluites de partidet ens han fet un gran mal y han posat la nostra serietat a un nivell un xiquet baix. Les nostres primitives estridencias eran perdonables, fins a cert punt. L'alçament d'un poble es sempre d' una gran desorientació y es manifesta en dos sentits perfectament definits y antitétics; l' amor a tot lo del poble, l' odi a tot lo forasté.

Pro passat aquest moment emocional del despertament de l' ánima catalana, semblava que les orientacións a seguir després serien més definitives y l' esperit catalá més original.

Es trist tenir que confessar que això no ha sigut; la única manifestació seriosa de l' actuació catalana, ha sigut l' instauració y desenrotllo dels Estudis Universi - ris Cataláns (institució verdaderament model).

La política ens ha malmés el cor, y el poble no te gaire fé en l' avenir nostre. La política ens ha portat als Ajuntaments partits enemistats amb les aspiracions de Catalunya; y Barcelona, la *odiosa* Barcelona pro al ensemps la Barcelona *nostra*, ha entrebancat el triomph de la causa catalana.

Yo tinc confiança de que millorarán els temps. Les ovelles retornarán a llurs casáls; la política deixará d' esser l' esencia del catalanisme, y altre volta sentirém regnarhi per sobre tot y per avans que tot, el nostre amor a la terra nostra, a la Catalunya dels nostres amors y de la nostra joventut; y tots a una, tornarém a trevallar pera ferla gran, pera ferla poderosa y rica; y florirá altra volta per ciutats y viles, en mitj la negror de les pedres centenaries de les urbs clásicament catalanes y en les rioleres plajes mediterránies y en els camps feconds, aquell crit –are per dissort gairabé oblidat— y que va fer el miracle de la Solidaritat y pot fer encare altre miracle.

Aquell crit enardidor, que dava guspires als ulls y pell de gallina al cos y una gran serenor al front y una gran esperansa en l' avenir; aquell ¡Visca Catalunya! que no s' había d' haver esborrat mai y que tenía el poder sobirá de fer un sol de tots els bons cataláns.

Diguemlo ben fort, amics; y amb ell als llavis y solsament pensant en ell, trevallém, trevallém, trevallém. Fem rica y plena a nostra estimada Catalunya.

Girona 10 Juny 1912.

JOAQUÍM PLA

Les gales del Montseny

Hermosa gerda y agraciada y vestida de esmeragdina coloraina, que atrau y captiva als aimants y sedollencs de les gracies naturals, se presenta nostra montanya del Montseny, cada fondalada, collet o carena, lluiex tons distints, perqué sobranta de riqueses, pot ostentar y ostenta gales de gust variat, que a belles hores, son cambiades pel reflexisme que damunt d' elles, produeix la incidencia del raig solar.

Enamora el cor del vianant, inspira la ment del poeta, encisa els ulls del pastor y corpren als aimants y admiradors entussiastes de madona natura. Convida al repos, entretenint en dolça meditació, al cervell del poeta y glosador, que havent esment de ses gales, contemplan extassiats les belleses ab que's poleix, cantant després ab angélic lirisme y cadencioses estrofes de patenta originalitat, les grandeses agombolades damunt de l' alterosa serralada.

En mitj de aquesta esplendenta riquesa, s' hi rombeja ab garbo l' aucellada, que ab llurs refilets y sonores passades, fa més delitós y plácit l' horatge del enamorat, que a hores silencioses, se recull dins els plecs de la catifa del herbei molsenc, o es recolsa sots la ombra de la brancada d' atapait fullam, contemplant, com s' escorren al entorn enjogassats rierons, que ab reventa llestesa texeixen amples y ondalades cintas de color de plata.

La variada canturia, de les aus que habitan dins l'ample boscuria, enlairant l' esprit, recordant al ensemps, les amoroses cansons, y a voltes planyivol accent, ab que la mare entreté al infantó dins el bressol. El maravellós cant de les aus, endolçeix les mandroses hores que mata'l rústic pastor, guardant sa nombrosa ramada, que tranquila assaboreix l' herba del pastorim que gerda y ufanosa creix en les prades.

Impresiona als aimants, que estátics se quedan a la soca del arbre centenari, fruint ab fretura aquells gorgosiqueigs.

Les fonts de aigua cristallina que regaliman del esquei del cingle, o del bei del rocatam, captivan al vianant assedegat, que lentament s' endinza per les afraus, ont hi agamban ab exhuberanta tendresa les vellutades falgueres y erisats esbarzers, les albes argentades y fructíferes pomeres, els avellaners blincadíssos y pomposes nogueres, que xuclan de aquella aigua vital que invisible s' escorra sota el vert catifell de satí.

Remulla ab el líquit frescal, sa boca el poeta, assaboreix la beguda y ab vivesa n'ixen del seu magí, notes vibrantes de ritme armoniós y cast.

Engeloseix al aimant que tasta de la aigua pura y es per ell tan preuada, que

no la deixa ni per assaborir l' aurific filet que degota de mellífica bresca. Embadalit se queda, contemplant com aquella aigua que brolla del cor de la roca coberta de verda filagarsa, mansa s'escorra marcant reguerols, que allunyantse, traspúan per entre les arrels de l' herba flonja, que tapissa els prats.

Aus y fonts y arols d' aromátiques flors, que exhalan al entorn perfum de bálsam finíssim, fagedes de ombra frescal, clapades d' abets tot l' any vestits de fosca verdor, que s' enlairan pels cims, com agulles de gótica catedral, omplenen les conques y plans, els cingles y turons, que esbarriats se troban per les encontrades de nostra montanya montsenyenca.

Les gales viventes que ornejan Montseny, convidan de veres a reclinarshi aprop, mereixen sels hi pagui tribut, perque elles ab pródiga mesura, satisfan el desitj y retornan al cor y al esperit, la calma y bonhora, a voltes perduda pel xervescat estrident, que esclata foribont, en els grans centres, imperi de erótica remor.

Respectem doncs les gales del Montseny, verdaders monuments naturals, que per esplai del home, son posats á son domini, mimveu y aplaqueu vostres ires ¡oh doladores que rosegueu ab ensanyament y aixis maltracteu tanta riquesa, mimveu vostre abordatje! y sino, esdevindrán dins pocs anys erms y solitaris els paratges avuy encara frondosos y rics.

No permeteu la desolació del bosc milenari que's nostre encís, atureu la destral y respecteu les gales del Montseny, feuho si mes no, per amor y bona voluntat envers als aimants de la terra, per afecte als admiradors de les joies de la natura y per compasió y deferencia an aquells que reben del perfum y encís de les gales l' alé de vida.

Viladrau, Juny de 1912.

A. ARIET

Notes d' Agricultura

L' estat dels nostres camps y vinyes en general es forsa consolador. Dels ceps casi no podem parlarne, puig fora alguna que altra vinya no mereixen aital nom, mes les poques serments que hi há son ufanoses y proveides de fruit y no deixa tampoc d' haberhi alguns aficionats a la vinya que la tenen bastan arreglada; empró, tots pequen de voler tenir vinya y camps al mateix lloc. Es hora d'haver solfatat la primera vegada qu' es quan s' espampolen els serments y ningú ho ha fet encare.

De lo qu' es prepara una forta cullita es de blat tant de ségal com de xeixa, malgrat a no cuidarho com deurien haber de ferho ¡Ja deuría ser hora, agricultors, que aboliseu el sembrar ségal empleant vostre trevall sembrant xeixa sola, puig al ensemps que millorarieu el primer aliment de la persona, ó sía el pa, les despulles foren molt millors per l' aliment del bestiá y en quan a la palla no cal parlarne.

Ab aquest darrers dies ha millorat forsa la situació de les patates a les que sols falta un bon sol, una bona aixada per estobar be la terra que s' es atapaida ab la gran abundor de plujes, al ensemps qu' ha de triarse l' herba lo millor qu' es puga a fi de que no xucli la planta. Aquest any hi ha una anyada de *blets* y *sanchnua*, ab dues plantes mol calamitoses per la vianda y cal destruirles prompte, si no n' hi ha prou ab dos cabades ab tres, aquestes feines sempre pagan el trevall si's fan ben fetes.

Tinc intenció d' ocuparme 'n ab una mica mes d' extensió que avuy de les nostres patates y penso ferho a no tardar, entretant m' avenso a dir que no culpeu a la pluja dels grans esguerraments que hi ha als nostres camps puig que son les causes molt més diferents. Jo casi puc assegurarvos que els mes, hem sembrat la llevor dolenta sense pensarho; tant es aixis que he vist que la millor llevor qu' hem sembrat, per triada que hagi sigut, han mancat patates a neixer y pot atribuirse, sense por d' equivocarse a que les tardorenques que varen sembrarse l' any passat y que son les que hem fet servir per plantar enguany tenien una malura als ulls, vulgarment anomenats *borines*. De totes maneres any de moltes herbes pels camps, any de vianda y gairebe podem dir que si no 'ns visita el maleit vent de ponent tindrém cullita de patates.

Guardo per mes tart tornar a parlar de lo darrer y dels fruiters de nostra comarcar.

SALVADOR NOGUERA

Notes geológiques

Es molt propi del home curiós, y uso aquesta paraula en sentit científic, volguer esbrinar la composició y l' historia de la casa qu' habita: aixó doncs, es lo que fá el qu' es dedica a l' estudi de la Geología. Com se ha format aquesta terra, qu' es nostre habitació actual; quins son els elements qu' en l' actualitat la forman, es el seu objecte. ¡Quin estudi més hermós y més humá! Y es estudi antic, puic l' home desde el comensament de sa existencia se va veure obligat a ferlo. Una de las seves primeres preocupacions va esser la de procurarse habitació aont resguardarse de les inclemencies del temps y de les embestides de les feres; y com sabem, foren coves les primeres cases qu'habitá; coves que convenía estessin en terrenys de certescondicions, o sía impermeables, pera que al ploure no filtrés l' aigua per les seves parets; y si no trobá coves naturals aproposit, había de ferles o engrandir o modificar aquelles, había de cercar terrenys qu'essent impermeables no fossin massa forts puig qu' els rudimentaris instruments de que debía servirse l' impedían treballar en roca dura. Pera fer els instruments de treball; com pera fabricar les armes que li servian pera cassar els animals de que s' alimentaba en part, y del quals aprofitaba les pells pera vestits y abrigalls, y pera defensarse d' els danyins, va tenir qu' estudiar les pedres, o sía els minerals y roques, y més endevant els metalls: Y pera fer els dibuixos y pintures ab qu' están hermosejades les parets d' algunes d' aquelles coves, com la de Cogull, en nostre terra, degué cercar terres fines y de colors que servissin pera tal objecte. Y ab el temps no ha deixat pas mai de prestar utilitat práctica a l' home la geologia: y sense estendrem ni siquiera a enumerar les més principals, puig que no es aquest el meu objecte y aniríam masa lluny, sols indicaré la necessitat que hi ha de coneixer las seves lleis o principis, pera l' acertada recerca de minerals en les mines; pera trobar una porció de substancies que s' utilisan cada día més, com el ciment, el guix, les roques pera els empedrats de 'ls carrers; pera la busca d' aygues, ja sían de fonts, pous o artesianes, etc.

Y anem a n' el nostre fi, o sía a intentar donar una breu y sintética idea de la formació geológica del terreny en que está assentada aquesta vila de Sant Hilari y en general de tota la serrallada del Montseny, de que aquell forma part.

Prescindint de les teoríes sobre la formació del sistema cósmic y aceptant la d' en Laplaçe, considerem ja la terra forman una massa líquida o millor pastosa de materies brullentes, rodejada d' una admósfera espessíssima, puig que per la seva gran temperatura contenía en estat gaseós, una porció de cossos que a temperaturas normals son sólides o líquides. Aquella massa comensá a refredarse y arribá un moment en que se formá una petita costra de materies sólides qu' en aná augmentan a mida que la temperatura baixava no sols perqué s' anaven solidificant molts elements del centre, avans en estat líquit o pastós, sinó perqué de l' admósfera s' en desprenían altres per solidificarse també; costra qu' anava empresonan, doncs, el nucli central, format, com som dit, per aquelles materies pastoses incandescentes. L' aigua qu' en estat de vapor formaba part de l' admósfera, arribá un moment en que passá al seu estat natural y se desprengué d' aquella, depositantse en estat líquit sobre la costra sólida ja formada, constituint després els mars. Quan la temperatura de la part sólida y de l' aigua dels mars y la purificació de l' admósfera dels elements estranys, feren possible la vida aparegueren els primers sers, qu' anaren multiplicantse a mida que les condicions del medi els era favorable. Per llei física constant, els cossos al perdre temperatura se contrauen y d' aquí que la capa sólida formada, cada vegada oprimía ab més forsa al nucli central y com aquella com més freda y per tant més groixuda, era menys flexible, arribá un moment en que els materials del centre no capigueren en el seu espai, y aixó doná per resultat, per una part la sortida ab més o menys violencia al exterior d' aquells, en els llocs aont se trencá la coberta formada; y per altre, la formació de montanyes y valls, quan la coberta se plegá, constituint desnivells en la superficie de la terra, recullintse en els més profons les aigues pera formar els mars deixant lliures grans extensions de terrenys més enlairats que formaren la terra ferma. Aquets cataclismes, puig que tals y horripilants habían de ser, com ho comproban els efectes que produiren qu' es poden estudiar en molts llocs de la terra, se repetiren una munió de vegades y en diferents llocs: avui encar els sentim, si be en molt petita intensitat, comparat ab lo que degué succeir en anteriors épocas geológiques, al experimentar els efectes dels terratremols, volcans y altres alteracions tectóniques. La sortida al exterior dels materials interns no sempre se produi ab l' estrépit qu' acompanya els volcans, sino que a voltes l' escletxa oberta, segurament per ser de gran extensió y amplada, donaba sortida, mansament podríam dir, a grans cantitats de materies, qu' atravesant els terrenys ja formats, constituian al refredarse grans montanyes de roques, qu' es diuen cristallines per la seva constitució Doncs bé, tota la serrallada del Montseny com el terreny en que está Sant Hilari, no es més qu' una d' aquestes erupcions manses de roques cristallines que sortí de l' interior de la terra: fet que segurament succeí ab posterioritat a la formació del terreny o época carbonífera, o sía al acabament de l' era primaria. Entrar en més explicacions sería potser pesat pera els nostres llegidors. Sols afegiré, que per lo dit, en aquestos terrenys es inútil cercar *fósils*, o sían animals o plantes petrificades, com se troban en altres terrenys, en els dels voltans de Girona, per exemple, puig els fósils sols poden trobarse en els terrenys dits sedimentaris que s' han format en el fons de mars o llachs y els terrenys de que tractém desde la seva aparició han estat sempre allairats.

Un altre día, si a Deu plau, diré quelcom sobre la clase de roques que forman aquest macís, com alguns d' els minerals qu' es troben en més o menys abundancia.

No se si hauré conseguit el meu proposit de donar ab aquestes poques líneas una explicació breu peró clara de la formació y naturalesa d' els terrenys de aquesta regió, pero quan menys, pot ser aquest petit article despertará la curiositat d' algun d' els llegidors, y de la curiositat n' he vindrá l' afició a n' aquesta hermosa y tan profitosa ciencia de la Geología, ab lo que ja quedaría prou content y satisfet.

LL. TOMAS.

Juny de 1912.

Lletra a María de Solterra

Benvingut sia l' istíu, benvinguda sies tu, gentil María, com tots els estiuejants que alegrois aneu a fruir d' aqueixos hermosos y encisers panorames d' el nostre estimat Sant Hilari, rodejat de fons y de verdor, com sava que devalla de 'l altívol y magestuós Montseny.

Oh ¡si tu sapiguessis, estimada María, quin greu dolor es el meu de no tenir l' enginy d' el poeta pera cantar belles y sonores complantes, viu reflexe de lo que sent el meu cor per aqueix poble, sa colonia estiuenca y sos habitants tots ells mos bons amics!

Pensívola y trista estic. No podré aquesta temporada gaudir de vostre companyía que mai cansa, que sempre complau y encisa. Esvaídes estan mes illusions, mortes mes esperanses.

Tant sols un consol en resta amiga aimada, bell consol per cert. Podré llegir desde aquí tes ingenues y estimades lletres; podré sapiguer per la virtut de la teva sonora y vibranta ploma quelcom d'aqueix tresor endinsat en les Guilleria. Y agraida de cor et teixiré un bri de l' aureola que t'envolta, d'aquella corona de llor que a la vencedora teixexen tots sos admiradors.

Segons rumors es tenen projectades grans millores als cafés de L' Unió y Tivoli. Ja 'm dirás si son ben fonamentats; creu María que m' agradaría de debó com m' alegra tot quan es en benefici de Sant Hilari.

Penso en ta lletra podré entreveure el resultat de la primera Festa Major, que segons noticies promet esser lluida a tot

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡Nova creació!!

Classe «Superior» a 1 peseta la lliura de 400 grams
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet

Se ven a les cases de Ultramarins y Comsstibles

Noves classes especials

elaborades sols ab Cacau; Sucre, Canyella o Vainilla : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10. - Barcelona

serho. Desitjo a tots vos hi divertiu tant, com vos anyorará mon cor, que será forsa.

Y ara per final, no t'oblidis de saludar de ma part a tots els amics y colaboradors de L' Estiuada, especialment al simpatic jove *Josepet* dientli que també espero llegir ses xamoses y ben escrites lletres.

LLUISA

Sant Gervasi-20-VI-1912

Aigua picant

El congrés de Lleida

Se'n ha parlat forsa de l'utilitat dels congresos que sortosament sovintejen a Catalunya. Els qui veuen les coses ab un migrat criteri simplista han volgut negalshi tota llur eficacia y importancia. Aquets no han vist que pera devenir realitat una idea lo primer que cal es prodigarla en el públic, discutirla y endressarla, orientada ab la realitat; que pera avensar en el terreny dels coneixements y dels estudis, cal una fonda obra de preparació en les inteligencies y aquesta obra se fomenta ab la reunió per un punt concret, ab la publicació dels travalls qui en promouen y son la base ferma d' altres mes prefons y especialisats; ab la controversia serena de les ideas y iniciatives y en difinitiva ab la publicitat dels temps la importancia dels quals a voltes no es ni sisquera ovirada.

La celebració de congresos te innegable trascendencia y d' ells sempre ne resulta la base pera futures promocions y sempre aportan un caudal de notes y apunts utilissims pera la consulta.

Els dies 28, 29 y 30 d' aquet mes tindrá lloc en la ciutat de Lleida el 2.on congrés excursioniste catalá. Els temes concrets qu'es posarán a la deliberació, son obgecte de totes les nostres simpaties: Establiment de bases pera la delimitació de les comarques catalanes; Establiments d' estacions metereológiques; Conveniencia de catalogar la fauna de Catalunya, *aquets son els punts a tractar, tots ells de verdadera importancia.*

L' estudi complert d' aitals punts es de necesitat y nodriria a la total renaixensa catalana d' un fort element de reconstitució. En aquet feinejar actual hi tenen trascendencia el desentrotllo de les teories y dels apriosismes pera les implantacions futures, empró en el congrés de Lleida se ha a tractar de quelcóm que demana una solució y que pera realisarse no s' ha de partir de cap travall evolutiu.

¡Tant de bo que sigui fruitós en ensenyanses el proper congrés! Y que de la discusió n'esdesvingui el fet y la realitat d' establir les comarques catalanes, de catalogar la fauna de Cataluña y de que tots els pobles s' esforcin en posseir una estació metereológica.

JOSEPET

¡¡Visca Catalunya!!

Companys: Jo 'n sento anyor d'aquells bons temps en que aquest crit vibrant y enérgic retrunyía pels cims més alts de nostres belles montanyes, en aquelles escursions que organisavam ab els companys catalanistes d' aquesta comarca.

Y are, molt temps há qu' aires de Ponent ofegan les ves estridents y patriótiques dels catalans.

Siguém nosaltres, doncs, companys de L' Estiuada els primers de respondre al bell esclat del catalanisme que allá a la Ciutat Comptal resorgeix triomfant!!.....

¡¡Visca Catalunya!! tornem a cridar ben alt els bons fills del Montseny, pera escarni dels judes del Catalanisme que troban *funerari* l' hermós cant de «Els Segadors».

JOSEP CLOPES Y SUREDA

Arbucias, 10, 6, 912.

Notes comarcals

Breda.—Pera donar major esplendor y relleu a la conclusió del Mes de Maig, ab grans solemnitats y religiós entussiasme, les Filles de María varen celebrar, el día dos del corrent, una hermosíssima festa, com son totes les que aital Associació empren, plena de bellesa y de magnificencia.

A les sis del matí comensá la missa de Comunió, que celebrá el Rnt. Don Feliu Serra, beneficiat de Sta. Coloma, cridat expressament pera aquesta festa, qui, ab sentida y fervorosa plática, preparà 'ls cors per rebre 'l Pá dels Angels. Aquest moment, ja de sí tant celestial, resultá mes encantador ab les inspirades melodies que 'ns deixaren oir escullides veus del chor que formen les Filles de María de Breda.

A les deu, tingué lloc el solemne ofici, al qual assistiren les Filles de María en Corporació. L' iglesia presentava, en aquest acte, brillantíssim aspecte; l' altar major, materialment cobert de flors, artísticament combinades, ofería una perspectiva magnífica, que impresionava agradablement l' ánim, predisposantlo a fruir ab mística alegría les divines sensacions espirituals.

Se cantá la missa polifónica Mattioleti, magistralment interpretada per la respectable orquesta «*Farnense*» de Sta. Coloma, contractada pera tant agradable funció.

A les tres de la tarda, acabament del Triduo y del mes de les Flors, fentse acte seguit la professó. Aquesta recorregué 'ls principals carrers d' aquesta vila, interpretant, durant son curs, escullides pesses, l' abans nomena la orquesta. Resultá una professó molt nodrida y selecta, ont les Filles de María, ab sa riquíssima y augusta senyera al cap, ostentava ses millors gales, sobre les quals relluía la preciosa medalla, distintiu de l' Associació.

De retorn la professó a l' iglesia, pujá al púlpit sagrat el referit Rnt. D. Feliu Serra. Sa paraula, com recullida de lo mes íntim del seu cor, tendra y sencilla, conmogué y impresioná fondament al distinguit y nombrós auditori, que l' escoltá ab religiós reculliment.

Després tingué lloc el Besamans, durant el qual, el chor de les Filles de María entonava una tendra y afectuosa salutació de despedida a llur excelsa Mare.

Ab aixó s'acabá la festa que tants bons recorts ha deixat y que ha sigut un dels més hermosos tributs d' amor y afecte filial que l' Asociació de les Filles de María de Breda ha ofert a la seva benvolguda Mare, desde 'l día de sa fundació.

Moviment d' Estiuejadors

Tornem a la tasca de cada istiu encoratjats bona cosa més encare que l'any passat.

La marxa ascendent de concurrencia d'estiuejadors en aquesta estimada vila, marcará una nova empenta enguany, doncs les noticies que tenim recullides, aixís ho demostren. Son molts els pisos que s'han llogat, nombroses les demandes als Hotels de la vila y al Establiment també se sab que l'animació será notable desde son comensament.

Amunt doncs y que la temporada sía esplendent pera tots, recullint els fruits dels seus sacrificis els de la vila, y sadollantse dels esquisits dons que'ls ofereix la naturalesa d'aquesta hermosa encontrada els foraster s.

Continuarem en aquesta secció donant compte de tots els que vingan a honrarnos, procurant formar una estadística lo més complerta possible, esperant que, per aquest obgecte ens secundará tothom enviantnos targeta tots els que a sa arrivada aixís vulguin afavorirnos, y els Hotels, cases particulars y per tot aont s'estatgin estiuejadors entregantnos llista setmanal tots els dimars en la mateixa direcció de l'any passat, en l'Administració del periódic y al popular establiment «La Modernista», Plassa Iglesia, 2.

Noves

La festa major.—Els díes 24, 25 y 26 celebra la nostra vila la seva anyal festa major. Com es de consuetut hi haurán sardanes públiques al matí y tarde, explendits balls de nit, concerts y altres festeigs acostumats.

Pera amenisar els actes hi han contractades les cobles, «La Principal» de Palafrugell y «La Principal» de Palamós en els cafés de l'Unió y Tívoli respectivament.

La festa relligiosa de Sant Joan en virtut de la darrera disposició pontificia se celebrará diumenje.

El día 24 a la nit el chor «La Guillería» donará una serenata a la casa de la Vila cantant entre altres composicions l'hermosa sardana de V. Bou «Tossa flor de mar».

En el vinent número publicarém els escrits ab que la prempsa aculli l'obra «Notes Históriques de Sant Hilari Çacalm» den F. Carreras y Candi y que editá L'Estiuada.

Avui deuen haver comensat a circular el automóvils de l'Hispano-Hilarienca que fan el trajecte de Hostalrich a n'aquesta. Per ara farán el dos correus, el del matí y el de la tarde; desde el primer de Juliol farán el lleuger que surt a les 7'21 del matí de Barcelona.

Hem vist les noves *carrouseries* forma jardinera y realment son del tot cómodas y elegants: la circunstancia d'esser els seients de cara fará que no hi hagi cap perill de mareig, apart de que la ventilació dels cotxes es exuberant per efecte d'anar gairabé descoberts pels costats. L'empresa ha adquirit un nou auto per fer més complert el servei.

En la darrera sessió de la Diputació de Barcelona se va aprobar un dictamen de la comissió d'Instrucció Pública y Belles Arts, en el qu'es proposa la creació d'una cátedra de Gramática catalana, en la qual se donará una ensenyansa elemental pels tipografs, caixistes, litografs, y demés industrials als quals puga interessar el coneixement sincer de la Gramática Catalana, y un altre ensenyansa superior per totes aquelles persones a qui pugui plaure o convenir un coneixement més cientific del idioma catalá.

El curs comensará el día primer d'Octubre vinent y se nomena pera donar l'ensenyansa al distingit filólec don Pompeu Fabra.

Nostre benvolgut amic y company de Redacció en Joan Estil-las, metge de aquesta vila, ha sigut nomenat vocal de la secció d'*estudis comarcals* del «Institut Internacional pera la difusió de les experiencies socials», al constituirse a Barcelona la «Secció Catalana» de dit Institut.

Aquesta «Secció catalana de l'Institut» té per objecte documentarse sobre les experiencies socials, morals, intelectuals etc., fetes per tots els pobles civilisats, apregonar les idees que d'elles se desprenen y utilisarles pera una obra de reformes metódiques.

Festival de Chors.—L'entitat choral «La Guillería» d'acort ab l'Associació Euterpense dels Chors Clavé organisa un grandiós festival de chors per el día primer de Septembre, el qual será dirigit per l'Enric Morera.

La realisació d'aquesta hermosa iniciativa casi's pot assegurar que constituirá un éxit brillantíssim, per les noves que's van rebent y l'entusiasme que ha despertat en la nostra vila. Se sab ja de algun Chor que hi assistirá y altres han expressat el seu desitj d'assistirhi adhuc fent un esfors.

Les composicions que's cantarán son: «Els Pescadors», «L'Empordá», «El nostre cant», «Cant a la vinya», «A sol batent» y «Flors de Maig»

S'ha anomenat una comissió organisadora composta dels Srs. Joan Serras, Manuel Planas y Frederic Culí, la qual ha circulat invitacions y prega a totes les entitats chorals que no l'hagin rebuda se donguin per convidades.

L'empresa d'automóvils ha ofert rebaixes pels coristes.

Dilluns vinent día de la festa major la parroquia d'Arbucias anirá en romería a l'hermita del bon Jesús de Praga situada a la Roca den Pla. Ab aital motiu se celebrarán solemnes cultes.

Al matí a les 7 hi haurá missa de comunió general; a les 11 ofici y a les 3 de la tarde solemne funció relligiosa. Tots aquets actes serán amenisats y acompanyats per l'orquesta d'Arbucias.

En el número de divendres vinent, L'Estiuada *publicará un interessant article den Manel Folguera y Duran sobres el moment actual del moviment patriótic catalá.*

Ha sigut objecte de trascendentals reformes l'antic café de l'Unió. Y mes que parlar de reformes, hem de dir que ha sigut construit de nou, ja que en res se assembla al local raquític d'avans.

L'edifici, macís y fort, consta de dos amples sales, l'una destinada al ball y demés espectacles y l'altre a café, abdós locals están separats per quatre grans vidrieres. Además hi ha un saló de joc, havent quedat un bon espai als voltants de l'edifici especialment en la part del passatje de la presó, pera servirhi begudes. Al cap de vall del saló de ball se projecta ferhi una gran y artística terrassa y en la planta baixa d'aquest mateix saló una sala de ball pera l'hivern.

El local en conjunt presenta un expléndit cop de vista y reuneix excelents condicions higiéniques de ventilació y llum degudes als nombrosos finestrals. Compta además ab una magnífica instalació eléctrica que's colocará ben properament. També se van a instalar uns *retretes* ab tot el confort y higiene, lo qual es d'elogiar en un establiment públic.

L'entrada principal forma xanfrá al carrer d'Arbucias. Les taules, cadires y demés serviment s'han adquirit de nou, essent de molt bon gust y ben apropiades a la magnificencia del local.

Hi haurá un tercet pera'ls concerts diaris y balls, cinema, Putxinel-lis y altres espectacles.

En el Tívoli també s'hi han fet importants reformes.

S'han allargat fins a linia de la terrassa els dos extrems del local destinantse abdós aixamplis a saló de joc y billars. S'han construit columnes en la part de saló aont no n'hi havíen, oferint en conjunt un mes bell aspecte.

En l'espai entre'ls pilans y les parets laterals s'hi han fet uns entarimats de poca alsada que servirán de llotges. Com els demés anys hi haurá tercet pera'ls concerts, balls y cinema.

Una altra novetat trobarán els estiuejadors ab l'instalació d'una nova Farmacia al carrer de la Rectoría n.º 2, dirigida per l'ilustrat y jove apotecari en Pere Gallardo y Saumell. Dita farmacia está montada ab tots els avensos científics, essent de gust modern molt remarcable. Compta además ab laboratori d'análisis, y ab diposit de tota classe d'aigues minerals, aixís com també d'específics del país y extrangers.

— Hi han dugues cases, construídes aquest hivern al Passeig de la Font Vella per vendre o arrendar. Consten d'un pis y baixos y tenen aigua viva.

Per informes a casa'n Ramón Matamalella, carrer de la Rectoría núm. 5.

Per la festivitat de la conclusió del mes de María a l'ofici, va cantarse la bella y relligiosa missa d'Angels tant generalisada actualment per efecte dels desitjos repetidament expresats del Sant Pare y particularment de l'estimat Bisbe d'aquesta diócesis, que volen que la música de l'Iglesia tingui tot el sagrat y explendorós reculliment popular que deu tenir.

Diumenge a l'ofici tornará a cantarse la missa d'Angels pels nois y noies de les escoles. Es d'elogiar aital innovació qui porta la veu y l'ánima dels fidels al peu de l'altar y cal felicitarne y el felicitem ab gust al jove y talentós organista don Josep Clopés.

Casa per vendre.—Ho es la del carrer de Valls núm. 6. Punt céntric y bones condicions. Com que aital venda interessa a una persona ben estimada nostra, esperem que tots els bons amics procurarán se trobi un comprador. Informes y detalls en la Redacció de L'Estiuada.

Imp. Fill: Domingo Casanovas, Rda. S. Pau, 67, Barcelona

L'Estiuada

Periódic Nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu. Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any V | Sant Hilari Sacalm, 5 Juliol de 1912 | Núm. 50

L' etern destralejar!!!

Roures, alzines, abets, arbres de soca vella y maçissa, que s'empinan pels carenals de les serralades, desafiant impavits els ruflets de la tramontana y ponentades, resistint trempats com llança d'acer, el torb y la neu sens ajupirse ni blincarse, conservantse drets y ferms per enllá de les centuries, s'aclofan avui macilents y son cap somís, besa avui la terra, obligat pel colp de la doladora, que arran y arreu, fa escruixir la fibra a cada sotragada que dóna, enmenantsen estellicons, que furients reboten contra la faç del destraler, quedantse després en ample estenegall, com blanc suhari, cobrint la molça esdevinguda grisenca y servint a la vegada, de propi jaç als troncs corpulents y esbessats, que a copia de segles s'havien format y fornit.

Cruixexen les castanyeredes, s'esmicolan les fagedes, y rodolant y baixant a capbussons per les *corredores*, van a parar a les plaçes carboneres, ont s'hi couen els troncs que avans ufanosos cobrian les serralades.

Llensan les piles, agres y espesses bocanades de fumerola, pels abitllats, y caragolantse, s'enfila amunt, amunt pera desferse en l'espai y després, tot queda bruzit.

Buidor, solitut, tristesa, feresa al ensemps, regna al entorn. Fugen les aus, aborreixen aquells herms paratges y tot queda desolat y encongit y foragitat y mort, y quan l'home petja aquells terrenys queda aclaparat y sens esma y ab l'ánima en pena y la veu mitj presa, contristat exclama:

¿Quare conturbas me?

A. ARIET.

Viladrau, Juny de 1912.

El nacionalisme a Europa

En l'Escola d'Alts Estudis de Paris instalada a la Sorbona, ha tingut lloc la reunió preparatoria del Congrés de les Nacionalitats qu'es celebrará l'any vinent.

El diputat radical socialista Mr. Painlevé, entre altres coses digué:

«Volem crear una opinió europea, una opinió mondial, de tal manera que l'anunci d'una sola injusticia provoqui una revolta en l'ánima dels pobles, y que aquesta revolta fassi l'injusticia impossible. Fins aquí els atentats contra els drets de les nacions se realisen com en el camí ral. Per evitarlos, n'hi haurá prou ab treure a la llum del sol als culpables. (Grans aplaudiments.)

Tots ho sabeu: hi ha nacions que son esquarterades, privades de sos drets y de llurs idiomes nacionals. L'atentat contra la llengua d'un poble es un sacrilegi. Hi ha qui diu que es convenient pera alguns pobles substituir son llenguatge nacional per una llengua extrangera; mes darrera de aquest pretext hipócrita s'hi amaga un plan de desposessió y d'expoliació. Contra aquestes iniquitats protestarém ab tota nostra energía. (Grans aplaudiments).

Les condicions de la pau a que aspirem no pot descansar sobre els triomfs de la opressió, no pot pas esser garantida pel silenci dels vensuts. La pau perque treballém, es aquesta en totes les nacions, serém intangibles y totes les seves característiques protegides.» (Grans aplaudiments).

A la reunió hi assistiren representants de totes les nacionalitats. De Catalunya hi havía l'Alfons Maseras, en B. Oller y en Puig y Cadafalch qui disertá sobres les nacionalitats ibériques.

Notes geológiques

Es molt probable que a quelqu'un dels llegidors del meu article anterior, se l'hi hagi ocorregut el dupte de si la configuració dels terrenys d'aquesta comarca ha sigut sempre la mateixa desde sa formació, o si ha cambiat ab el transcurs del temps, y en aquet cas, com s' ha realissat. Certament que ha cambiat y molt la dita configuració, degut a dos factors importantíssims; els moviments tectónics y l'erosia de la aigua. Els moviments tectónics son, com digué anteriorment, els que ha sofert y sofreix la terra, o sia la capa qu'envolcalla el nucli central, per efecte dels esforsos qu' aquet fá pera sortir lliurantse de la seva presió. Aquets moviments produeixen verdaders plecs en la terra, o sian elevacions y depresion en els terrenys; son les *sinclinals* y *anticlinals* dels geolecs. El meu mestre, el mai prou plorat M.en Norbert Font y Sagué, pera explicarho d'una manera clara y sencilla, posaba l'exemple del grá de raim al comensar a secarse; la seva pell se contrau arrugantse, quedant en el seu interior la part carnosa de la fruita. Y si bé no hem de pensar que al produirse l'erupsió granítica que constitueix tot aquet inmens maçís, quedés una sola massa mes o menys uniforme, les moltes y molt pronunciades desigualtats qu'en ella avui veiem, (compareu l'elevació del Montseny sobre els plans de Hostalric y Gualba; y recordeu la munió de montanyes y valls y barrancs, mes o menys elevades y mes o menys fondes que creuen totes aquestes encontrades) y clarament ens demostran, que aquesta regió ha sofert cambis importantíssims, deguts induptablement en primer y principal temps a n'els indicats moviments tectónics.

Produhits aquests, ha vingut un altre element que ab el seu treball ha continuat modificant la primitiva configuració y que anirá poc a poc modificant l'actual: es l' erosió produhida per l'aigua. Aquesta es un dels elements més importants en geología per els molts y diferents efectes que produeix en els cossos ab qu'está en contacte. Per la seva acció química modifica minerals convertintlos en noves especies; descomposa els elements constitutius de les roques fent possible d'aquest modo la seva disgregació; y per la seva acció fisica dona lloc a tots els fenómens de l'erosió. L'aigua de la pluja al escorres per la pendent de les montanyes cercant el riu o torrentera del que'n formará part darrerament, grata les terres per les que passa, arrastrant terra o pedres; y ab aquest gratament y arrastre, modifica poc a poc la seva configuració; vé a ser com l'esculptor que va donant els darrers tocs a la figura, avans solsament embestada per el seu aprenent. El riu, torrent o torrentera, fent camí cap al mar, va descalçant els marges del fons y esllaviça les parets de la conca per ont passa, enfondint continuament el seu jaç; treball en el que li ajuda el frec de les terres y pedres que s' endú. Pera formarse, naturalment que han aprofitat de bon principi les depresions qu' han trobat formades ja, o qu'en un moment donat se formen, y enfondintles fan ressaltar més l'elevació de les montanyes veines. Y aquest trevall d'erosió de l'aigua s'exerceix sobre'ls terrenys flonjos lo mateix que sobre'ls formats per roca dura, si bé, naturalment, ab menys intensitat en aquests derrers; lo que pot veure qualsevol al examinar com ha anat obrintse pas en les rieres, torrenteres y barrancs tallats en la roca viva de tota aquesta comarca. Aquesta es, doncs, l'explicació de la manera com s'ha format l'actual configuració de tot aquest gran macís granític que compren tota la serralada del Montseny y les seves derivacions, arriban fins a les montanyes de nostres costes de Llevant.

Y essent aquets terrenys formats per roques tant dures, ¿com s'explica l'existencia en ells de les fonts, quin origen es degut a l'infiltració de l'aigua de la pluja? Per dures que semblin, y realment ho son, les roques que formen aquest macís, com altres, l'aigua pluvial se filtra al seu través, perqué tenen petites esquerdes, imperceptibles moltes voltes a nostra vista, qu'es lo que els geólecs anomenen *diaclasas* Per això aquets terrenys son poc o molt permeables, ja que permeten el pas de l'aigua, mentres terrenys flonjos, com per exemple els argilosos, s'empapen d'aigua, formant tot seguit una capa impermeable que l'hi barra el pas.

Aquestes petites esquerdes de les roques serveixen al mateix temps de filtre a les aigues que les atravessen, y com per regla general els elements que formen aquestes roques son insolubles en aquelles, d'aquí que les fonts que surten en terrenys granítics, sien tant pures y bones, a diferencia de les qu'es troben en terrenys caliços o argilosos, que moltes voltes no ho son, per no haverse infiltrat l'aigua, deixant les impureses que portaba y per haver disolt al seu pas la caliça o elements components de les argiles, que sempre la fan desmereixer en calitat.

LL. TOMAS

Juny de 1912.

D' higiene social

Tots els higienistes moderns, els homes d'estudi y els sociólegs, dedican gran part de les seves activitats a coneixer el trascendental problema de si la dona moderna es superior a la de generacions passades, o bé si per lo contrari la dona d' avui degut a la multiplicitat de causes que determinan remarcables influencies en el seu esser, se troba en condicions d'inferioritat o sigui que degenera y no hi ha dupte que al creurer en aquest segon extrém fa que fondament es preocupin en inquirir les causes que més directament puguin determinarlo, tenint en compte l'importancia que té pera la societat y en els destins del genre humá el que la dona gaudeixi el major grau de perfecció, ja que la salut y perfeccionament d' ella esdevé forzosament problema nacional si 's té present que del vigor y resistencia del seu cos, depen en gran part la salut y desenrotllo de les generacions futures.

Si tenim doncs como a fet positiu la forta influencia qu'ella determina pera l' avenir de la rassa, just es qu'ens preocupém fondament en esbrinar les causes que s' oposin o atentin contra el seu perfeccionament y aixis cooperarém a la resolució del magne problema de la evolució de la especie humana.

No fa gaires dies un home de ciencia, l' ilustre higienista Dr. Lluis Comenge, Director de l' Institut y Laboratori d'higiene Urbana, desde la tribuna del Institut Médic-social de Catalunya, pregonava ab l' entusiasme que posa sempre en totes les qüestions que afectan a la higiene, la importancia de la qüestió del desenrotllo de la dona, aportant per medi de gráfiques un estudi detalladíssim de observacions per éll realisades, aont estudia la part estructural y evolutiva de la dona actual de Barcelona desde els 7 als 20 anys, aixís com també les diferencies anatom-fisiológiques entre la dona de Barcelona, del reste de la península y d'altres paissos europeus. De ses observacions fetes en les deixebles dels colegis municipals y altres centres de cultura, en deduí una infinitat de cálculs biológics en quins fonamentá les seves conclusions parcials, colectives y totals referents a la talla de les noies, index cefálic, pés, amplitut del pit, robustesa, vitalitat y als tipus étnics definits.

Les conclusions a que arribá l'eminent higienista després del estudi detalladíssim de tots els factors, son de tanta importancia que 's fan dignes de ferles ben públiques. Son les següents: 1.ª Que la robustesa y evolució de la dona barcelonina dintre les influencies de clima y rassa son molt afalagadores. 2.ª Que aquesta conclusió es més satisfactoria ja que tots el datos del seu treball procedeixen de les classes proletaries, les més distanciades de l'abundor y de la higiene. 3.ª Si bé a les noies y doncelles les hi manquen alguns milímetres pera arribar a la talla de les del Centre y Nort d' Europa segons se desprén dels datos de Schmitd, Monard y altres, son en cambi visiblement més altes y robustes que les estudiades per en Quetelet. 4.ª L' index de vitalitat y el coeficient de robustesa, reflecten ab el pés y amplitut de bust, una bella estructura orgánica. 5.ª Les noies dels 13 a 15 anys experimentan rápida y notable transformació antropométrica. 6.ª Els tipos definits rossos representan el 16 per 100 y el bruns el 25 per 100; els index cefálics majors de 82 per 100 ascendeixen al 20 per 100. 7.ª Les constitucions linfátiques d' algunes noies, l' estretor del diámetre torácic de moltes, l' escás vigor muscular, la caries dental, els efectes de l' ambient urbá y de la llar pobre certifiquen la necessitat de la rusticació, gimnasia y sana alimentació, etc., am lo que milloraría en gran la florida població femenina barcelonina, els aventatjes de la cual son més evidents en les quatre últimes edats estudiades.

Després de aquest estudi ben meritori que honra al higienista y al sociólog, es comprén la verdadera e imprescindible necessitat que tenim tots, cadascú desde la seva esfera, d' aportar les nostres observacions y datos, ja que d' aquestes investigacions n' há de sorgir el coneixement perfecte de les generacions.

Analisant una per una les causes que afectin directament al desenrotllo y evolució de la generació actual, mirant de remeiar totes aquelles que l' afleibeixen y atrassan, y fentnos ardits propagadors de totes les que marquin influencia benefactora en el camí de l'evolució humana, es com complirem la nostra misió fent l' obra més positiva, de més alta significació patriótica y al ensemps de ver amor a la nostra colectivitat social.

Es precís que pensém en la altíssima misió a que vé destinada en el mon la dona, pera oferirli en tots moments la expresió dels nostres respectes y de la nostra ferventa admiració. Cal treballar pera ferla forta física y moralment, ja que ella vé a complir els

mes alts destins d' amor y de perfeccionament dels individuus, fentla colaboradora de l' obra del home pera que junts puguin impulsar la redempció de la humanitat.

Y treballant en aquest sentit, laborarém per l' ideal que no es altre que l' arribar a la perfecció del individuu pera assolir aixís el máxim de felicitat humana.

JOAN ESTIL-LAS.

Lletra a María de Solterra

No es pas per mí poguer descriure com voldría, l'alegría que inondá mon pobre y anyoradís cor al heure esment entre la meva correspondencia de la tant desitjada ESTIUADA. No puc pas expressar ab quin dalit y folla alegría, tot passant y repassant mos ulls per l'aplec d'hermoses lletres y ben escrits articles, he trobat la lletra teva a n'a mí endressada; Mercés l'amiga; am la teva candidesa, am la font inagotable de poesía que de la teva ploma raja a grossos dolls, fas enmudir la meva, massa barroera, y esmaperduda deixes a l'amiga que no sab com correspondre a la teva gentilesa.

Ta lletra m'ha recordat aquelles que m' endressaves, quan, en temps de nostra infantesa sortíes del Colegi avans que l'amiga teva pera fruir ben aviat del captivador Sant Hilari, d'aquell nou món espiritualisat de que tant bellament me parles. Que me'n deies de coses boniques, endolcint la meva estada en aquella presó ab l'esperansa de veurens aviat y fortament abrassarnos. ¡Quins jorns més felissos aquells en que'l sofriment era compensat per les més falagueres esperanses! Mes, passaren, y avui en la meva gavia d'or, peró gavia al cap de vall, t'anyoro forsa.

Am forsa gust aculleixo la nova de les millores dels cotxes automóvils. Am aquesta millora per forsa ha de ser agradívol per demés el viatge. ¡Es tant bell el panorama de Hostalric a Sant Hilari! Sobre tot ananthi. Perqué quan una ne torna sent una recansa de que mai he pogut deslliurarme. Sent una la recansa de perdre lo estimat, lo bell. Aquelles fonts, aquells boscos, aquelles montanyes ¡Y aquells bons amics que companyonts durant l'estiueig, se separen pera no veure's cada jorn com solíen! A reveurer tothom diu, fins l'any que vé... Y que triga a tornar!... A voltes no torna com per mí no ha tornat.

Magestuosa havía de ser la missa d'Angels, doncs angels la cantaven. Tant sols tu am la teva ánima angelical pots expressar justament les excelencies del *Gloria in excelsis Deo et in terra pax hominibus bonæ voluntatis!* ¡Que bé endresses un himne bell a les tendres sublimitats de la nostra religió!

Poc me dius de la nostra Festa Major, poc me dius, empró bell, empró sublim.

Sabs lo que t'estima

LLUISA

Sant Gervasi I-VII - 1912

N'Anton Busquets y Punset

«L'Avens del Empordá» ha publicat un número dedicat al nostre convilatá, del qual els ilariencs ja coneixen els seus merits y la seva rellevant personalitat literaria. L'ESTIUADA al adherirse al homenatje, honora les seves planes ab la publicació de la biografía insertada en aquell setmanari empordanés, la qual es una mostra de lo qu'es vol y aprecia al nostre volgut company:

«Nostre biografiat, ab quin retrat y una xamosa poesía de son peculiar estil, honorém avui la *Plana literaria de L'Avenç*, nasqué a la vila de Sant Hilari Sacalm, centre d'aquella comarca tant típica y emboscada que s'anomena «Guilleries».

El lloc aquell, abrupte y selvatje, es veu qu'ha influit en sa naturalesa d'una manera decissiva; que no l'ha pas enmelat la vida ciutadana, puig encare que a ciutat hi hagi passat temporades llargues, conquerinthi simpatíes y amistats, ell ha sigut, es y será el bon moço franc y campetxá de sempre, enamorat fervent de les montanyes y de les costums bosqueroles. Qu'infant encare, ja sa passió era'l trescar per cims y clotarades, seguint masíes, hermitatjes y barraques de pastors per ferhi bona espigolada de rondalles, cansons y tradicions. Víctor Balaguer, qui acostumava en sos últims anys passar una temporada anyal a n'aquella població, hostatjantse en la casa de sos avis, li fomentava aqueixa passió pel *Folklore*.

A Ripoll, d'aont era filla la seva mare, hi passá llarc temps, estudianthi part del Batxillerat, pro ja avans había concorregut a la Escola pública d'aquella vila, regentada per nostre distingit compatrici D. Josep Guich y Bonet, qui encare continúa exercint son cárrec, estimat y venerat dels ripollesos. En Busquets y Punset parla de son primer mestre ab tot l'elogi y devoció que's mereix; y no es estrany, ja que's tracta d'un dels mellors ab que compta el Magisteri públic de la provincia de Gerona.

Aixís tenim qu'en Busquets es montanyenc de soca-arrel, no sent d'extranyar que cultivi aquest llenguatje inimitable, del qu' ell se' n mostra orgullós, essent com es prou modest. Ho demostra clarament aquesta frase seva: «Puc ésser mal poeta y mal prosador, pró el llenguatje no l'envejo a ningú, y'm glorío d'aportarlo com un tresor que m'ha dat el poble, a la nostra literatura». Y té rahó; perque no hi ha pas cap mes escriptor catalá de la faysó d'en Busquets; qu'éll y sols éll ha descrit escenes del Montseny y les Guilleríes ab una prosa castiça y montanyana inimitable.

Tenim entés que sa primera poesía publicada, data ja d'avans de cursar Retórica y Poética, época en que obtingué la primera distinció en públic Certámen. Tenía aleshores quinze anys. Totseguit doná a llum son primer llibre «Lliroya», que fou un éxit y ja no ha reposat més. Ab constancia y fermesa gegantines ha seguit trevallant donant al públic successivament, les següents obres: *Flors del Montseny*, *Ventitjols de Guillería*, volums de poesíes que la crítica ha enlairat. *Plantalamor*, *Dos Amors*, *Animes ferides*, noveles meritíssimes. *Del Montseny*, volúm d'estudis en prosa ab estil peculiar. *Aplech*, llibre pera les escoles, del que la casa Dalmau Carles de Gerona, en feu una edició nombrosíssima, trovantse en tots els colegis de Catalunya. *Les Eucarístiques de Verdaguer*, *Artur Osona*, estudis llegits al Ateneu de Barcelona en honor dels personatjes esmentats, etc. etc.

(Continuará)

Les Notes Históriques de Sant Hilari Çacalm

Gairebé tots els periódics als quals se'ls enviá la monografía histórica de la nostra vila se n'ocuparen ab grans elogis. A continuació retallem algunes de les paraules que's digueren y que nosaltres agraim ben coralment. Apart dels retalls que publiquem devem esmentar al distingit confrare *Gazeta Montanyesa* de Vic que considera a les «Notes Históriques» com un tractat d' Historia vigatana en alguns punts.

—

El setmanari *Renaixement* publicá l'interessant Comentari següent:

«Era en Ramón Rucabado qui darrerament preconisava en una conferencia sobres Catalanisme, l'ardorós y conscient amor que devíem sentir per la vila nadiua. Ell mateix exposava magistralment la feina que hi ha pera fer en els pobles aont som nats, feina d'estudi, de trevall y de conqueriment espiritual; endinsant nos en la seva contemplació hi trobaríem elements preciosos pera la total reconstrucció catalana, els quals tot just ovirats per la gent de les viles les nodriríen d'idealitat y d'amor patriótic sentidíssim.

»Y n'estem mancats de tot això. Ni sisquera superficialment s'ha guaitat la potenta y variada riquesa de les monografíes históriques, folk-lore y llibres de topografía médica comarcal. No hi hem parat atenció a n'això, ab tot y ser un element de forta educació y d'explendorosa reconstrucció interna.

»Per efecte del generós ideal catalanista, quelcom s'entreveu que porta un resavi de patriotisme local. Vic, Tortosa y algún altre punt obren en aquest sentit d'inmensa bondat patriótica. En la nostra integració nacional, s'han d'aprofitar tots els elements, per més diminuts que a la nostra vista apareixin.

»La mateixa conjunció vigatana, sintetisada actualment per la *Gazeta Montanyesa*, aporta una contribució notabilíssima a la cultura catalana. La ciutat de Vic en aquest sentit es remarcable per el cúmul de datos y estudis realisats o l'entorn de la seva historia, art y folk-lore popular.

»Es obra d'abnegació l'espargir per tots els indrets aquesta obra vasta y colossal pel nostre definitiu y ben fonamentat avens. Calen voluntats fortes y cors rublerts de sant patriotisme. Emperó es afirmar la veritat el dir que'l catalanisme es l' únic ideal capás pera assolir l'obra definitiva del nostre conqueriment cultural, y qu'es el catalanisme qui ha creat aquest estat de vesllum y d'efectiu avens en les comarques.

»Els amics de *L'Estiuada* ab la publicació de les «Notes históriques de Sant Hilari-Çacalm» den Carreras y Candi, ens han mogut a fer aquest comentari, qu'es un elogi a la seva campanya y al seu patriotisme vilatá».

El *Diario de Barcelona*:

«Hemos recibido dos ejemplares de las «Notes historiques de Sant Hilari Sacalm» escritas por el ilustrado historiador don Francisco Carreras y Candi. Mejor que unas simples notas, el libro del señor Carreras constituye una verdadera monografía histórica impresa con verdadero lujo y acompañada de muchos grabados, todo lo cual hace hace honor al periódico L' ESTIUADA que lo ha editado, contribuyendo poderosamente con su esfuerzo á despertar y avivar el patriotismo local.

Obras como ésas tienen un gran valor no sólo por el espíritu patriótico que revela su sola publicación, sino también por el caudal de conocimientos que proporcionan á los moradores de los pequeños pueblos sobre su pasado, que regularmente nadie se ha cuidado de estudiar con la merecida atención.

Por esto debemos felicitar al señor Carreras y Candi y á los redactores de L'ESTIUADA por haber dado á la luz esta historia local, con lo cual ofrecen un noble ejemplo á las demás villas faltadas generalmente de ese fecundo amor á lo propio que en definitivo ha de constituir la base más vigorosa de su orientación y del progreso local y general. La obra del señor Carreras y Candi, por otra parte, no solamente tiene interés local, sino que encierra documentos y noticias importantes para la historia de la Edad Media.»

El Autonomista de Girona, sots el títol «Una monografía de Sant Hilari Sacalm:

«El setmanari L'ESTIUADA de Sant Hilari Sacalm ha prestat un bon servei a la cultura de nostra terra publicant les *Notes históriques* d'aquella vila, escrites pel distingit historiador don Francesc Carreras y Candi' qui ha posat en el seu trevall la més exquisida cura, treyent admirable partit de molts documents que romanien inconeguts en els arxius.

Les *Notes históriques de Sant Hilari Sacalm* han de ser ben acullides pels homes que's dediquen a n'aquesta mena d'estudis, per lo que venen a enriquir la historia de Catalunya, y han de ser llegides ab el més viu interés pels visitants de Sant Hilari, que son nombrosíssims a l'istiu y que coneixen y admiren els hermosos paisatges d'aquella encontrada y saben de la bondat de les seves riquíssimes aigues minerals.

L'edició, feta a la imprempta dels fills den Domingo Casanovas, de Barcelona, respón a la valúa de l'obra, la lectura de la qual ha de ser més sugestiva ab els apropiats grabats que ilustren el texte.

Rebin els joves redactors de L'ESTIUADA la nostra enhorabona. Llurs entusiasmes nacionalistes no se resolen pas en estridencies. Aixís se fa cultura y aixís se fa patria.»

De «*La Tribuna*»

«NOTES HISTÓRIQUES DE SANT HILARI ÇA-CALM, per Francesc Carreras Candi.— Existe en la pintoresca población de San Hilario una simpática revista titulada «La Estiuada», que florece con esplendor durante la temporada veraniega; fruto de su pomposa floración ha sido este año el notable libro cuyo título sirve de cabecera a estas ligeras notas, debido á la exquisita pluma del culto monografista señor Carreras Candi, y que los jóvenes de «La Estiuada» han dado á la estampa con verdadero rumbo, imprimiéndole sobre excelente papel y adornándolo con numerosos y limpios grabados.

Son realmente notabilísimas las notas

Xacolata ≡ Amatller

CASA FUNDADA L' ANY 1800

¡¡Nova creació!!

Classe «Superior» a 1 peseta la lliura de 400 grams : : : : : : : : : :
» «Selecta» a 1 y 1'25 pessetes la lliura de 400 grams : : : : : : : :
» Coco-Ametlla (pera menjar crú) a pessetes 1'50 el paquet : : : : : :

Se ven a les cases de Ultramarins y Comsstibles

Noves classes especials

elaborades sols ab Cacau; Sucre, Canyella o Vainilla : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : als preus de 1'50 y 2 pessetes lliura de 400 grams.

Oficines: Carrer Manresa, 10. - Barcelona

L' Estiuada

Periodic nacionalista

Sortirá cada divendres durant l' istiu

Redacció y Administració: Carrer de Vic, 9

Any III | Sant Hilari Sacalm, 1.er Juliol de 1910 | Núm. 25

El centenari den Balmes

El dia 28 d'Agost compliran cent anys del naixament d'aquell gran home quina sabiduria omplená tot el sigle XIX den Jaume Balmes.

La llum del seu pensament y de la seva inteligencia ens inonda encare fortament. D'ell no se sab que més admirar: si el seu fervorós catolicisme o la seva erudició en tots els rams del coneixement humá. Les seves obres y al davant d'elles *El Protestantismo comparado con el Catolicismo*, son un monument gegantí formidable. Lletres, arts y ciencies el seu talent de geni ho agabellá tot.

La ciutat de Vic, de la qual es fill en Balmes, prepara grans festes pera solemnisar amb la forma deguda el centenari del seu naixement y Catalunya s' ha apressat a testimoniar la seva adhesió complint un deute sagrat envers aquell vigatá preclar y eminentíssim. De per tot arreu de la terra catalana hi sura un clam en lloor al gran filosop catalá periodista, matemátic y polític. La seva biografia del autor del *Criterio* es un volum inmens que será difícil omplenar y el seu nom se venerará descubrintnos amb respecte y fervor.

L'ESTIUADA s'adhereix an els actes que pel vinent Setembre se celebraran a Vic en honor an en Balmes, unint la seva veu a les moltíssimes que s'han pronunciat en tot Espanya, plena d'entussiasme, per l'homenatge justíssim.

Per l' educació artística

Hem passat la festa major, d' alegría y de pau. Els nostres ulls encare oviren clarors de festa y queda en nosaltres la vibració d' una cantarella, dels jorns de ventura y de burgit estentori. No obstant en cada festa Major sentím una decepció que a voltes es moviment repulsíu. Parlém de la manca de gust artístic que s' observa en totes les cobles-orquestes, en aquet cas aplaudides per un públic que no es ni pot estar educat musicalment.

L' any passat en aquestes planes ja feyem notar la verdadera corrupció artística dels *obligats*, que omplenan el programa dels concerts y serenades de les festes Majors. Aquesta enormitat que s' alça contra 'l bon gust, quan no 's tracta de presentar un talent musical, es precís que desaparegui.

¿Es que té de continuar dihentse an els músics de les cobles «marxants del art», com els anomená un distingit crític? Ells son els primers corromputs ab aquesta música que no diu res y que constitueix un atentat formidable a la bona depuració artística, quan tantes obres clásiques hi han que instrumentades podríen esser obres de profit y de cultura pels pobles, la majoría dels quals solament el día de la festa Major poden entreveure l' explendor y sublimitat de l' Art.

Els concerts y serenades de les festes Majors son una degradació de la música. Ni més ni menys. ¿Com no hem protestat al ohir durant un quart seguit tocar desaforadament el cornetí, ab espinguets inaudits sense gust ni melodía, mentres el músic sofreix com un manobre? No s' ha lograt donar el seu just y precís carácter a les sardanes? Doncs per qué no podem acabar ab aquesta rutina que pels de ciutat sembla una cosa divertida? Qui més bé podría fer en aquest sentit son els crítics musicals barcelonins. An aquet fi humilment pero ab la convicció de que fem una cosa bona ens atrevim a demanalshi, posant al devant d' ells al eminent Pedrell, quins escrits son llegits ab tant de furor pels artistes, que hi diguin la seva paraula en aquet fet d' importancia capdal per la cultura de la nostra terra.

A prop del sentiment de Patria

No fa molt temps llegía jo lo que a propósit del *hidalguisme étnic* deya en Raymond Rucabado; en les seves paraules jo puc veurer-hi un fons de vritat y un fons d'orientació; diré breument el meu pensar sobre la qüestió.

En l'historia del catalanisme, y en la moderna aspiració del *iberisme*, ha ocupat un lloc important per lo inoportú en la forma, que no en el fons, aquet fals sentiment de Patria. Sovint, en les hores de decadenciá del ideal, en els erros del procediment com a solució única, ens havém llençat a lirismes aprop de la Patria que va ésser y havém elegiacament cantades les glories perdudes, sobre 'ls llaurers de la patria en altre temps triomfal; no havém pensat en cóm calía orientar la tasca novament, donant-hi virtualitat práctica, y havém restat feliços en pensar la gloria del passat. Y aixó ha sigut un falç sentiment, un deliri, un vergonyós sentimentalisme, perqué ens havém allunyat de la popularitat y ha sigut una burla y un escarni al sentiment democrátic.

No havém construit fins avuy, havém sols recordat y protestat matant la fecondidat de l'acció per la nulitat de la protesta.

Els desequilibris polítics han portat aquets deliris, y com els deliris se succehiexen enfront del deliri patrioter, més que sentiment de patriotisme ha vingut el despreci exsagerat d' aquells qu' han predicat la revolució y la ruína espanyoles y han fet obra destructiva, sembrant el pessimisme.

El primer deliri ha portat la inacció, ha portat més directament l'estancament en l'ordre de remeiar aquets sentimentalismes; mes tot en vá; si facilment veurém que s'ha anat a eclecticismes, fent equilibris entre vida y acció de l'Estat y vida y acció del Govern. Altre mal gravíssim en la moderna historia constitucional espanyola ha sigut el renegar del Estat y pensar solsament ab la tutelar vetlla del Govern, y apropósit d'aquells deliris y sentimentalismes s'ha pensat en la solució del Govern y s'ha cregut que tot remey d'allí prevenía y aixó ha portat la inacció ciutadana y ha mort tota iniciativa social y ha falsejat les públiques y copiant malament l'exemple de Nacions prósperes y lliures havém volgut la llivertat individual no pensant ab la llivertat colectiva y naturalment, ha portat aixó, en el sí del modern régim espanyol, el centralisme y la nivellació política. Modernament, s'ens ha obligat a pensar ab l'Estat futur y s'ha proclamat la guerra al Estat oligarquic dels nostres dies y per demunt de la uniformitat aquella ha sorgit el desvetllament de personalitats históriques, ab dret a vida orgánica perfecta y autonómica...

Dintre aquesta característica general hi

pena, encara que'l meu optimisme invencible me fa estar convençut de lo transitoria y passatgera que es aquesta pedregada *que assola sovint els pobles. Pro en* Josepet *té'l seu cor inondat de goig perque en la seva vila no hi tenen estancia y aculliment y per això ho conjura en aquesta secció com un* Remember *triomfal, y com nota exemplar, avalorada per les seves positives conseqüencies. N'acabarém de parlar.*

Josepet.

Nota política

An el quefe del actual gobern li ha semblat una petita cosa, una nimietat el problema catalá, y ha pensat que no valia la pena de preocuparsen ni sisquera pensarhi un moment. En Canalejas devía dirse que pujar ell a la presidencia del Consell de Ministres y matar de cop y volta l'ansia autonómica de Catalunya, era tot hú. Mentres a tot arreu del mon ahont impera el centralisme, els goberns se preocupan vivament, tantost sigui en el ram administratiu, de donar una organisació multiforme y variada, a Espanya els ministres y al seu davant en Canalejas prefereixen més enrahonar llargament ab els periodistes pera rectificar versions insignificants dels diaris, que preparar la reforma essencial pera l'avenç dels Estats y donar satisfacció adecuada als ideals justíssims de tot un poble. En Canalejas manté un silenci suicida davant la nostra viva realitat. Ara darrerament en el missatge llegit pel Rey y dirigit a les Corts, ni s'esmenta tantsols el nom de Catalunya, y diem Catalunya perque ella es el portaveu a Espanya del seu renaixement y de l'aspiració que han encarnat y fecondat tots els Estats més avençats d'Europa, venint a constituir la seva organisació *sine qua non* és indiscutible.

L'intencionada omissió del gobern, resulta ridícola y sarcástica pera nosaltres, els catalans. Devem correspondre a l'oblit, fentli veure que som un poble conscient, que no fa claudicar la seva ánima. Els diputats de Catalunya compliran ab el seu dever, recordant an en Canalejas lo que som, volém y podém ésser, y li recordaran que'ls catalans estimem en l'autonomia la seva prosperitat y que pera obtenirla y rebutjar les vergassades del centralisme saben unirse com un sol home. Que no ho descuidi això en Canalejas ni cap gobern.

Cal contestar sempre enérgicament an els excesos perillosos del centralisme esbogerrat. Els diputats catalans y ab ells tots els patriotes, faran la contesta a l'omissió injusta de burla. Y els hi faran saber que'l nostre ideal catalanista viu eternament en nosaltres, adherit fortíssimament en l'ánima patriótica catalana que s'enlaira y s'exten frisosa.

Descuidar això es un suicidi: que Catalunya interiorment va granant ufanosa cada cop que'ls aires catalanisants hi posen més fonda sahó. Y la seva vida es més lliure y el seu clam més formidable.

F.

Margueixi o no, la veritat no deu amagarse

Sempre que un hom agafa la ploma pera dirigirse al públic, la primera pregunta que 's fa es: sabrás dir la veritat, dirla d' una manera que l' entenguin, sabrás ferla sentir a les bones persones que tinguin paciencia suficient per llegirte? Es clar que un contesta afirmativament y si no ho consegueixo, apesar de mon esforç, es per la sencilla rahó de que o be jo mateix no sento ab prou convicció y claretat la veritat pue vull exposar, o que sentintla no sé expressarla ab la argumentació y fermesa necesaria o... de que no 'n se prou.

Comensém: L' Estiuada, nostre setmanari, al meu entendre, usa massa les paraules *progrés* y *cultura* aplicades a nostra aymada vila; no vull pas dir que no tinga la seva rahó per aixís ferho, sols dic y no ho retiro que pot ser n' abusa En tots sos nombres, a contar del primer de son naixement, llegiran avensos per aquí, progresos per allá, administració, vigilancia, higiene y no sé quina pila de coses més, totes de bones a millor. En fi; llegint prou y entenentho com a bon llegidor, hi trobareu, sens necessitat de cansarse ni fullejar, que la nostra benvolguda vila creix com els pollancres en sot humit y ombriu; s' extén com el moviment d' estiuejadors en primera quincena de juliol; avança encar més que 'ls *autos* y això que van rabents quan no estan parats a Arbucies; aumenta, com la gana ab un passeig a peu, fet a les onze, a la font Vella.

M' ho prenc rient tot això, perque encar que sía una cosa molt seria, m' ha agradat sempre tractar les coses d' una aytal manera que ningú puga donarse per molestat. Aquí, senyors, se tracta d' una cosa seria, molt seria; ella es: Dir clar y fort que 'l nostre avenç te molt de nominal, y dirho de tal manera que aquet nominal tinga visos tan marcats que per ells puga distingirse bé que de nominal no passa.

Recordan vostés que l' istiu passat en aquest mateix periódic s' atacava *la forma* de fer la festa aucellista aquí 'n nostra vila; doncs tinguin per cert qu' aquest any s' ha fet tant malament com sempre y al igual que 'ls demés anys han guanyat premis moixonets fets cegos per persones que 's diran ser lo que vullan y que jo tindré en lo petit concepte que 's mereixen. No 'n vull pas parlar d' aquell pobre senyor que 's proposá defensar als benfactor animalets; ne digueren tantes pestes que estigué molt encertat al no volersen escoltar ni una per quan prenentho a la valenta sols hauría guanyat disgustos.

Per avuy se despedeix recomanant als senyors aucellistes de per tots el voltants y d' altres bandes, llegeixin el Band del Governador de Girona que prohibeix acudir a certamen aucellets cegos.

Ll. M.

A María de Solterra

¡Oh volguda amiga, quina alegría m' ha portat la lletra que, dirigida a nostra companya de col-legi, Lluisa Pol, acabo de llegir en les planes de L' Estiuada! Encare veig que tens humor pera parlar d' amor y recordar grates coses. Jo no: ja 'm faig vella y... vaja: solament m' es grat en la solitut de la Masía blanca, en aquesta clotarada, enfilar recorts y vessar alguna llágrima sobre 'l munt d' ilusions mortes. Alabat sía Deu! No tots hem de sofrir en aqueixa vall de llágrimes.

Les continuarás les notes íntimes a la Lluisa? Ay que m' agradaría. Si ho sapigués del cert, cada setmana faría anar la masovera a vila pera que aixís tindría 'l periódic més aviat.

Jo ja no m' en ocupo de lletres, y això que tanta dalere hi sentía temps enrera, y casi m' había fet un nom en el camp de la literatura catalana.

¡Ay, boja! sabs que m'has fet interessant al *chaufeur* Bernat? tant que, passant els plans de La Masó de Joanet, me'n vaig saltar a Arbucias, y, ab l'escusa d'anar a Massanes a veure la cosineta veurer, aquest home serio y qu' estimo. Que'n pensarás d'això tu? y la Lluiseta? No murmureu alló de: *á la vejez viruelas...!*

No'm parlis de Can Gambada! Un día de calma esmolaré la ploma per terte una confidencia.

¿Sabs que aquella *Shara* que feya 'l gasto els dos anys reders se 'm fa molt misteriosa? Jo 'm crec qu' es una xicota que anava a les tertulies de la Marquesa de Castellflorite. Si es aquella, estranyo s' entretingui fent el somicó y no 's tiri de serio a pintar paissatjes.

Adeu! Adeu! Teva

Assumpta de Vallors.

Comarcals

El diumenge passat el chor *Germanor* d' Arbucies va celebrar la festa d' inauguració y estrena d' una senyera. Va cantarse un himne a la Senyera, lletra y música respectivament dels nostres compatricis En Antón Busquets y Punset y En Enric Gusch, qual himne tantost hem de desitjar que ben prompte puguém saborejar nosaltres y admirarlo, car es una plana digne dels seus mérits. Els felicitém ab entussiasme, tot felicitantnos nosaltres.

A la nit hi hagué una vetllada en la qual el nostre bon amic en Busquets y Punset hi va fer un hermós parlament.

— En Josep Soler, d' Anglés, ens ha dirigit una carta-felicitació per la reaparició de L' Estiuada y a més es fa ressó de l' interés que la vila d' Anglés té per la construcció de la carretera d' Osor a Sant Hilari, que reportaría tantes ventatjes a tota la comarca de *Les Guilleries*.

El dignissim diputat Sr. Ventosa travalla ab activitat pera obtenir la subasta d' aytal carretera, únic trámit que li manca y que segurament aviat será enllestit. Per altra part agrahim al senyor Soler els elogis que dirigeix a L'Estiuada.

— Demá, demá passat y dilluns celebrará la seva festa Major el poble d'Hostalric. Tenen contractada l' orquesta «Els Mongrins» de Torroella. Hi hauran funcions relligioses, concerts, sardanes y balls lluhidíssims. El dilluns se fará una fontada a la Font del Ferro, en quin lloc s' hi tocaran sardanes.

— El distingit secretari de Calaf don Candi Closa va donar una conferencia sobres *Municipalisme* a la casa consis-